

Vilniaus Universitetas
Filosofijos fakultetas
Sociologijos katedra

Kristina Masevičiūtė

Sociologijos studijų programa

Magistro darbas

Šiuolaikinio Lietuvos jaunimo kultūriniai romantinės meilės vaizdiniai

Darbo vadovas: prof. Zenonas Norkus

Vilnius
2009

TURINYS

SANTRAUKA.....	4
SUMMARY.....	5
ĮVADAS.....	6
I Romantinės meilės kilmės teorijos.....	9
I.1 Romantinės meilės universalumas.....	9
I.1.1 Evoliucinės antropologijos požiūris į romantinės meilės universalumą.....	9
I.1.2 Kultūrinės antropologijos požiūris į romantinės meilės universalumą.....	11
I.1.3 Psichologinis požiūris į romantinės meilės universalumą.....	13
I.1.4 Goode'iško struktūrinio funkcionalizmo požiūris į romantinės meilės universalumą.....	16
I.2 Romantinė meilė kaip konstruktas.....	17
I.2.1 Feministinė romantinės meilės samprata.....	17
I.2.2 Istorinė romantinės meilės dekonstrukcija.....	19
I.2.3 Kultūrinio romantinės meilės projekto pasekmės.....	22
II. Sociologinė romantinės meilės analizė	23
II.1. Šeimos, santuokos, seksualumo detradicionalizacija.....	23
II.1.2 A. Giddenso intymumo teorija	25
II.1.2.1 Konfluentinė versus Romantinė meilė.....	27
II.1.3 U. Beck ir E. Beck-Gernsheim individualus meilės projektas.....	28
II.1.4 Z. Baumano likvidi meilė.....	30
II. 2. Romantinės meilės idealų transformacijos empirinis patikrinimas.....	31
III. Kultūrinių romantinės meilės vaizdinių tyrimas.....	35
III.1. Empirinio tyrimo kontekstas.....	35
III. 2 Empirinio tyrimo teorinės prielaidos.....	36
III. 3. Empirinio tyrimo eiga.....	38
III.3.1. Kiekybinio tyrimo metodika ir analizė.....	39
III.3.2. Kokybinio tyrimo metodika ir analizė.....	46
IŠVADOS.....	60
LITERATŪRA.....	62
PRIEDAI	

Šiuolaikinio Lietuvos jaunimo kultūriniai romantinės meilės vaizdiniai

SANTRAUKA

Darbo tikslas yra aptarti egzistuojančias romantinės meilės teorijas ir tyrimus bei iširti jaunų žmonių kultūrinius romantinės meilės modelių vaizdinius Lietuvos kontekste. Siekiant šio tikslo, sprendžiami šie uždaviniai: (1) aptariamos romantinės meilės universalumą postuluojančios teorijos; (2) nagrinėjamos romantinės meilės istoriškumą ir kultūriškumą teigiančios teorijos; (3) aptariamos sociologines romantinę meilę nagrinėjančias teorijas ir pateikiamas jų empirinis pagrindimas; (4) aptariamos kultūrinių romantinės meilės modelių teorines prielaidas; (5) derinant skirtingus metodus, aptariama, kokie kultūriniai romantinės meilės vaizdiniai vyrauja tarp jaunų žmonių Lietuvos kontekste.

Tyrimo **metodai**: mokslinės literatūros ir antrinių duomenų analizė, kiekybinio bei kokybinio tyrimo duomenų analizė.

Darbe analizuojamos romantinės meilės teorijos, siekiant išnarplioti romantinės meilės termino daugiareikšmiškumą. Evoliucinė perspektyva romantinę meilę įpina į platesnį poravimosi ir palikuonių auginimo strategijos mechanizmą. Feministinė teorija romantinę meilę laiko represyviu diskursu įkalinančiu moteris tradiciniuose lyčių vaidmenyse. .

Darbe romantinę meilę tirsiau kaip kultūrinį modelį, remiantis Victoro de Muncko teorinėmis prielaidomis apie kultūrinį modelį.

Sociologinė tarpasmeninių santykių teorinė analizė fiksuojanti intymumo kaitos procesą, darbe tarnauja kaip kontekstas, kuriame kultūriniai romantinės meilės modeliai veiksmų strategijoms suteikia naujas reikšmes.

„Mes mylime dėl to mes tuokiamės“ gali būti keičiamas „Mes mylime dėl to nesituokiam.“ Empiriniai tyrimai tokią požiūrių kaitą fiksuoja jaunų žmonių pokalbiuose.

Raktiniai žodžiai: romantinė meilė, kultūrinis modelis, romantinės meilės idealai

Cultural Representations of Romantic Love of the the Contemporary Lithuanian youth

SUMMARY

The purpose of the study is to discuss the existing theories and researches on the issues of romantic love and to explore the images of cultural models of romantic love among young people in Lithuanian context. In order to achieve this goal, the study aimed to: (1) discuss theories, which postulate the universality of romantic love; (2) analyze theories, which maintain historical and cultural value of romantic love; (3) discuss and give empirical ground to the theories, which examine sociological aspects of romantic love; (4) discuss the premises of the cultural patterns of romantic love; (5) combining different methods, to discuss what cultural images of romantic love dominate among young people in Lithuanian context.

Research methods: the analysis of the academic literature and secondary data, the analysis of the quantitative and qualitative research data.

The study analyses the existing theories of romantic love, in order to understand the polysemy of this concept. From an evolutionary perspective romantic love is part of more global mating and caretaking strategies. Feminism considers romantic love to be a repressive discourse, which imprisons women in traditional gender roles.

In this study romantic love will be analyzed as a cultural model, according to the theory of cultural model offered by Prof. Victor de Munck.

Theoretical analysis of social interpersonal relationships, exploring intimacy tendencies, serves as a context in which cultural models of romantic love provide new implications for action strategies.

"We love, so we are getting married" can be rephrased to "We love, that is why we are not getting married". Empirical findings trace such a shift in young people conversations.

Key words: romantic love, cultural model, the ideals of romantic love

ĮVADAS

Meilės sąvoka yra tokia daugiareikšmė, kad būtų sunku tiesmukiškai įvardinti, kas tai yra. Meilės sąvoka kinta istoriškai, ji yra apsprendžiama socialinių, kultūrinių, ekonominių ar religinių veiksnių. Todėl pasakyti, kad meilė - tam tikra emocija, yra per abstraktu. Reikėtų sutikti, kad meilė galėtų būti įvardinta kaip emocinis ryšys, tačiau objektas (kuris sužadina šią emociją) gali būti labai skirtingas ir todėl sukeliantis skirtingus jausmus: vienokią meilę jaučiame motinai, kitokią draugui, o dar kitokią sau. Šiame darbe susitelksiu į heteroseksualios dviejų žmonių romantinės meilės analizę.

Sociologinėje literatūroje teigiama, kad modernioje visuomenėje religiją su jos išganymo pažadais pakeitė romantinė meilė. Bene pirmasis taip teigė Maxas Weberis tekste „Tarpinis apmąstymas: religinio pasaulio neigimo krypčių ir pakopų teorija“. Ulrickas Beckas (1995: 168) romantinę meilę taip pat pavadino „mūsų pasaulietinė religija“. Beveik visi didieji socialinių mokslų teoretikai (A. Giddensas, M. Foucault, U. Beckas, Z. Baumanas, N.Luhmann) parašė studijas romantinės meilės, seksualumo, ir santykių tema.

Meilė yra viena iš tarpasmeninių santykių bendrabūvio formų. Sociologinėje literatūroje diskutuojama apie tarpasmeninių santykių kaitą modernėjančioje visuomenėje. Šeimos, santuokos detradicionalizavimo, seksualumo liberalizavimo, moterų emancipacijos procesai, verčia sociologus ieškoti paaiškinimų, kokie meilės ryšiai paplitę tarp žmonių, ar trapūs ir išnykstantys, ar skatinantys artimą ir atvirą bendradarbiavimą.

Nors dabar dėl meilės sociologinio turinio neabejojama, tačiau iki 1960 sociologai ir antropologai į meilę žiūrėjo įtariai, palikdami ją, kaip asmeninį ir subjektyvų išgyvenimą, psichologijos mokslų sričiai. Tik suabejojus emocijų nepriklausomumu nuo kultūros, prasidėjo meilės tyrinėjimų era anksčiau minėtose disciplinose. Kultūra pavadina, sankcionuoja, koduoja emocijas į tam tikrus kultūrinius kodus, kurie gali lemti žmogaus samprotavimus, požiūrius ir net elgesį (Illouz 1997, Swidler 2001, Hochschild 1979).

Kultūrinis romantinės meilės modelis taip pat yra įrankis organizuoti asmeninę ir kolektyvinę patirtį. Manau, kad kultūrinis romantinės meilės modelis gali būti vienas iš paaiškinimų, kaip žmonės konstruoja tarpusavio santykius, todėl kultūrinių romantinės meilės vaizdinių tyrinėjimas yra labai svarbus.

Manau, kad Lietuvos meilės sociologijos ekspertės titulas turėtų atitekti A. Maslauskaitei. 2004 metais išleidusi knygą „Meilė ir santuoka pokyčių Lietuvoje“ sociologė parodo, kaip įvairiausių tyrimo strategijų pagalba galima tirti kultūrinius meilės tipus.

Savo darbe tirsiu kultūrinius romantinės meilės vaizdinius jaunų žmonių tarpe. Darbą sudaro dvi dalys: teorinė ir empirinė.

Darbo **tikslas**. Aptarti egzistuojančias romantinės meilės teorijas ir tyrimus bei iširti jaunų žmonių kultūrinius romantinės meilės modelių vaizdinius Lietuvos kontekste.

Tyrimo **objektas** – Lietuvos jaunų žmonių kultūriniai romantinės meilės modelio vaizdiniai

Uždaviniai:

- Aptarti romantinės meilės universalumą postuluojančias teorijas
- Aptarti romantinės meilės istoriškumą ir kultūriškumą nagrinėjančias teorijas
- Aptarti sociologines romantinę meilę nagrinėjančias teorijas ir pateikti jų empirinį pagrindumą.
- Aptarti kultūrinių romantinės meilės modelių teorines prielaidas.
- Derinant skirtingus metodus, aptarti kokie kultūriniai romantinės meilės vaizdiniai vyrauja tarp jaunų žmonių Lietuvos kontekste.

Tyrimo **metodai**: mokslinės literatūros ir antrinių duomenų analizė, kiekybinio bei kokybinio tyrimo duomenų analizė.

Darbo struktūra

Ar romantinės meilės patirtis yra universali, būdinga visai žmonijai, ar tai yra sociokultūrinis konstruktas, priklausantis nuo tam tikros vietos ir laiko? Atsakymai į šį klausimą sudėlioja pirmos dalies struktūrą. Teorijos romantinės meilės kilmę siejančios su universalumu bus pateikiamos pirmiausiai. Po to bus pateikiamos teorijos, romantinę meilę išimtinai siejančios su Vakarais. Reikėtų pastebėti, kad toks suskirstymas būtų visiškai teisingas, jei visi tyrėjai tirtų tą patį dalyką. Vyraujanti konceptualinė painiava dėl romantinės meilės termino, kuris gali reikšti dviejų žmonių meilės ryšius, tam tikra meilės rūšį, tam tikro istorinio periodo vyraujančią meilės tipą, mano suskirstymą dėl romantinės meilės universalumo aiškinančių teorijų daro sąlyginį.

Antra dalis yra skirta sociologinių teorijų, aptariančių romantinės meilės svarbą šiuolaikinėje visuomenėje eksplikavimui.

Trečioje empirinėje dalyje pristačiusi kultūrinio modelio teorines prielaidas, pereinu prie kultūrinio romantinės meilės modelio įvaizdžių empirinio tyrimo. Darydama prielaidą, kad Sprecher ir Metts (1989) romantinių įsitikinimų skalė yra kultūrinių romantinės meilės idealų prototipas, patikrinsiu pakankamai homogeniškos heteroseksualių jaunų žmonių romantinės

ideologijos nuostatų sklaidą. Darau prielaidą H, kad romantiškumo nuostatos jaunų žmonių tarpe bus panašios.

Daugelis pagrindinių kultūrinio modelio elementų yra leksiškai užkoduoti ir yra naudojami kasdiniuose pokalbiuose (Kronenfeld 2008) Remdamasi fokusuotos diskusijų grupės išrašais, išanalizuosiu, kokie kultūrinės meilės vaizdiniai atsiskleidžia pokalbiuose.

I. Romantinės meilės kilmės teorijų apžvalga

Patyrinėjus literatūrinius darbus ir akademinį įdirbį romantinės meilės tyrinėjimuose, galima daryti prielaidą, kad mylėti kažką romantiškai reikštų patirti intensyvią troškimą susijungti su kitu, kuris yra laikomas išimtinai išskirtiniu. Tai reikštų idealizuoti asmenį ir nuolatos galvoti apie jį ar ją bei atrasti, kad asmeninio gyvenimo prioritetai dramatiškai pasikeitę. Tai reikštų jausti gilų rūpestį kito asmens gerove ir skausmingą bei tuštumo jausmą, kai to žmogaus šalia nėra.

Ar šis intensyvi emocinė patirtis yra universali, kažkas kvintesenciško ir charakteringo žmogui, ar tai tik sociokultūrinis konstruktas, kuris priklauso nuo tam tikros vietos ir laiko?

Į šį klausimą vis skirtingus atsakymus pateikia socialinių mokslų atstovai, vieni romantinę meilę tapatina išimtinai su Vakaraais, o kiti bando įrodinėti romantinės meilės universalumą.

Bandysiu suklasifikuoti akademinis atsakymus, remdamasi, pagal tai, į kurią polio pusę jie nukreipia romantinę meilę: universalumą ar Vakarus.

I.1 Romantinės meilės universalumas

Romantinės meilės universalumo idėjos šalininkų galime rasti tarp antropologų, psichologų, socialinių psichologų, sociobiologų ir net sociologų.

Struktūrinio funkcionalizmo atstovas William J. Goode romantinės meilės universalumą įrodinėja, inkorporuodamas meilės reiškinių į socialinę struktūrą (žr. psl. 15).

Antropologai remiasi intensyviais ir nestruktūruotais interviu, arba emine (*emic*) medžiaga, norėdami sukurti daugiadimensinį romantinės meilės aprašymą. Antropologams (Jankowiak, W. R., Fisher, E.F., Gottschall, J., Nordlund, M.) tarpkultūriniais tyrimais, mėgina įrodyti romantinės meilės egzistavimą skirtingose bendruomenėse.

I.1.1 Evoliucinės antropologijos požiūris į romantinės meilės universalumą

Evoliucinės antropologijos atstovė Helen Fisher (2002) romantinės meilės universalumą, įrodinėja tyrinėdama individų ir gyvūnų smegenis tarpkultūriniame lygmenyje. Ji romantinę meilę vadina traukos sistema, kurią charakterizuoja sutelkta energija ir koncentracija ties pasirinktu poravimosi partneriu. Šią traukos sistemą charakterizuoja pakilios nuotaikos

jausmai, „įkyrus, nuolatinis mąstymas“ apie mylimąjį objektą ir emocinio susijungimo su partneriu troškimas. Romantinė meilė ar traukos sistema, pasak Fisher (1994) yra kultūriškai universali.

Romantinės meilės sistema pozicionuojama, pasak Fisher, žmogaus smegenyse. Smegenys turi tris sistemas, atsakingas už poravimąsi ir reprodukciją. Pirmoji sistema lemia seksualinį potraukį, kuris verčia žmogų žvalgytis partnerio. Antroji yra romantiškos meilės sistema, verčianti žmogų visą savo energiją skirti tik vienam asmeniui. Pagaliau prisirišimo sistema leidžia toleruoti partnerį bent tiek laiko, kiek reikia vaikui užauginti.

Helen Fisher su kolegomis ištyrė, kokios cheminės medžiagos išsiskiria nervų sistemoje, kuomet žmonės patiria seksualinį potraukį, trauką ir prisirišimą. Seksualinė trauka (libido arba geismas) yra siejama su estrogenais ir androgenais. Traukos sistema arba romantinė meilė siejama su pakilusiu centriniu dopaminu ir norepinefrinu lygiu ir sumažėjusiu centrinio serotonino lygiu. Prisirišimo sistema siejama su neuropeptidais, oksitocinu ir vazopresinu (Fisher 2002: 413 – 414). Helen Fisher (1994, 2002) tvirtina, kad šios cheminės medžiagos išsiskiria net tik žmonių bet ir aukštesnių gyvūnų rūšių smegenyse. Šių tyrimų pagrindu antropologė tvirtina, kad romantinė meilė yra universali nepriklausomai nuo geografinės vietos, amžiaus, lyties.

Šis Fisher atradimas, kad smegenyse yra trys sistemos, atsakingos už skirtingas funkcijas ir kad romantinės meilės sistema, verčia žmogų visą savo energiją skirti tik savo partneriui, antrina sociobiologams, kurie, pasak Lindholmo (1998), seksualizuoja romantikos prigimtį. Šiuolaikinė sociobiologinė teorija teigia, kad romantinis potraukis idealizuojamam kitam yra mechanizmas genetiškai užkoduotas žmonėse kaip gamtos mėginimo pasekmė optimizuoti reprodukciją ir palikuonių auginimą. Romantinis potraukis yra adaptacija, tarnaujanti tam, kad prieštarautų vyro įgimtam polinkiui maksimizuoti savo genetinį potencialą turint daug seksualinių partnerių. Vietoj to, romantinė idealizacija laiko vyrą pririštą prie jo mylimosios, kadangi jo darbas ir apsauga yra būtini vaiko auginimui.

Charles Lindholmas (1998) pateikia svarbią tokio evoliucinio požiūrio kritiką, remdamasis empiriniais pavyzdžiais. Pirmia, nemenkoje pasaulio dalyje, visuomenės dalyvauja dviejų žmonių poravimo procese, o tokiose sąjungose meilės jausmo tarp partnerių gali ir nebūti, taigi negalima sulyginti seksualumo ir vaikų auklėjimo. Antra, jis pastebi, kad tik Vakaruose romantinė meilė yra vienas iš labiausiai vertinamų veiksnių santuokos sudaryme ir kad kaip tik Vakarų šalyse populiacijos tankumas yra žemesnis ir jos augimo skaičius lėtesnis, nei tose šalyse, kur santuokos yra surengtos ne pačios poros iniciatyva.

Sociobiologai, nors ir traktuodami romantinį potraukį kaip universalų fenomeną, turėtų pripažinti, kad kultūra ir istoriniai veiksniai gali suintensyvinti ar sumažinti idealizavimo

impulsą . Helen Fisher neatmeta ir kultūros reikšmės. Pasak jos (1994), romantinė meilė yra puikus aplinkos ir paveldimumo mišinio pavyzdys. Kultūra vaidina svarbiausią vaidmenį „meilės žemėlapyje“ sudaryme, kuris padeda asmeniui išsirinkti partnerį, pasirinkti tinkamą laiką ir sukurti susitikinėjimo scenarijų. „Meilės žemėlapis“ - nesąmoningas savybių rinkinys: ji sudaro charakterio bruožai, vertybės, požiūriai ir manieros, kurios mus žavi. Jį pradėdame formuoti dar vaikystėje.

Koks asmuo yra patrauklus, kada pradėti romantinius santykius, kur pirštis, kaip elgtis su potencialiu partneriu, kaip spręsti išskylančias problemas – kultūra vaidina lemiamą vaidmenį, ieškant atsakymų į šiuos klausimus. Tačiau įsitikinimai, tradicijos, šeima, draugai, knygos, dainos ir kiti kultūriniai reiškiniai nemoko, ką jausti, kai įsimyli ar kai prisiriši prie savo partnerio/ės (Fisher 1994).

Antropologė turbūt turi omenyje, kad negalima kontroliuoti, kokie cheminiai junginiai ar hormonai išsiskirs, jaučiant romantinę meilę, seksualinį potraukį ar prisirišimą. Priešingu atveju, norėdama pasakyti, kad jausmai yra nekontroliuojami, Helen Fisher turėtų atremti sociologės Arlie Hochschild (1979) argumentus apie emocijų valdymą. Žmonės gali kontroliuoti savo emocijas, norėdami paklusti kultūrinėms normoms.

A. Hochschild siūlo matyti ir suprasti jausmus kaip savęs pateikimą. Erving Goffman (2000) knygoje „Savęs pateikimas kasdieniame gyvenime“ aiškino, kaip manipuliudami drabužiais, šukuosena, aksesuarais, dekoracijomis atlikėjai pristato tam tikrą savo vaidmenį interakcijoje su kitais aktorais. Plėtodama šią analizę A. Hochschild tvirtina, kad emociniai signalai gali būti patys svarbiausi žmonių interakcijoje.

Jausmai yra individo socialinė emocinio būvio išraiška. Jausmai funkcionuoja kaip ir bet koks kitas ženklas. Situacijos diktuoja, kaip žmogus turi jaustis. Jausmų valdymą A. Hochschild pavadina emociniu darbu. Egzistuoja metodai, kaip kontroliuoti savo jausmus, tarkim kognityvinis metodas: reikia stengtis ir pakeisti savo mintis, tam kad taip pakeisti jausmus dėl mums rūpimų dalykų. Kitas būdas įtraukia kūną. Galima naudoti kūną tam, kad pakeisti emocijas norima kryptimi, pvz.: giliai kvėpuoti.

I.1.2 Kultūrinės antropologijos požiūris į romantinės meilės universalumą

Sėkminga meilės universalumo studija, paneigianti, jog romantinė meilė yra Vakarų kultūros išradimas, turėtų būti tarpkultūrinė. Antropologai W. R. Jankowiakas ir E.F. Fischeris (1992) pateikė tarpkultūrinę studiją, kuria bandė įrodyti romantinės meilės universalumą. Tyrinėdami subjektyvią ir normatyvią tam tikros visuomenės sferą, jie bandė nustatyti, ar joje yra romantinė meilė. Jie romantinę meilę apibūdino kaip „intensity trauką, kuri susijusi su kitos

pusės idealizacija erotiniame kontekste ir lūkesčiu, kad tai kurį laiką tęsis ateityje“ (1992:150). Šis apibrėžimas susideda iš idealizavimo, traukos ir prisirišimo elementų. Romantinės ar aistringos meilės supratimas praplečiamas ir nesuvedamas tik į etapą prieš santuoką.

Tyrėjai rado 250 etnografinių ir folklorinių studijų iš analizuojamų 166 visuomenių. Nei viename aprašytame darbe nebuvo rastas aiškus romantinės meilės apibrėžimas. Studijos tyrinėjo folklorą, išlikimo sistemas, socialines struktūras ir kosmologiją – didelį žmogiškosios veiklos spektrą. Antropologai išskyrė rodiklius, įrodančius, kad romantinė meilė egzistuoja, pvz.: įsimylėjęlių pabėgimas dėl meilės jausmų ar vietinių gyventojų romantinės meilės egzistavimo įvertinimas, meilės dainų ar folkloro panaudojimas romantiniuose veiksmuose, įrašai apie asmeninį ilgesį ar kančią ir t.t. Pagal nustatytus rodiklius, tyrėjai atrado, kad 147 iš 166 visuomenėse, t.y. 88.5%, esąs romantiškumas, taip įrodydami, kad romantinė meilė yra beveik universalus reiškinys. Reiktų pastebėti, kad Jankowiakas ir Fischeris rašė apie egzistuojančias etnografijas, o ne visuomenes. Jie ištyrė, ar romantinė meilė egzistuoja aprašytose etnografijose.

Antropologai Gottschallas ir Nordlundas (2006) užsibrėžė tikslą ir toliau testuoti romantinės meilės universalumą, pakartoti Jankowiako ir Fischerio atradimus, pasitelkiant kitą kultūrinį mediumą. Jie atliko daugybės tautinių pasakų iš įvairių pasaulio vietų content analizę. Analizuoti pasakas tiesiogiai būtų didelė klaida. Pasaka yra epinis, fantastinis pasakojimas. Šiam žanrui būdingi stebuklai, pasivertimai, personifikacijų, pasakiški daiktai, pasakiški veikėjai, veiksmo, laiko ir vietos spalvingumas. Tyrėjui reikia interpretuoti tam, kad atskleistų žmonijos emocijų reprezentacijas pasakose, o tai visada susiję su subjektyvumu.

Pripažindami subjektyvumo pavojų, Gottschallas ir Nordlundas teigia, pasakos kaip kultūrinis mediumas vis dėlto gali būti tyrinėjamas. Jie pateikia tokį šios emocijos apibrėžimą. Romantinė meilė yra „jausmas tarp dviejų žmonių išreikštas romantiame kontekste; turintis seksualinio potraukio dimensiją, netgi geidulio, tačiau nėra juo apribotas; tai emocija, kuri tipiškai siejama su vienu žmogumi (nors romantinė meilė nebūtinai nesuderinama su seksualine paleistuvyste); išreikšta lūkesčiu, jog ryšys truks ilgą laiką; tai intensyvi trauka visam mylimam asmeniui, ir tai ne tik kūniška trauka“ (2006 :436).

Šis apibrėžimas buvo kodifikavimo pagrindas. Koduotojams nebuvo atskleistas tyrimo užmanymas, bandant išvengti tendencingumo. Atranką sudarė 79 tautinių pasakų rinkiniai iš skirtingų istorinių periodų ir skirtingų geografinių vietų. 79 rinkiniuose koduotojai aptiko 263 charakteristikas, atitinkančias sukurtą romantinės meilės apibrėžimą. Vidutiniškai viename rinkinyje buvo atrandama 3.32 romantinės meilės charakteristikų. Buvo atveju, kai nebuvo aptikta nei viena romantinės meilės charakteristika, todėl tyrėjai teigia, jog jie įrodė ne absoliutų kultūrinį romantinės meilės universalumą, o statistinį kultūrinį romantinės meilės universalumą, leidžiantį išimtis.

Antropologai pripažįsta, kad vienos romantinės meilės charakteristikos (iš romantinės meilės apibrėžimo rinkinio) buvimas pasakoje vargu ar turi būti interpretuojamas, kaip romantiškumo įrodymas. Visų romantinės meilės komponentų integracija yra labiau būdinga Vakarams. Nors pavieniai pavyzdžiai yra randami ir ne Vakaruose.

Svaru aptarti ir kalbos bei meilės ryšį. Kai kultūra kalba apie meilę, ji gali atskleisti svarbius dalykus apie tai, kaip emocijos yra suvokiamos, konceptualizuojamos ir netgi patiriamos. Daryti tiesioginę sąsają tarp meilės ir kalbos, tarp to, ką žmonės jaučia ir sako, reikštų manyti, kad žmonių mintys ir emocijos yra apribojami kalbos. (Gottschall ir Nordlund 2006: 441 – 443). Tai reikštų, kad kiekviena kultūra skirtingai apibūdina tą pačią emociją. Verčiant tekstus iš vietinės į tyrėjams suprantamą anglų kalbą, galėjo būti netiksliai išversti žodžiai, kurių tarkim anglų kalbos žodyne nėra, arba pasirinkta ne ta reikšmė.

I.1.3 Psichologinis požiūris į romantinės meilės universalumą

Įvairių kryptių psichologai, kurdami skales, matuojančias nuostatas ar elgesį, atlieka ir tarpkultūrinius tyrimus, kuriais remdamiesi bando išsiaiškinti romantiškumo lygį įvairiose kultūrose bei atrasti vyraujančius meilės tipus, nors dažniau romantiškumą matuojančios skalės yra koreliuojamos su kitais kintamaisiais tos pačios kultūros rėmuose. Teigti, kad visi socialinės psichologijos atstovai romantinės meilės konceptą laiko universaliu, būtų neteisinga. Visgi socialinės psichologijos ir psichologijos romantinės meilės tyrinėjimus įtraukiau į *Romantinės meilės universalumo* skyrelį, kadangi konstruodami skales tyrėjai daro prielaidą, kad žmonės turi priešpatyriminius įsitikinimus apie romantinius santykius, ir kad tai veikia jų lūkesčius ir elgesį, kai jie įžengia į tokius santykius (Sprecher ir Metts 1989). Tai yra, kad visiems žmonėms bendra tam tikros išankstinės žinios apie romantinę meilę.

Pirmiausiai aptarsiu, kokias meilės klasifikavimo sistemas psichologai konstruodavo. Viena iš labiausiai išsialėjusių klasifikavimo sistemų yra dichotominis lyčių tarpusavio santykių apibrėžimo būdas (Maslauskaitė 2004, Masuda 2003). Meilė skirstoma į aistros arba romantinės ir draugystės arba partnerystės meilės tipą. Psichologijos teorijų apie meilę diskurse nekyla diskusijų dėl romantinės meilės termino vartojimo problematiškumo. Romantine meile yra vadinami poros tarpusavio santykiai, kurie turi seksualinį komponentą ir susiję su troškimu užmegzti arba palaikyti artimus santykius su pasirinktu asmeniu. Tyrinėtojai bando surasti meilės kognityvinius, emocinius ir elgesio mechanizmus, kurie būna esminiai skirtingiems meilės tipams.

1970 Z. Rubinas buvo vienas iš pirmųjų, pradėjęs matuoti meilę moksliskai. Z. Rubinas išskyrė tokius tarpasmeninių santykių tipus: „meilės“ (love) ir „potraukio“ (liking) ir

sukūrė jiems skales. Nors šis bandymas dichotomizuoti romantinę meilę ir draugystę neįsitvirtino, bet įtakojo kitus teoretikus toliau plėtoti meilės kategorizavimą. Hatfield ir Walster (1978) duotąją Rubino dichotomiją modifikavo, skirdami aistros (passion) ir draugystės (companionate) meilės sąvokas. Meilė pasižyminti emociniu intensyvumu, švelnumu ir seksualumu, vadinama „aistros“ meile, o meilė pasižyminti bičiulišku švelnumu ir giliu prisirišimu vadinama draugystės meile. 1986 metais Hatfield drauge su Sprecher sukūrė aistros meilės skalę, kuri susidėjo iš teiginių. Savo skalės draugystės meilei Hatfield nesukonstravo. Kiti teoretikai, sutinkantys su tokia Hatfield meilės dichotomija, naudoja Rubino meilės skalę arba R. Sternberg intymumo subskalę (apie kurią kalbėsiu vėliau) draugystės (companionate) meilės išmatavimui (Masuda 2003).

Aistringa meilė, „nuolatinio troškimo susijungti su kitu“ būseną, „limerence“ (Tennov 1979), susideda iš tokių komponentų: įkyrus mąstymas apie kitą asmenį, stiprus atsako į jausmus poreikis, nesugebėjimas jausti tokių pat jausmų daugiau nei vienam asmeniui, atstūmimo baimė, tendencija susitelkti ties asmens pozityviomis savybėmis ir vengti neigiamų (Sprecher ir Regan 1998: 166).

Draugystės arba partneriška meilė yra mažiau intensyvi nei aistringa, suvienija prisirišimą, išpareigojimą ir intymumą. Ji yra apibūdinama kaip švelnumas, kurį jaučiame tiems, su kuriais mūsų gyvenimas yra giliai susipynęs ir nurodo į tvirtą draugystę, malonią kompaniją, bendrų interesų ir veiklų turėjimą. Seksualinių troškimų ar potraukio jautimas šiam ryšiui nebūtinai.

Kanadiečių sociologas J. A. Lee 1973 pasiūlė platesnę meilės tipų paletę savo meilės spalvų teorijoje. J. A. Lee skiria tokias šešias meilės rūšis:

- *eros* „erotinė meilė“ (yra grindžiama fiziniu potraukiu partneriui, ji yra lydima stiprių emocijų ir ankstyvo seksualinio ryšio),
- *storge* „draugiškoji meilė“ (palaipsniui išauganti iš draugystės, abipusio atsiskleidimo ir supratimo),
- *mania* „užvaldanti meilė“ (yra obsesinė, kadangi asmens mintys ir fantazijos dažnai nerimastingos ir sukasi vien tik apie meilės objektą),
- *pragma* „pragmatiška meilė“ (yra pragmatiškas požiūris į išrinktąjį, sąmoningas jo vertinimas pagal demografines ir kitas charakteristikas),
- *agape* „pasiaukojanti meilė“ (yra altruistinė meilė, reiškianti besąlygišką rūpinimąsi kitu, jo gerove, nuolatinį pasiaukojimą ir atleidimą, nepaisant savo norų ir interesų),

- *ludus* „meilė kaip žaidimas“ (yra toks pat žaidimas, kaip tenisas ar šachmatai ; toks žaidimas įmanomas su keliais partneriais ir vienu metu, tokio tipo meilėje nesiekama užmegzti gilių emocinių ryšių, ir partneriai lengvai keičiami).

J. A. Lee nesukūrė skalių šiems išskirtiems meilės tipams. Tai mėgino padaryti C. Hendrick ir S. Hendrick. Jie sukūrė požiūrių į meilę skalę (Love Attitude Scale), kuri susideda iš 42 teiginių (7 teiginiai kiekvienam meilės tipui) ir kiekvienas teiginys ranguojamas 5 balų sistemoje (Masuda 2003).

Šie šeši meilės tipai retai aptarinėjami kartu, kadangi poros tarpusavio santykiuose retai įmanoma sutikti vieną ir idealų meilės tipą – dažnai jie būna persipynę. M. Masuda (2003: 31) pabrėžė, jog Eros ir Storge meilės tipai yra ekvivalentiški Hatfield išskirtoms aistros ir draugystės meilės rūšims.

R. Sternberg pasiūlė daugiamatę meilės „trikampio“ teoriją, kurios svarbiausi trys komponentai yra intymumas, aistra ir įsipareigojimas. Įvairiai vienas su kitu jungdamiesi komponentai gali sudaryti aštuonias meilės rūšis. Jos pavaizduotos lentelėje nr. 1.

1. lentelė.¹ *Meilės rūšys pagal aistros, intymumo ir įsipareigojimo komponentų buvimą santykiuose (minuso ženklas rodo komponento nebuvimą, o pliuso – buvimą) mažą išreikštumą*

Meilės rūšis	Aistra	Intymumas	Įsipareigojimas
Nėra	-	-	-
Aistringa meilė	+	-	-
Romantinė meilė	+	+	-
Tobula meilė	+	+	+
Partneriška meilė	-	+	+
Tuščia meilė	-	-	+
Draugystė	-	+	-

¹ Lentelė paimta iš Almontaitė, J. et. al 2005. Bendravimo psichologija. Vadovėlis. KTU leidykla Technologija, p.139 -140

Beprasmė	+	-	+
meilė			

Minėtieji teoriniai meilės konstruktai, remiasi prielaida, kad meilė susideda bent jau iš dviejų aspektų, kurie būtų seksualinis potraukis, jaučiamas partneriui ir neseksualinis, psichologinis artumas partneriui, pasireiškiantis pagarba ir rūpesčiu partneriui.

Perskyra daroma tarp romantinio ir pragmatinio požiūrio apie meilę. Romantinės meilės modelis talpina tokius įsitikinimus: meilė tęsis amžinai, tikra meilė būna tik kartą gyvenime, meilė yra nepaaiškinama loginiu mąstymu, iracionali, gali nugalėti bet kokias kliūtis, nesvarbu ar tai tradicija ar socialinė klasė. Pragmatinės meilės modelis atmeta šiuos įsitikinimus, o palaiko žinojimą, jog kiekvienas žmogus gali mylėti daug kartų, kad ekonominis saugumas yra daug svarbiau nei aistra, ir kad santuoką gali lydėti nusivylimai (Masuda 2003: 32).

I.1.4 Goode'iško struktūrinio funkcionalizmo požiūris į romantinės meilės universalumą

Nuo 1950 – ujų metų struktūrinis funkcionalizmas įsivyrėja šeimos sociologijoje (Maslauskaitė 2004c). Sociologą William J. Goode galima priskirti prie struktūrinio funkcionalizmo atstovų. Daugiausiai tyrinėjęs šeimą ir skyrybas, Goode išskiria tokias svarbiausias šeimos funkcijas: reprodukcija, statuso nustatymą ir socialinę kontrolę. Tyrinėdamas meilę, šeimai jis skiria jos kontroliavimo funkciją. Goode meilę apibrėžia kaip stiprų emocinį prisirišimą, kateksį tarp dviejų priešingos lyties paauglių ar suaugusių, su seksualinio potraukio ir švelnumo komponentais (1959: 41).

Goode (1959) analizuoja meilę kaip socialinio veiksmo elementą ir dėl tos priežasties kaip socialinės struktūros elementą. Goode daro prielaidą, kad meilė yra potencialiai griauanti giminystės liniją ar klasinę stratą ir todėl ji turi būti kontroliuojama. Kadangi meilės reikšmė yra skirtinga skirtingose socialinėse struktūrose, ji yra kontroliuojama įvairiom priemonėm.

Goode išsikelia sau klausimą, kokiais būdais skirtingi meilės modeliai prisitaiko prie socialinės struktūros, ypač prie partnerio pasirinkimo ir stratifikacijos? Norėdamas atsakyti į šį klausimą, jis daro prielaidą, kad meilės santykiai yra universali psichosocialinė galimybė, ir kad skirtingos socialinės sistemos skirtingai prisitaiko, prie jų ardomosios galios.

Kadangi meilė skirtingai siejasi su socialine struktūra, tai galima ją įsivaizduoti tarsi kontinuumą, kurio viename polyje yra romantinė meilė, o kitame jos nėra. Vienoje pusėje stipri meilės trauka socialiai yra išjuokiama ar matoma kaip tragiškas nuokrypis, o kitoje pusėje, tuoktis nebūnant įsimylėjus yra gėdinga. Tai yra gradacija nuo neigiamų sankcijų iki teigiamo pritarimo, tuo pat metu svyruojant nuo žemos arba beveik neegzistuojančios meilės institucionalizacijos iki aukšto institucionalizavimo (1959: 41).

XX amžiaus šešto dešimtmečio miestietiškos vidurinėsios klasės Vakarų visuomenės, ypačiai JAV, gali būti pozicionuojamos prie pastarojo polio, o Japonija ir Kinija atsidurtų prie žemo institucionalizavimo polio. Nors, W. J. Goode pripažįsta, kad individualūs meilės santykiai atsiranda ir ten, kur meilė nelaikoma svarbia partnerio pasirinkime ir nėra įtraukta į sprendimą tuoktis, tačiau visuomenės pozicijos kontinuumo tai nekeičia.

Goode pastebi, kad sociologinė meilės analizė apsiribodavo partnerio pasirinkimu Vakarų pasaulyje, tuo tarpu kai struktūrinė meilės svarba buvo ignoruojama. Savo straipsnyje „Teoretinė meilės svarba“ Goode pristato meilę platesnėje perspektyvoje, koncentruodamasis ties struktūriniais modeliais, kuriais visuomenės prižiūri ardomąjį meilės santykių poveikį renkantis partnerį, t.y. socialiniam mobilumui bei stratifikacijos sistemai.

Goode skiria meilės modelį (*love pattern*) nuo romantinio meilės komplekso (*romantic love complex*). Meilės modelis reiškia, kad meilė leidžiama ir laukiama kaip santuokos preliudija, ir yra įprastinis pasimatymų (*courtship*) elementas. Romantinės meilės kompleksas papildomai įtraukia ideologinį įsaką, kad įsimylėjimas yra labai trokštamas pasimatymų ir santuokos pagrindas; meilė yra stipriai institucionalizuota.

Goode teigia, kad romantinės meilės kompleksas yra labai retas, aptinkamas tik modernioje urbanistinėje JAV, Šiaurės Vakarų Europoje, Polinezijoje ir XI bei XII amžių Europos aristokratijoje. Tuo tarpu, meilės modelis, kuris meilę įvardina kaip galutinio sprendimo tuoktis pagrindą, yra santykinai paplitęs.

Kadangi meilės santykiai gali atsirasti bet kokioje visuomenėje ir kadangi meilė dažnai yra pagrindas ir preliudija santuokai, ji turi būti kontroliuojama ir nukreipiama tinkama linkme. Jei meilės ardomasis poveikis nebūtų kontroliuojamas, susilpnėtų stratifikacija ir giminystės linijos svarba. Viena svarbiausių šeimos funkcijų - statuso nustatymas - netektų galios. Tiek vietos nustatymas vaikams socialinėje struktūroje, tiek partnerio pasirinkimas yra socialiai labai svarbūs socialinės struktūros išlaikymui. Atsitiktinis poravimasis reikštų radikalius pokyčius egzistuojančioje struktūroje. Jei šeima, kaip visuomenės vienetas yra svarbus, tai partnerio pasirinkimas – taip pat (Goode 1959).

Goode šeimos teorijoje bandė įvesti deviaciją ir pokyčio galimybę, taip išvengdamas struktūriniam funkcionalizmui metamų kaltinimų dėl statiškumo ir per didelio dėmesio

konsensusui. Tačiau jo teorijoje išlieka struktūriniam funkcionalizmui būdingas funkcinis universalumas ir pretenzija į didįjį naratyvą.

I.2 Romantinė meilė kaip konstruktas

Dažniausiai romantinės meilės reiškinys yra siejamas išimtinai su Vakarais. Pasak Lindholmo (1998), tokie istorikai kaip Stone, Flandrin ir Shorter, romantinę meilę įvardino kaip iš esmės kultūriškai sukonstruotą erotizmą, pasižyminti trokštamo kito idealizacija ir aukštinimu. Požiūrio, kad romantinė meilė yra Vakarų konstruktas, laikosi feministinės tradicijos šalininkai.

I.2.1 Feministinė romantinės meilės samprata

Romantinė meilė laikoma užtemdyta lyčių nelygybe ir moterų priespauda intymiuose ir heteroseksualiuose santykiuose (Burns 2000). Manoma, kad tradiciškai moterų socializacija koncentruodavosi ties būsimo neapmokamo namų ruošos darbų atlikėjos ir emocinės namų dvasios sergėtojos parengimu. Feminizmo atstovai tikėjosi, kad išsilavinimas ir ekonominis įgalinimas išlaisvins moteris. Tačiau kaip teigia Vincent L. ir McEven C. (2006) giliai įsišaknijusi tokia ideologija ir praktika heteroseksualiuose santykiuose tarnauja tam, kad išlaikytų išsilavinusias, akivaizdžiai emancipuotas moteris „savo vietoje“ ir užtikrintų, kad jos neišnaudotų savo potencialo.

Apie tai, kad romantinės meilės idealai yra susiję su vyrų ir moterų tradicinėmis tapatybėmis, įtvirtinančiomis asimetrinį galios santykį, teigė ir A.Giddensas (1992). Nuo XIX a. pab. romantinės meilės idėja Vakaruose tapo viena iš moters domestikacijos priemonių. Taigi, kiekvienai lyčiai yra sukuriamas atitinkamas vaidmuo. Moteris yra privačios sferos sergėtoja, besirūpinanti vaikais ir vyru ir tvarkanti buitį. Vyrams leidžiama pasireikšti viešojoje erdvėje, o po darbų galimybė mėgautis moters sukurtu emociniu komfortu namuose (Maslauskaitė 2004). Romantinės meilės idėja buvo susieta su santuokos ir motinystės institutais. Santuokos pagrindu tapo meilė, kuri garantavo, kad vyro ir moters sąjunga truks iki mirties². Radikalesnė pozicija

² Lietuvos visuomenės santuokos ir romantinės meilės modelio susaistymą konstruoja A. Maslauskaitė (2004 : 56- 65) parašytoje knygoje „Meilė ir santuoka pokyčių Lietuvoje“. Trumpai nupasakojant, galima išskirti tokius etapus. Pirmas etapas išskiriamas, remiantis D. Marcinkevičienės studijos „Vedusių visuomenė:santuokos ir skyrybos Lietuvoje XIXa. pab. – XX a. pr.“. Apie jį teigiama, kad iki pirmos nepriklausomybės atgavimo santuokas sudarydavo ūkiškai ir socialiai lygiavertūs žmonės, kadangi vyravo agrarinis visuomenės tipas; Antras etapas: tarpukario Lietuva, kurioje buvo stebima ankstyvoji kultūrinė ir struktūrinė modernizacija, įleidusi į privačią sferą

siūlo lesbietišką gyvenimo būdą kaip vienintelį kelią išvengti šeimyninio pavergimo (Jeffreys 1990). Radikalojo feminizmo atstovės santuoką ir meilę apibūdina kaip priemonę moters pavergimui. A. Koivunen teigimu, dauguma praėjusio amžiaus 7-ojo ir 8-ojo dešimtmečių radikaliųjų feminisčių, tokių kaip Millett, Firestone, kritikavo romantiškosios meilės ideologiją, kuri, jų nuomone, „prisidengusi natūralumo ir būtinybės mantija vilioja moteris į pavergiančias institucijas“ (Koivunen ir Liljestrom 1998:50).

Feministinis koncentravimasis ties nelygybe meilės santykiuose yra randamas ir feminizmo klasike tituluojamos Simone de Beauvoir filosofiniuose apmąstymuose. Žodis „meilė“ nereiškia to paties abejoms lytis, ir tai pasak de Beauvoir (1996) yra rimtų nesusipratimų šaltinis, skiriantis abi lytis. Vyrai stengiasi įtraukti meilę į savo egzistenciją, bet nesusieja savo egzistencijos su meile. Moterys yra kitokios, kadangi joms meilė yra visiškas pasiaukojimas vyro labui. Moters meilė vyrui gali būti prilyginta meilei Dievui. Kaip tikintieji, mylintys Dievą, tikisi užtikrinti sau išganymą, taip ir moteris, garbinanti tam tiką vyrą stengiasi išaukštinti savo ego. Ji nori būti mylima ir tokiu būdu tapti svarbia būtybe, kuri galiausiai pradeda mylėti pati save.

Meilė turėtų būti ne išsigelbėjimas, o žmogiškieji santykiai. Praėjus pirminiam susižavėjimui moteris suvokia, jos meilės idealas yra tik paprastas žmogus, todėl moteris sutinka užmerkti akis, tam kad iliuzija apie idealų vyrą tęstųsi kaip įmanoma ilgiau. De Beauvoir pastebi tokį moters nuostatos apie meilę paradoksą: besistengdama patenkinti save, moteris atlieka vergės vaidmenį ir taip save prisiriša prie vyro (Škokic 2004: 157). Pradinė meilė idėja transformuojasi į lemtingą pavojų, viso gyvenimo vergiją iliuzijai ir socialinei tvarkai.

Nuo XX amžiaus šeštojo dešimtmečio iki dabar vyksta mitų apie meilę dekonstrukcija, kadangi feminizmo šalininkai tuos mitus laiko represyviu diskursu, laikančiu moteris pančiuose. Mituose ir istorijose apie meilę yra įamžinti tradiciniai lyčių vaidmenys, kurie moteriai numato motinos, gimdytojos, sutuoktinės roles.

Atsakymui į klausimą, iš kur kilo ši mūsų kultūroje įsitvirtinusi vakarietiška meilės samprata, skirsiu kitą skyrių.

I.2.2 Istorinė romantinės meilės dekonstrukcija

romantinės meilės idealu. Nesantuokinė meilė ar trumpalaikis flirtas stigmatizuojami. Reikia pažymėti, kad romantinio meilės modelis tarpukaryje prigijo tik miestiečių sluoksniuose. Trečias etapas: nuo XX a. 3-4 iki 8 dešimtmečio romantiniai santuokos kūrimo motyvai galutinai įsitvirtino, pasak Maslauskaitės, „nepaisydami iškreiptos sovietinės modernizacijos“ (2004: 62).

Tam, kad suvokti vidinę romantinės meilės mitologijos dinamiką, vertinga atsekti jos ištakas Europos kultūrinėje istorijoje. Bandydama rekonstruoti romantinės meilės istoriją, remsiuos tokiais antropologais ir sociologais, kaip Hugo G. Beigel (1951), Niklas Luhmannas (1998), A. Giddensas (1992), U. Beck ir E. Beck-Gernsheim (1995), Ch. Lindholm (1998), A. Swidler (2001). Tokia rekonstrukcija įmanoma, jei daroma prielaida, kad romantinė meilė yra „socialinis konstruktas“, kuris kinta laike ir erdvėje.

Romantinės meilės užuomazgos gali būti aptinkamos jau Senovės Graikijoje. Meilė ir aistra nebuvo siejama su santuoka. Tokią poziciją atskleidžia Senekos citatos: „Nėra nieko gėdingiau nei mylėti savo paties žmoną kaip meilužę“; „beprotiška aistra savo žmonai prilygsta neištikimybei“ (Beck ir Beck – Gernsheim 1995).

Visgi, vakarietiška meilės ideologija daugiau remiasi viduramžių trubadūrų meilės kultūra. Vakarų Europoje romantinė meilė įvardijama kaip nevaldoma „iliuzija“ ar „manija“. Pasak Giddenso (1992), romantinė meilė yra kultūriškai specifiskas fenomenas, kuris kildinamas istorikų iš viduramžiškos provansiškosios trubadūrų kultūros. Riteriška meilė gali būti vadinama garbinančia meile, kuri savyje jungė nesuderinamus elementus: nesantuokinę aistrą ir religinę krikščionišką tradiciją.

Trubadūrų dainose meilė tapo kilnia aistra. Riteriška meilė susitelkia ties vienos moters garbinimu. Moteris buvo garbinama kaip visų moralinių vertybių puoselėtoja, nors realybėje riteris būdavo žemesnio luomo nei jo garbinamoji dama, kuri dažniausiai būdavo ištekėjusi (Luhmann 1998). Tačiau literatūroje riterio meilė buvo jaučiama išaukštintai ir tauriai damai: tai tokia meilė, kuri paverčia vyrą dorybingu ir priverčia jį elgtis heroišškai. Kita dvarų meilės pusė buvo tragiška, kadangi meilė galėjo įkvėpti ne tik dorybę, bet taip pat vesti prie išdavystės ir mirties (Lindholm 1998, Swidler 2001).

Viduramžiais atsiranda ir vienos didžiosios meilės gyvenime idealizacija. „Mylėti „dėl priežasties“ reiškia nemylėti visai. Mes mylime todėl, kad mes mylime, o ne todėl, kad mylimasis(oji) turi ką nors pasiūlyti išskyrus save pačius“ (Lindholm 1998: 248). Pasak istoriko Singerio, ši nuomonė apie besąlygišką meilę turi galias intelektualines ir dvasines šaknis Vakaruose. Tai susiję su krikščioniškuoju supratimu apie Dievo besąlygišką, atvirą ir nepelnytą meilę žmonijai (agape), kuri buvo išreikšta Jėzaus Kristaus pasiaukojime. Suvokimas apie Dievo beribę meilę žmonijai padarė meilę kaip vertybę. Kaip Singeris rašo, „nuo šiol krikščionis ne tik Dievą laiko Meile, bet ir Meilę Dievu“ (1984: 340)³. Vienintelės meilės gyvenime idėja padeda išnaikinti perskyrą tarp nuodėmingosios kūniškos meilės ir dvasiškos sielų draugystės (Luhmann 1982: 53). Anksčiau meilė tarp artimų sielų buvo vertinama aukščiau už kūnišką aistrą.

³ Singer, I. 1984. *The Nature of Love, Vol. 1: Plato to Luther*. Chiacago, IL: University of Chaicago Press., ct. Pg. Lindholm (1998:249).

Dar keli riteriškos meilės požymiai buvo tikėjimas, kad meilė yra užvaldantis jausmas, kuri įkvėpia mylimo asmens grožis ir būdas; kad jis ištinca staigiai ir nevaldomai vos pirmą kartą pamačius mylimąjį; kad įsimylėjęliai yra likimo skirti vienas kitam; kad meilė veda į nuostabią palaimą arba begalinį skausmą; kad ji dvasiškai palaiko ir suteikia kilnumo mylinčiajam (Lindholm 1998).

Šiai riteriškai ar dvarų tradicijai meilė buvo staigi ir neabejotina aistra („meilė iš pirmo žvilgsnio“) idealizuojamam partneriui („idealizacija“). Meilė galėjo pakeisti savimonę, darydama asmenį dorybingą („transformacija“), bet taip pat ji atskirdavo individus nuo visuomenės, leisdama jiems nepaisyti socialinių papročių, tam kad jie galėtų paklusti asmeninei lemčiai (Swidler 2001: 112).

Dvarų meilė ir ją lydinti riteriškumo etika liko europietiško kilnumo kodu šimtmečius. Dvarų meilės idealai buvo performuoti biurgeriškoje ankstyvojoje Anglijos kapitalizmo kultūroje (Beigel 1951). Romantinės meilės kultūrinių idealų kvintesencija išsikristalizavo XVIII amžiaus anglų romane (Giddens 1992). Meilė tampa pagrindiniu individualizmo mitu. „Romantinė meilė įpynė naratyvo idėją individualiam gyvenimui – formulę, kuri radikaliai išplėtė taurios meilės refleksyvumą. Istorijos papasakojimas yra viena iš romantikos reikšmių, tačiau dabar ši istorija tampa individualizuojama, įvesdama paties ir kito savimonę į asmeninį naratyvą, kuris ypatingai nepaliečia platesnių socialinių procesų. Romantinės meilės iškilimas daugiau ar mažiau sutapo su romano atsiradimu...“ (Giddens 1992: 40).

Meilė romane vis dar išgyvena dramą dėl dorybių. Tačiau dabar meilė ne tik įkvėpia herojiškiems žygiams, bet ir tampa individualaus charakterio išbandymu. Buržuaziškose meilės istorijose individai vis dar atranda ir gina savo integralumą. Visgi biurgeriškoji meilės istorija baigiasi ne išdavyste ar mirtimi, o santuoka, kurioje autonomiškas individas randa sau tinkamą vietą socialiniame pasaulyje.

Buržuaziškame mite meilė iškristalizuoja asmens esmę. Atradimas, ką tu tikrai myli yra savęs paties atradimas. O ir pati meilė turi būti unikali ir išskirtinė, išryškinanti individo išskirtinumą. Mylimasis(oji) yra idealizuojamas. Tikima, kad meilė gali nugalėti asmenines ir socialines kliūtis. Meilė padeda įvertinti asmens dorybingumą, kadangi tekėti/vesti dera tik iš meilės, o ne iš išskaičiavimo. Meilė yra ilgalaikė ir besitęsianti. Meilės istorija turi sprendžiamąją pabaigą, padedančią individams rasti vietą socialiniame pasaulyje („santuoka, kurioje pora gyvena ilgai ir laimingai“). Taigi buržuaziška meilė yra aiškus ir neabejotinas išskirtinio mylimojo pasirinkimas, nepaisant jokių socialinių kliūčių ir apsprendžiantis individų lemtį, dažniausiai laimingą (Swidler 2001: 113-114).

XIX amžiaus pradžioje riteriška meilės samprata transformavosi į modernųjį romantinės meilės vaizdinį – svorio centru tapo jausmai, emocijos, aistra, fizinis potraukis.

Esminis romantinės meilės siekis – vyro ir moters susilieėjimas į vieną nedalijamą visumą. Taigi, romantinės meilės ideale užkoduotas moters ir vyro santykių būdas sureikšmina kelis santykių aspektus: partnerio išskirtinumą (tikra meilė gali būti tik vieną kartą gyvenime), ryšio išskirtinumą (meilė iš pirmo žvilgsnio, tikra meilė gali nugalėti bet kokias kliūtis), partnerių tapatybių susilieėjimą į vieną visumą, partnerio ir ryšio idealizavimą, vadovavimąsi jausmais, t.y. iracionalumą, emocinį ryšio intensyvumą (Sprecher ir Metts 1989, Maslauskaitė 2004). Šiandien būtent ši romantinės meilės forma yra fiksuojama kaip modernių partnerių tarpusavio santykių etalonas.

I. 2.3 Kultūrinio romantinės meilės projekto pasekmės

Kaip rašo Robertas Solomonas, turėtume tikėtis romantinę meilę atrasti būtent tose epochose ir kultūrose, kuriose abejojama dėl savo identiteto, kai tradiciniai vaidmenys ir santykiai nebeatsako asmeniui į klausimą „Kas aš esu?“ (1981:57 ct. pg. Lindholm 1998: 243). Pasak Giddenso (1992), romantinė meilė neatsirado, anksčiau nei modernybė. Romantinės meilės atsiradimas, manoma, taip pat sutampa su laisvalaikio kultūros atsiradimu. Jis siejamas su modernios „motinystės išradimu“, mažesniu šeimos dydžiu ir didesniu dėmesiu emociniam ryšiui tarp vyro ir žmonos, kuris atsirado kaip atsakas į industrinę revoliuciją (Lindholm 1998, Giddens 1992).

Romantinės meilės idėja buvo susieta su santuokos ir motinystės institutais. Santuokos pagrindu tapo meilė, kuri garantavo, kad vyro ir moters sąjunga truks iki mirties. Motinystės svarba įteisino moters vietą privačioje sferoje, t.y. namuose. Privačios ir viešos sferų padalijimas moteriai uždėjo pareigą puoselėti meilę. Romantinės meilės idealai buvo sujungti su moters subordinacija namuose. „Romantinė meilė yra iš esmės feminizuota meilė“ (Giddens 1992: 43). Tokiai nuomonei pritaria ir Francesca Cancian, kuri tvirtina, kad XIX amžiuje šeima liovėsi būti gamybiniu vienetu: vyras ir moteris galėjo formuoti savo socialinį identitetą iš dabar jau atskirų ekonominės gamybos ir gyvenimo namuose sferų. Namai tapo jausmų vieta, kurie, regis, neturėjo vietos vis didėjančios konkurencijos „vyriškajame“ kapitalistinės ekonomikos pasaulyje (Illouz 1997). Taigi į namų sferą pradėta žvelgti kaip į moters uždavinį. Meilė feminizuojama ir moterys buvo sulyginamos su meilės išraiška. Illouz (1997: 205) pateikia Helen Lewis citatą „XIX amžiuje moterys buvo laikomas natūraliai emociškoms, o vyrai natūraliai racionaliais.“

Skirtingi vyro ir moters vaidmenys romantinėje meilėje atsiskleidžia romane (romantinėje istorijoje). Romantinės meilės istorijos turi tipinę naratyvinę struktūrą. Romantinis meilės įvykio turinys yra dažnai konstruojamas, įtraukiant tokius komponentus kaip heteroseksualumas, monogamiškumas ir nuolatinę „gyveno ilgai ir laimingai“ pabaigą. Stereotipiniai moteriškumo ir vyriškumo įvaizdžiai yra šių istorijų pagrindas. Princesė dažnai

vaizduojama kaip pasyvi, nuolanki ir jai reikalingas gelbėtojas, o princas yra stiprus, drąsus, linkęs rizikuoti ir pasirengęs išgelbėti (Vincent L. ir McEven C. 2006). Giddensas (1992) parodė, kad per Viktorijos valdymo laikus imti rutulioti atskiri vyro ir moters supratimai apie meilę.

Iki XVII amžiaus romantinės meilės vieta buvo už santuokos ribų. Nuo XVII amžiaus romantinė meilė yra institucionalizuojama santuokoje. Taigi, Vakarų kultūroje meilės paieškos tampa visaapimančiu užsiėmimu. Moters moralinė prievolė buvo ne tik ištekėti, bet ir susirasti partnerį, kuris ją mylėtų. Jei vyras veda, jam tai pat keliami reikalavimai susirasti mylinčią žmoną.

Romantinės meilės intymume vyravo asimetrija (moteris paverčiama psichologinio komforto kūrėja ir sergėtoja, rūpinimasis emociniu gerbūviu tampa moters savivokos dalimi) (Maslauskaitė 2000: 22, 2004a:46). Viena vertus, moterys įgyja galią valdyti privačią sferą: namai, vaikai, meilės išgyvenimai – atsiduria moterų rankos. „Vyrų šiame intymumo darbe atsidūrė paraštėse, nes jo tapatybė pirmiausia buvo konstruojama pagal viešą socialinę sferą“ (Maslauskaitė 2000: 22). Kadangi moterys įgyja tokių naujų galių, Giddensas (1992) romantinės meilės projektą pavadina išlaisvinančiu.

II. Sociologinė Romantinės meilės analizė

II. 1 Šeimos, santuokos, seksualumo detradicionalizacija

XX a. antroje pusėje pradėdami stebėti detradicionalizacijos, individualizacijos, globalizacijos ir rizikos išaugimo procesai, reikalaujantys naujų teorinių priėgų aiškinti šiems procesams ir jų įtakotiems socialiniams ir demografiniams pokyčiams (Turner 1999). Pokyčiai vyko šeimos bei santuokos institutuose ir su šiais institutais siejamuose tarpusavio santykiuose, kurie savo ruožtu, įtakojo ir meilės santykius.

Prabylama apie šeimos deinstitutionalizaciją. Šeimos deinstitutionalizacija reiškia „nusistovėjusių ir su šeima bei santuoka visuomenės siejamų kultūrinių idealų, sėkmės receptų, lūkesčių, socialiai priimtino elgesio formų kaitą“ (Maslauskaitė 2008).

Stebimi tokie pokyčiai, kaip vedybų atidėjimas vyresniam amžiui, gyvenimas kartu nesusituokus, sąmoningai pasirenkama viengungystė, neregistruotoje santuokoje gimę vaikai ir kiti nauji šeiminio gyvenimo modeliai, pradžioje suvokti kaip socialinių normų pažeidimas, šiandien tampa socialine norma. Statistika iš įvairių šalių rodo, kad kohabitacija renkama kaip

santuokos preliudija. Santuokų skaičiaus mažėjimas Skandinavijos šalyse dažnai siejama su neregistruotų santuokų plitimu. Šiaurės Europoje dabar gyvenimas kartu nesusituokus savo trukme prilygsta santuokai (Maslauskaitė 2008). 9-ojo dešimtmetyje viduryje kaip skyrybų pasekmė išplito nepilnos šeimos (Maslauskaitė 2008). Santuoka jau negali būti vadinama universalvia vaiko auginimo institucija, kaip taip buvo prieš pusę šimtmečio.

Santuoka tapo pasirinkimu, o ne būtinybe žmonėms, kurie nori intymumo, draugijos ir vaikų. Pasak Beck ir Beck- Gernsheim (1995: 141–142), šiuo metu galime stebėti „didelę galybę gyvenimo kartu ar atskirai būdų, kurie egzistuos šalia vienas kito.“ Giddens (1992: 154) tvirtina, kad santuoka jau tapo „vienu galimu gyvenimo stiliumi tarp kitų“, nors žmonės to gali ir nesuvokti dėl jos institucinio pobūdžio.

XX antrojoje pusėje galėjo būti stebimas dar vienas procesas: kitoks seksualumo konstravimas. Ypač 1960 metų dekada moderniais industriniais laikais Vakaruose (JAV), asocijuojasi su seksualiniu išlaisvinimu (Hawkes 1999). Seksualumo liberalizavimą turėjo paskatinti tam tikri veiksniai, kurie keitė socialinę realybę. Pavyzdžiui, H. Marcuse tikėjo, kad erotizmo liberalizavimas paskatins socialinę emancipaciją (cit. pg. Lindholm 1998 : 244).

Hawkes (1999 : 35-42) išskiria tris pagrindinius veiksnius, kurie liberalizavo heteroseksualumą ir aptaria su tuo susijusius padarinius.

Pirmas veiksnys buvo sekso atsaistymas nuo santuokos ir reprodukcijos. Svarbiausias veiksnys buvo kontraceptinės piliulės prieinamumas. Galimybė naudotis seksualiniais santykiais apribojant jų baigtį reprodukcijos eliminavimu, reiškė Viktorijos laikų mito, kad seksualiniai santykiai reikalingi reprodukcijai, atsisakymo. Iškyla seksualinio pasitenkinimo svarba. Beck- Gernsheim (1995 :30) savo knygoje rašo, kad kontracepcijos atsiradimas, vieši debatai apie saugų vs. nesaugų seksą išlaisvino seksualinių santykių nuostatas ir kūrė naują moralinį klimatą.

Antras išskirtinis heteroseksualumo liberalizavimo veiksnys buvo jo santykis su geismo suprekinimu. Postindustrinė, o kartu ir postfordistinė ekonomika akcentuoja investicijas į laisvalaikio įvairovę. Tokia *Zeitgeist*’o logika ruošia modernius ir mobilius, įvairovės geidžiančius vartotojus. Lytiniai santykiai buvo siejami su seksualia malonumų ir laisvalaikio sfera. Heteroseksualus geismas buvo įtrauktas į vartojimo sferą, reprodukuojamas, modifikuojamas. Buvo skatinamas heteroseksualių įvaizdžių vartojimas. Z. Baumanas (2007) taip pat svarsto apie sekso reikšmę dabartinės meilės kontekste. Anksčiau įsipareigojimas ir ilgalaičių santykių konstravimas buvo natūralus instinktas, o seksas buvo bendruomeniškumo įrankis. Dabar seksas yra dar vienas vartojimo objektas, kuris neveda prie tolesnio santykių akumuliacijos, o yra paremtas greitu suvartojimu ir atsikratymu.

Trečias išskirtinis heteroseksualumo liberalizavimo veiksnys buvo moters vieta sekse. Keitėsi požiūris, kad seksualinis malonumas yra vyrų apibrėžiamas ir kad centrinė figūra yra

vyras. A. Seksualinio malonumo pasiekimas tapo nauju išlaisvinančio moteriškumo simboliu. Giddensas (1992) apibūdina šitą pasikeitimą „plastiniu seksualumu“ ir sieja jį su lygybės dominavimu ir „atsiveriančiu intymumu“ tarp seksualinių partnerių.

Intymūs santykiai tarp romantinių/seksualinių partnerių JAV, nuo 1960 reikšmingai keitėsi. Tarp paauglių ankstyvi seksualiniai santykiai tapo labiau paplitę, tuo tarpu kai santuokų skaičius mažėja. Jauni pilnamečiai (ir ne tik) atvirai renkasi tokį seksualinį intymumą, kuris buvo draudžiamas praėjusiais dešimtmečiais, įtraukiant serijinę monogamiją ir kohabitaciją bei santykius su tos pačia lytimi (Gross 2005).

Tyrimas „Šeima ir gimstamumas Lietuvoje“ (1997: 134- 135) parodė, jog Lietuvoje pirmųjų lytinių santykių ankstėjimo tendenciją. Gimusių 1945-1954 m. respondentų dalis (48 %) nurodė, kad lytinį debiutą turėjo 18 - 20 metų. 1955-1964 m. gimimo asmenys nurodė turėję pirmus lytinius santykius 16 - 20 metų (56,2 %). Gimusių 1965-1974 m. lytinis debiutas įvyko akivaizdžiai anksčiau -18 metų (21,7 %). Gimusieji 1975-1976 m. apklausos metu nurodė, kad pradėjo lytinius santykius 18 metų (18,2 %), 17 metų -39,6 %, 16 metų - 21,4 %.

II.2.2. A. Giddenso intymumo teorija

Didieji sociologijos teoretikai kaip A.Giddensas ir U. Beckas atkreipė dėmesį ne tik į tokius makrolygio abstrakčius reiškinius, kaip refleksyvumą, riziką, pasitikėjimas individualizacija, būdingus vėlyvajai modernybei, bet ir į tarpasmeninę individų sąveiką, jos kaitą ir svarbiausius tarpusavio santykių aspektus. Šiame skyriuje pateiksiu, kaip Giddenso vėlyvosios modernybės analizė susijusi su intymumo tyrimais

Pasak Giddenso (2000), vienas vėlyvąją modernybę išskiriančių bruožų yra hierarchiškai organizuojamos perskyros tarp ekspertų ir „liaudies“ likvidacija. Ekspertinės sistemos dabar prieinamos ir nespacialistams. Dar viena esminė vėlyvosios modernybės charakteristika būtų refleksyvumas, veikiantis tiek institucinį, tiek individualų gyvenimą, verčiantis nuolat klausinėti, abejoti ir permąstyti daugėjančios informacijos srautus.

Modernybėje paraleliai vyksta ekstensionalumo ir intencionalumo procesai: pasitikėjimas ekspertinėmis sistemomis ir atsigręžimas į save, savo tapatumo konstravimas.

Tai dar vienas išskirtinis brandžios ar vėlyvosios modernybės bruožas - tapatumo formavimo svarba modernioje, funkciškai diferencijuotoje visuomenėje. Savasties kūrimas yra individo asmeninis projektas. Dėl tradicinių gyvenimo formų ir užtikrintų rolių, elgesio standartų trūkumo modernybėje trūksta ontologinio saugumo. Modernybės era yra lydima nuolatinio

netikrumo. Ikimodernybėje egzistavusi bendruomenė, tradicijos, autoritetai, kurie nustatydavo individo savastį ar tapatumą, modernybėje praranda autoritetą ir reikšmę, kartu atverdama pasirinkimų, galimybių, o kartu ir rizikos erdvę. Individai nebegali vadovautis visiems bendrais elgesio modeliais, jie turi rinktis tarp daugybės alternatyvų. Individas turi nuolat klausinėti ir abejoti savo pasirinkimu. Modernybė sudaro sąlygas atsirasti gyvenimo stilių įvairovei. Tokiu būdu ekspertinės sistemos „persmelkia beveik visus socialinio gyvenimo aspektus“ (Giddens 2000: 31). Pasitikėjimas ekspertų žiniomis tampa vienu iš „asmens formavimosi bei jo tęstinumo veiksmu (2000: 50). Besiremdamas ekspertinėmis sistemomis žmogus kuria save, formuoja savo gyvenimo stilių. Gyvenimo stilius suprantamas kaip individo pasirenkamų gyvenimo praktikų rinkinys. Pavyzdžiui, tarp pasiturinčių porų prigyja nauja tradicija planuoti vestuves pasitelkiant renginių organizavimo firmas.⁴

Kitas labai svarbus tarpasmeninių santykių elementas vėlyvojoje modernybėje yra grynasis santykis. Jis lemiamu tampa ir „refleksyviniam Aš projektui“ (Giddens 2000:116). Grynasis santykis priklauso nuo jo paties teikiamo pasitenkinimo kiekvienam individui, dalyvaujančiam šiame santykiyje (Giddens 1992, 2000). Grynajame santykiyje išoriniai kriterijai yra išnykę: santykis egzistuoja tik todėl, kad jis kaip santykis, gali ką nors duoti. Grynasis santykis (Giddens 2000: 118) „nėra priklausomas nuo išorinių socialinio gyvenimo sąlygų – jis tarsi laisvai plūduriuojantis“.

Šiame amžiuje ne giminystės ryšys ir ne sutartis suveda žmonės į grynąjį santykį. Anksčiau santuokos sudarymo pagrindas buvo sutartis, kurią inicijuodavo tėvai ar giminaičiai. Ryšį su kitu žmogum siejo sutartis. Dar ne taip senai santuoka, pasak Giddenso, buvo grindžiama darbo pasidalijimu tarp sutuoktinių (moteris – namų šeimininkė, o vyras – duonos nešėjas). Kai kurie tradiciniai santuokos bruožai yra išlikę iki dabar: vienos socialinėse ekonominėse grupėse labiau, kitose mažiau. Ši tendencija kinta ir santuoka tampa ryšiu, „kuris pradamas ir tęsiamas tol, kol teikia glaudaus kontakto su kitu keliamą emocinį pasitenkinimą“ (Giddens 2000 :118). Šią tendenciją inicijavo romantinė meilė, kaip pagrindinio santuokos kūrimo motyvas. Nors kaip pats Giddensas ir minėjo, kad romantinėje santuokoje dar buvo gajus tradicinis vaidmenų pasiskirstymas.

Grynojo santykio palaikymui yra labai svarbūs įsipareigojimas, intymumas ir pasitikėjimas. Tradiciškai įsipareigojimą apibrėžė kontraktas ar giminystės ryšiai (kraujo ryšiai). Modernybėje įsipareigojimas yra noras užmegzti santykį, suprantant šiam „modernios formos santykiui būdingą įtampą ir pripažįstant, „kad vienintelis atpildas bus tas, kuris glūdi pačiame santykiyje“ (Giddens 2000:122).

⁴ iš Rasos Račiūnaitė-Paužuolienės tyrimo. Šiuolaikiniai lietuvių vestuvių papročiai: transformacija ir tautinio tapatumo išsaugojimas. SOTER. Religijos mokslo žurnalas. 25(53). 2008. P. 175-189.

Intymumas – yra svarbiausias grynojo santykio komponentas. Pasak Giddenso, privatumas, tikėjimas intymumu, sąžiningumas ir pasitikėjimas, kurį savo ruožtu „galima sužadinti tik tarpusavio atvirumu“ (Giddens 2000: 16) sudaro sąlygas atsirasti intymumui. Nykstant tradiciniams autoritetams ir socialiniams ryšiams, pasitikėjimas tampa šiuolaikinių santykių „stabilizatoriumi“. Seksualiniai santykiai yra svarbus, bet ne būtinas intymumo komponentas, kadangi „didelis seksualinis aktyvumas gali išlikti labai konfliktiškoje situacijoje“ (Giddens 2000:126). Pusiausvyros atradimas tarp asmeninės autonomijos ir dalijimosi jausmais bei patirtimi yra labai svarbus, priešingu atveju „asmeninis artumas virstų priklausomybe“ (Giddens 2000:125).

Didėjant autonomijos, individualumo ir saviraiškos poreikiams, intymumas tampa vis labiau demokratiškesnis (Giddens 1992 : 184). Vyrų ir moterų santykiai įgauna demokratiškesnę formą. Patys santykiai modernioje visuomenėje imami reguliuoti vadovaujantis demokratiniais principais.

Pavojus, kurį sukelia detradicionalizacija, yra „ontologinio saugumo“ trūkumas, kurį anksčiau suteikė tęstinumo jausmas ir tvarką užtikrinančios taisyklės. Post-tradicinė visuomenė yra perpildyta ontologinio nesaugumo dėl daugybės galimybių pasirinkimo atviro individams, destabilizuojančio gyvenimo naratyvus (Gross ir Simmons 2002: 532). Nuolatinė būtinybė rinktis, greitas gyvenimo tempas sukelia nerimą ir įtampą. Norėdami sumažinti riziką, individai pasitiki ekspertų sistemomis (medicinos, gyvybės draudimas). Nesiryždami priimti sprendimus, žmonės palaipsniui atsakomybę perleidžia ekspertams.

II.2.2.1 Konfluentinė versus Romantinė meilė

Giddensas prabyla apie vėlyvojo XX amžiaus intymumo transformaciją, kuri, savo ruožtu, įtakojo „santakos“ arba „konfluentinės meilės dominavimą. „Konfluentinė“ arba „santakos“ meilė yra artėjimas „prie grynojo santykio prototipo“ (Giddens 1992: 62), kadangi ji numato lygybę.

Lygybė tarpusavio santykiuose yra vienas iš būtinų elementų šiuolaikinėje konfluentinėje meilėje. Asimetrijos įveikimas tarpusavio santykiuose yra vienas iš transformacijos padarinių. Romantinėje meilėje vyravo asimetrija emociniame davime ir ėmime, kadangi tuo rūpindavosi moteris, o konfluentinėje meilėje svarbus abiejų partnerių įdirbis ir dalyvavimas.

Seksualiniai santykiai tampa konfluentinės meilės šerdimi, kadangi abiem partneriam jie turi suteikti pasitenkinimą. Konfluentinė meilė leidžia tiek heteroseksualius, tiek

homoseksualius ryšius. Būdama grynojo santykio prototipu, konfluentinė meilė seksualumą laiko derybų dalyku, dėl kurio partneriai gali susitarti. Romantinė meilė buvo išimtinai heteroseksuali.

Nors romantinė meilė yra erotinė, tačiau seksualinis pasitenkinimas, ypatingai romantinės fantazijos forma, buvo *numanomai* garantuojamas erotinės galios, kurią romantinė meilė sužadina. (Giddens 1992: 62). Konfluentinėje meilėje romantinės fantazijos keičiamos atvirais ir laisvais derybų pagrindu grindžiamais santykiais, kurie kuriami utilitariniais abipusiško seksualiniu malonumo mainais ir gali būti baigiami, kai santykiai nebeatneša pakankamo erotinio pasitenkinimo bet kuriam iš partnerių. Abipusis seksualinis pasitenkinimas lemia, ar tarpusavio santykiai toliau bus tęsiami ar nutraukiami. (Giddens 1992: 62 -63). Romantinės meilės santykiai sukosi apie vyriško stiprumo ir moteriško skaistumo idealizuotas vizijas, o konfluentinės meilės santykiai paremti nuolatine komunikacija bei pastangomis išsaugoti kiekvieno partnerio autonomiją, neprarandant intymumo ir atvirumo.

Romantinės meilės idėja buvo susieta su visą gyvenimą trunkančios santuokos institutu, tuo tarpu kai konfluentinei meilei nebūtinai įprasminimas santuokoje. Tokių santykių pradėjimas reiškia, kad kiekvienas implicitiškai žino, jog tie santykiai truks tol, kol teiks pasitenkinimą abiem pusėm. Įsipareigojimas tokiuose santykiuose yra atsitiktinis (Gross ir Simmons 2002 : 537). Konfluentinė meilė panaši į draugystę, paremta nuolatiniu atviru dialogu, siekiančiu užtikrinti pasitenkinimą abejoms pusėms.

Konfluentinė meilė, pasak Giddenso šiuo metu tampa dominuojančia kultūrine forma postindustrinėse kapitalistinėse Vakarų visuomenėse. Ne visi šiuolaikiniai santykiai yra pasiekę idealaus grynojo santykio formą, kadangi tai priklauso nuo socioekonominio konteksto ir nuo modernybės bruožų išsikerojimo (Gross ir Simmons 2002 : 538).

II. 2.3 U. Beck ir E. Beck-Gernsheim individualus meilės projektas

Kaip industrializacija, modernizacija ir iš to kylanti individualizacija veikia intymius santykius, savo atsakymą bando pateikti Ulrich Beck ir Elisabeth Beck-Gernsheim (1995) savo knygoje „Normalus meilės chaosas“. Savo knygoje autoriai toliau rutulioja individualizacijos tezę. Jie, kaip ir Giddensas teigė, kad vėlyvojoje modernybėje silpnėjo egzistavusi kontrolė, sumažėjo klasės ir statuso reikšmė, individo nesaistė griežti tradicijos ryšiai. Individas savarankiškai galėjo rinktis ir veikti, konstruoti gyvenimo kelią. Naujas modernybės amžius pakeitė senus industrinės visuomenės tikrumus, atnešdamas naujas rizikas ir galimybes (Beck 1993, Beck and Beck-Gernsheim 1995).

Šie pokyčiai iš esmės pakeitė meilės, seksualumo ir šeimos gyvenimo patirtis, išskeldami meilę į detradicionalizuoto gyvenimo centrą. Išlaisvinti iš senų susitarimų ir suvokimų,

individai tampa savo gyvenimo biografijų autoriais. Dėl visko yra deramasi ir tariamasi. Taip pat ir meilė tampa „tuščiu lapu, kurį įsimylėjęliai turi užpildyti patys, remdamiesi vis turtingesnėmis savo patirtimis (Beck ir Beck-Gernsheim 1995: 5), net jei meilės siužetą kuria pop dainų tekstai, reklamos, lengvo turinio beletristika, pornografiniai scenarijai ar psichoanalizė.

Pasak Maxo Weberio (1997), kuo modernesnė visuomenė, tuo ji racialesnė. Racionalizacija viešojoje sferoje yra susijusi su socialinių santykių nuasmeninimu, kalkuliacijos technikų tobulinimu ir pasitikėjimu specialistų žiniomis ir technine tiek gamtos, tiek socialinių procesų kontrole. Racionalizacijos procesas sugriauna despotiškus „tradicinius“ socialinius santykius, didindamas individualų pasirinkimą. Tačiau iš kitos pusės, socialiniai santykiai yra nuasmeninami, o tiesioginė tradicinė individų kontrolė pakeičiama visa apimančia ir persismelkiančia racionalių principų kontrole.

Pasitelkiant racionalumo sąvoką galima apibūdinti vis daugiau socialinių gyvenimo sričių – matyt, taip pat ir privačius tarpasmeninius santykius. Tačiau Beck ir Beck-Gernsheim (1995) daro prielaidą, kad žmonėms reikia stabilių pirminių ryšių, kurie suteikia pagrindą identifikacijai vis labiau racionalizuojamame ir nuasmenintame pasaulyje.

Modernizacija reiškia vieno visuomenės etapo virsmą kitu. Premoderni ar tradicinė visuomenė virsta modernia. Tradicinėje visuomenėje rizika buvo individuali, akivaizdi, lokalizuota ir hierariška, o modernioje – rizika tampa kolektyvi, nematoma, visur esančia, demokratiška (kadangi nepaiso jokių klasinių skirtumų, šalių sienų) ir neapdraudžiama. Moderni visuomenė išlaisvino individus iš giminystės, socialinio statuso ir religijos pančių mainais nepasiūlė jokių alternatyvių susisaistymo ar saugumo taškų (Beck ir Beck-Gernsheim 1995). Tradicinėje visuomenėje vyravo šeimos ir tradicijų užtikrinamas saugumas. Modernioje visuomenėje individas, praradęs glaudų ryšį su šeima bei nesaistomas tvirtų tradicijų, prieglobsčio ieško kito asmens artume, su kuriuo sukuriamas ryšys, grindžiamas meile. Tokią saugumo formą pavadinama „su artimu žmogumi siejamas stabilumas“ (Beck-Gernsheim 1995: 49).

Knygos intriga glūdi prieštaroje tarp šiuolaikinių rinkos gyvenimo poreikių ir siekiančio stabilumo individo poreikių. Šiuolaikinis *Zeitgeist*‘as skatina individą savarankiškai daryti sprendimus bei rinktis iš daugelio galimybių. Didžiausias keblumas atsiranda tuomet, kai du individai, siekdami savo tikslų, sukuria porą: jie turi atrasti gyvenimo kartu būdą. Taigi, „individams, kurie turi išrasti ar surasti savo socialinę aplinką, meilė tampa centrine ašimi, suteikiančia jų gyvenimams prasmę“ (1995: 170). Šiuolaikinėje visuomenėje nebėra aiškių nuorodų, kokie tarpusavio santykių modeliai yra teisingi. Kaip teigia A. Maslouskaitė (2004 : 52), kultūrinius tarpusavio santykių modelius valdančios taisyklės yra labai įvairios ir tarpusavyje prieštaringos.

Pakitusiems tarpusavio santykiams Naujoje eroje didelę reikšmę turėjo tokie procesai, kaip laisva darbo rinka ir moterų emancipacija bei tradicinių lyčių vaidmenų suirimas. Atsiradusi lygybė tarp moters ir vyro destabilizavo įprastinį šeimos pagrindą, įprastinį vaidmenų pasiskirstymą. Kintanti moters padėtis, diktuoja naujas taisykles tarpusavio santykiuose. Du visiškai lygūs ir laisvi individai turi susikurti sau intymią oazę vis labiau nuasmenintame pasaulyje. Vyrai turi sutikti ne tik su viešojoje erdvėje eskaluojamomis lygiomis teisėmis, lygybę jie turi toleruoti ir privačioje erdvėje.

Kiekvienas individas moderniam pasaulyje siekia būti laisvu ir pačiu savimi. Individualaus projekto kūrimas yra susijęs ir su sau artimo žmogaus radimu, su kuriuo galima būtų užmegzti ryšį, sukurti diadą, garantuojančią saugumą intymiam bendravimui ir apsaugančią nuo išorinės rizikos. Gausi rinkimosi galimybė kelia riziką ir neužtikrintumą dėl pasirinkimo. Neribota galimybė pasirinkti diadai kelia grėsmę išsiskirti. Juk galimas dar geresnis partneris, iš kur žinoti, kad šitas partneris man tinkamiausias?

Nepaisant rizikos ir žmonių noro ieškoti vis naujų patirčių bei nenoro derinti savo gyvenimo ritmo su kito žmogaus gyvenimo ritmu, nustumiančio šeimynines vertybes į antrąjį planą, meilė tampa gyvenimo centru, poilsio oaze, kurios visi šiandieniniame pasaulyje ieško. Įvairialypės bendrabūvio formos, ikivedybiniai susitarimai, pakartotinos vedybos, daugkartinės skyrybos, nesantuokiniai vaikai – visa ši sumaištis veda prie chaoso asmeniniame ir socialiniame gyvenime. „Meilė tampa svarbesnė nei bet kada anksčiau ir tuo pat metu beveik neįmanoma“ (Beck ir Beck-Gernsheim 1995: 2).

II. 2.4 Z. Baumano likvidi meilė

Z. Baumano knyga „Likvidi meilė“ (2008) yra empiriniams tyrimams sunkiai pasiduodanti ir griežtų mokslų kanonų nepaisanti esė. Tai knyga apie meilę, apie skirtingas jos formas ir apie tai, kad likvidžioje modernybėje tos meilės trūksta.

Baumanui meilė yra asmeninis jausmas, asmeninis emocinis santykis, kitokia susisaistymo forma, gyvenimas kartu viešose erdvėse tokiose kaip miestas ir gyvenimas atskirai globalioje realybėje. Meilė, anot Z. Baumano, kiekvieną kartą yra unikalus įvykis. Meilė ištinka netikėtai, mes negalime nei pasiruošti, nei išmokyti mylėti. Meilė neapleidžia taip staigiai, kaip pasirodo, priešingai, ji sujungia du žmones kartu.

Vartotojiška visuomenė, kuri palaiko nuolatinį vartojimą ir pasitenkinimą, priklauso nuo veiksmų priešingų tiems, kurie skatina ir puoselėja meilę. Tie veiksniai būtų drąsa, lojalumas, pasižadėjimas. Tačiau, savo negebėjimą mylėti mes pateisiname tinkamų žinių trūkumu ir tikime, kad meilė kaip ir visa kita gali būti išmokyta gyvenimo būdo žurnalų ir self

help gidų pagalba. Z. Baumanas cituoja tokių leidinių ištraukas, teigdamas, kad tai yra „dabartinės kartos“ (present generation) naratyvas.

Egzistuojanti perskyra tarp gamybos ir vartojimo atkartoja meilės ir geismo perskyrą. Bet kokia gamyba ar konstravimas yra bendruomeniškas veiksmas ir įtraukia tam tikrą meilės formą, o vartojimas yra pavienis užsiėmimas ir negali tarnauti kaip tvirtas pagrindas ryšių ar santykių konstravimui.

Z. Baumanas dar pateikia naujų komunikacijos technologijų reikšmę meilės reiškiniui. Tarpžmogiški santykiai transformuojasi į ryšius (connection) ir tinklus. Komunikuoti tinkluose yra neįpareigojantis dalykas, kadangi pradėti ryšį ir jį nutraukti yra labai lengva. Z. Baumanas atskiria virtualų artumą nuo fizinio. Virtualus artumas tampa dominuojančiu buvimo kartu būdu (per mobiliuosius telefonus, internetinius bendravimo kambarius), tačiau palyginus su prieš tai buvusiais buvimo kartu šablonais yra labiau pavienis, palieka didesnę laisvės ir pasirinkimo laipsnį, tačiau yra mažiau substancialus.

Romantinės meilės idealai, orientuoti į amžinumą, vieno ir vienintelio partnerio idealizavimą modernioje visuomenėje išlikti negali.

II. 3 Romantinės meilės idealų transformacijos empirinis patikrinimas

Teorines Giddenso ir Becko analizes socialiniai teoretikai ėmėsi tikrinti empiriškai, bandydami išsiaiškinti, kokia ta “naujoji jausmingumo tvarka” (Bawin-Legros 2004). Nebeliko moralinės prievolės tuoktis, neišsiskirti, turėti vaikų. Dviejų žmonių sąjungą turėtų stovėti ant meilės ir laimės pamatų. Ar tikrai dabartiniai žmonių tarpusavio santykiai įgijo naują turinį? Ir kokie meilės vaizdiniai pakitusioje socialinėje tikrovėje vyrauja?

E. Bott apklausęs dvidešimt šeimų, gyvenusių kartu iki dešimties metų, nustatė, kad egzistuoja daug įvairesni nei asimetrinis ir egalitarinis vaidmenų pasiskirstymas santuokoje (cit. pg. Maslauskaitė 2004: 17). Lynn Jamieson (1998: 9) savo knygoje apie intymumą teigia, kad tai, ko žmonės nori, tikisi ir jaučia iš meilės savo gyvenime visuomet kinta istoriškai ir kultūriškai. Nerišlus sakinyvis Empiriniai tyrimai parodo, kaip žmonės iš tikro gyvena. Apklausos labiau tinkamos aiškintis, ką žmonės daro ir kokios jų nuostatos, o ne kodėl jie tai daro ir ką jų elgesys jiems reiškia. Giluminiai interviu labiau tinkami atrasti dinamikai tarp reiškinių.

Tokiais empiriniais pasakojimais (*stories*) Jamieson kvestionuoja teorinio atsiveriančio intymumo (*disclosing intimacy*) pasakojimo universalumą žmonių tarpusavio santykiuose. Atsiveriantis intymumas jungia artimą bendradarbiavimą, privileijuotas žinias, gilų

žinojimą ir supratimą bei pasitikėjimą, užtikrinanti tam tikrą saugumo jausmą (Jamieson 1998: 8-9).

Jamieson oponuoja A. Giddenso inicijuotam požiūriui, kad įvykus intymumo transformacijai, heteroseksualios poros džiaugiasi didesne lygybe ir intymumu. Kasdienio gyvenimo istorijos, atskleistos tyrėjų, piešia kitokį paveikslą. Daugeliu atveju asmeninį gyvenimą vis dar struktūruoja nelygybės. Daug įdomiau tyrinėti, kaip poros pasitelkia kūrybiškumą, norėdamos išsaugoti intymumą, nepaisant nelygybės. Praktikoje intymumas išlieka multidimensiniu. Daug svarbiau už nuolatinę abipusę vienas kito pažinimo dinamiką yra praktinis meilės rūpestis ir dalijimasis (Jamieson 1998:13).

Kaip jau buvo minėta, XIX amžiuje meilė, pasak Cancian buvo feminizuota – mylėti kažką reiškė patekti į pakylėtą, sakralizuotą ir feminizuotą sferą, ko įtakoję perskyros tarp dviejų rūšių seksualumo: santuokinio, de-erotizuoto, apsupto šventa moteriško dorybingumo ir prorekreacijos aura ir nesantuokinio, kuris buvo laikomas tabu ir šventvagiškumu (cit. pg. Gross 2005:300).

Detradicionalizacijos šalininkai tvirtina, kad ši perskyra šiai dienai nebeaktuali. Tiesa, kad nesantuokinis seksas nėra taip stigmatizuojamas, kaip tai buvo daroma anksčiau, tačiau santuokinis seksualumas vis dar išlaiko savo sakralias konotacijas. Janice Radway 1984 metais studijavo romantinių novelių rinkinius ir pastebėjo, kad pokyčių seksualinėse normose toleravimas yra labai griežtai apribotas. „Geras“ romanas ir toliau patvirtina, kad tik monogaminėje ir tradicinėje santuokoje moteris pripažįsta ir suvokia savo jausmus (cit. pg. Gross 2005:300).

Hellen Willmot (2007) 1999 metais Anglijoje atliko 30 giluminių interviu su jaunomis 21- 29 metų skirtingo išsilavinimo ir užimtumo moterimis. Tyrime buvo bandoma iširti sąveika tarp jaunų moterų išsilavinimo, jų užimtumo galimybių ir intymių santykių su vyrais. Willmot norėjo patikrinti Giddenso prielaidas apie individualizacijos didėjimą ir iš to kylantį intymumo įvairumą bei kaip tai veikia moteris. Išsilavinimas, dalyvavimas darbo rinkoje turėtų mažinti moterų domestikaciją bei romantinės meilės idealų garbinimą. Tyrime taip pat tikrinama Giddenso „grynojo santykio“ teorija, kurios pagrindinė tezė yra, kad santykis priklauso nuo jo paties teikiamo pasitenkinimo ir kad jis tęsiamas tol, kol abi pusės yra patenkintos. santykių užmezgimas dėl jų pačių teikiamo malonumo. Grynasis santykis yra kertinis restruktūruoto intymumo, pavadinto konfluentinės meilės vardu, elementas.

Konfluentinė meilė yra aktyvi, nenumatoma (contingent) – ilgalaikės perspektyvos neprognozuojamos, ir visai nedera su romantinės meilės komplekso „amžinai“ ir „vienas ir vienintelis“ charakteristikomis. Kaip dažnai nutinka, kokybiniai metodai parodo komplikuočiau ir įvairesnę kasdienio gyvenimo vaizdą. Ne tik išsilavinimo ir užimtumo kriterijai yra esminiai

moterims, diskursyviai interviu metu konstruojančiom intymius santykius su vyrais (Willmot 2007: 463). Tyrimas atskleidė, kad skirtingi išsilavinimo ir užimtumo keliai atveda jas į skirtingas situacijas (settings), kurios arba palengvina, arba skatina prieštaraujančius meilės ir intymumo diskursus – romantiškumą ir nenumatomumą (contingency) ir iš to kylančias intymias praktikas. Pavyzdžiui, išryškėjo tendencija, kad moterys, kurios siekia aukštojo išsilavinimo, intymius santykius sieja su geografinio mobilumo situacija, arba gyvenimo studentų bendrabutyje situacija. Šios situacijos lengvina arba skatina atsitiktinumo (galimybės turėti ne vieną intymų partnerį) diskursą (Willmot 2007: 462).

L.Vincent ir C. McEven C. 2006 metais išnagrinėjo 8 Pietų Afrikos moterų, turinčių priešingos lyties partnerį, dienoraščius. Kiti svarbūs patekimo į intymius santykius kriterijai buvo studijavimas universitete, neįsipareigojimas šeimyniniams ryšiams, finansinė nepriklausomybė nuo vyro. Dienoraščiai buvo vedami tyrėjų prašymu, kurie po to tapo analizės pagrindu. Naudodamos tokį nedažną metodą, tyrėjos tvirtina, kad asimetrinės galios santykiai tarp vyrų ir moterų ir toliau yra išsaugomi tokių moterų, kurios, pasak naujų detradicionalizacijos teorijų, turėtų būti pačios atspariausios tradicinių požiūrių palaikymui.

Vienas iš jų pateikiamų svarbių argumentų teigia, kad romantinė ideologija dominuoja dienoraščio rašymo formoje. Visi įrašai buvo konstruojami romantinės meilės žanro forma. Romantinės meilės istorijos turinys susijęs su stereotipiniais moteriškumo ir vyriškumo įvaizdžiais. Monogamija, heteroseksualumas ir laimingo gyvenimo pabaiga – svarbiausi romantinės istorijos turinio elementai. Kitas atradimas, susijęs su romantinės ideologijos įsišaknijimu, buvo moterų geriausios savo pusės reprezentavimas, išlaikant patriarchalinio moteriškumo idealą. Norėdamos padaryti gerą įspūdį vaikinams, merginos stengiasi sukurti idealų paveikslą, kadangi tinkamas elgesys yra vertinamas kaip santykių išlaikymo būdas. Tai prieštarauja detradicionalizacijos teoretikų apibūdintam atsiveriančiam intymumui. Respondentės savo antrąsias puses apibūdina idealizuotai ir priskiria jiems hegemoninio vyriškumo atributus. Meilė reikalauja binarinės moteris-vyras skirties egzistavimo, tam kad kiekvienas partneris galėtų papildyti vienas kitą, taip sudarydami nedalomą visumą. Generalizuoti iš aštuonių dienoraščių būtų per drąsu. Bet tyrimas išryškina tendencija. Publikuojamo tyrimo pabaigoje tyrėjos įdeda vienos merginos citatą, kuri dar „suteikia vilties“, kad tradiciniai moterų ir vyrų santykiai kinta ir konfluentinės meilės požymiai gali būti atrandami (Vincent ir McEven 2006: 59): „Jis kalba su manim apie tai, ko aš noriu ir man reikia...mes tariamės dėl santykių kasdien. Kai kurios dienos yra lengvos, o kai kurios sunkios. Bet aš jį vis tiek myliu, tačiau kitaip. Aš nebežvelgiu į jį garbinančiu žvilgsniu“

Atliekami ir kiekybiniai tyrimai transformuoto intymumo patikrinimui. Bernadette Bawin-Legros (2004) Belgijoje 1998 metais atliko apklausą apie meilę ir intymumą. Imtį sudarė 4500 namų ūkių, kuriems buvo išdalinti standartizuoti klausimynai. Tyrimo išvados, darančios šio darbo kontekste, būtų tokios, kad „vienos ir vienintelės meilės“ ideologija išlieka svarbi ir šiandien, nors ji tiek pat paplitusi, kiek „tikra meilė aplankanti kelis kartus“. Ištikimybė, būnant su partneriu, yra taip pat aukštai vertinama. Respondentų atsakymai leidžia daryti prielaidą apie dvigubo standarto egzistavimą: ištikimas partneriui turi būti tol, kol esi su juo (ja) poroje. Bawin-Legros tai pavadina šiuolaikinio individualizmo moralumu.

Lietuvos meilės tyrinėjimuose didžiausią įdirbį turi Aušra Maslauskaitė. Savo knygoje „Meilė ir santuoka pokyčių Lietuvoje“ ji, be kitų tyrimo metodų, atliko gyvenimo istorijų tyrimą, kurio metu buvo interviuojami XX amžiaus septintame dešimtmetyje gimę lietuviai. Giluminiai interviu atskleidė šeimos vertybių perdavimo įtaką asmens tapatumo formavimui. Išskyrusi autonominį – kūrybišką ir plastinį – instrumentinį tapatumus, Maslauskaitė (2004a: 196-107) teigia, kad tradicinė savivoka palaiko asimetrišką, feminizuotą meilės modelį, o autonominis tapatumas lemia tai, jog kuriamas simetriškas ir intymumu grindžiamas tarpasmeninių santykių modelis.

Dar vienas kiekybinis tyrimas, atspindintis romantinės meilės idealų sklaidą Lietuvoje, paskelbtas Maslauskaitės (2004b) straipsnyje „Lytis, globa ir kultūriniai gerovės kapitalizmo barjerai Lietuvoje“. 2004 metais TNS Gallup atliko 500 15-74 metų respondentų apklausą. Tyrimų rezultatų analizė atskleidė, kad kultūrinės lyčių tapatybės Lietuvoje atkartoja patriarchalius modelius (Maslauskaitė 2004b : 39).

Šiam darbui yra aktualūs tyrimo atradimai apie romantinės meilės idealus. Maslauskaitė, pritardama Giddensui ir Cancian, teigia, kad romantinės meilės idealai yra glaudžia susiję su tradicinėmis lyčių tapatybėmis, o Vakaruose įsigalėję XIX a. pab. – XX a. pr. jie tapo viena iš moters domestikacijos priemonių (Maslauskaitė 2004b : 46). Vieno ar kito tarpusavio santykių idealo pasirinkimas yra labai svarbus, kadangi už kurio slypi ir atitinkamas lyčių santykių modelis. Maslauskaitė (2004b : 46), remdamasi aprašomąja statistika teigia, kad „romantinės meilės utopijos idealai Lietuvoje nėra dominuojantys, nes 38 %. Lietuvos gyventojų sutinka su teiginiu, kad „tikra meilė aplanko tik kartą gyvenime“, 45 %. mano, jog „per gyvenimą žmogus gali mylėti keletą partnerių“, o 17 % nesutinka nei su viena iš šių nuomonių.“ Amžius ir išsilavinimas turi įtakos romantinės meilės idealų puoselėjimui. „Kuo žemesnis vyrų ar moterų išsilavinimas, tuo aktyviau jie remia romantiškus meilės idealus ir priešingai, aukštesnis išsilavinimas skatina tapatintis su šiuolaikinės meilės idealais, kuriuose daugiau erdvės paliekama moters autonomijai, savarankiškumui ir individualizmui“. „Romantinės meilės

idealui, kuris betarpiškai susijęs tradicinėmis lyčių tapatybėmis, rečiausiai pritaria jaunesniojo amžiaus išsilavinusios moterys, kurios demonstruoja priešingą požiūrį į emocinius ryšius nei savo kartos vyrai ar vyresnių kartų žmonės“ (Maslauskaitė 2004b : 46).

III. Kultūrinių romantinės meilės vaizdinių tyrimas

III.1. Empirinio tyrimo kontekstas

Lietuvoje, kaip ir kitur, vyksta fundamentalios politinės, socialinės, ekonominės bei kultūrinės transformacijos, kurios nepalieka nuošalyje šeimos, santuokos bei paties individo, kuris naujuose, gausios informacijos srautuose bando atrasti savastį, atsakinėdamas į daugelį klausimų.

Šeimos ir santuokos deinstitutionalizavimas neaplenkė ir Lietuvos. Gali būti stebimas taip vadinamos matrimonialinės ir prokreacinės elgsenos pokytis. Matrimonialinės elgsenos kaita fiksuoja naujų partnerystės formų atsiradimą, požiūrio į šeimą bei vaikų auginimą pasikeitimą. Pagal 2007 metų demografijos metraštį, didėja pakartotinai besituokiančiųjų skaičius, registruojamos santuokos su užsieniečiais, ypač moterų tarpe. Taip pat yra stebimas santuokų sudarymo mažėjimas, santuokos sudarymo atidėjimas vėlesniam laikui, neregistruotos partnerystės didėjimas. Šis buvimo kartu būdas, neregistruota santuoka, 2002 metų Lietuvos respublikos civiliniame kodekse 135 straipsnyje yra įtvirtinamas. Paradoksų nestokojantis politinis žaidimas 2008 metais nustebino išleista nauja Seimo patvirtinta Valstybinė Šeimos Politikos koncepcija, kuri pateikia tokį šeimos apibrėžimą. *Šeima – sutuoktiniai ir jų vaikai (įvaikiai), jeigu jų yra.* Taip sukurdamą vieno šeimos modelio įteisinimo hegemoniją. Matrimonialinė elgsena apsprendžiama dažnai ekonominių – socialinių veiksnių ir dažnai matrimonialinės elgsenos strategija yra sąlygojama racionalių argumentų.

Tokiame socialiniame kontekste vietą atrasti turi ir kultūriniai romantinės meilės vaizdiniai. Gal būt juos keičia visiškai naujas meilės vaizdinys, kaip Giddenso teorinėje analizėje romantinės meilės vaizdinį keičia konfluentinės meilės vaizdinys? Gal jis nustumiamas į socialinės tikrovės pakraščius? Empirinis žvilgsnis į šį klausimą galėtų padiktuoti keletą atsakymų. Remdamasi antrine tyrimų analize bei savo nedidelio tyrimo metodų aprašymo, atsakyti apie romantinės meilės paplitimą Lietuvos kontekste.

III. 2. Empirinio tyrimo teorinės prielaidos

Romantinės meilės kultūrinius vaizdinius galima tirti įvairiai. Vienas iš būdų yra žiniasklaidos lauko analizavimas. Nors žiniasklaida ir nėra realios tikrovės atspindys, tačiau, pasak A. Maslauskaitės (2004: 80), „žiniasklaidos tekstai suteikia galimybę atskleisti kultūroje vyraujančių mąstymo schemų klodus“. Pati A. Maslauskaitė (2004) atliko meilės įvaizdžių Lietuvos žiniasklaidos analizę. Kiek anksčiau Eva Illouz (1997) savo knygoje „Romantinės utopijos vartojimas. Meilė ir kultūriniai kapitalizmo prieštaravimai“ analizavo reklamas bei nuotraukas, romantinės meilės įvaizdžiams atskleisti.

Dar vienas būdas tyrinėti kultūrinius romantinės meilės vaizdinius yra analizuoti romantinę meilę kaip kultūrinį modelį.

Victoras de Munckas yra amerikiečių kognityvinis antropologas. Kognityvinė antropologija plėtoja požiūrį, kad kultūra yra mentalinis reiškinys, esantis žmogaus sąmonėje. „Kultūros esmę sudaro protinis asmeninės patirties tvarkymas, sudarant šablonus ar schemas, kurios naudojamos interpretuoti sensorinę informaciją ir generuoti atitinkamą elgesį kiekvienoje situacijoje (de Munck 2000:22). Todėl kritikuodamas tuos, kurie vis dar kultūrą nagrinėja holistiškai, jis siūlo kultūros pažinimui tyrinėti kultūrinius modelius.

Victoro de Muncko viena iš pagrindinių domėjimosi sričių yra romantinės meilės tyrinėjimai. Gyvendamas Lietuvoje, jis parašė straipsnį „Romantinė meilė, seksas ir santuoka Lietuvos stiliumi“ (2006). Naudodamas eilę metodų: „laisvasis sąrašas“, „anketavimas“, „giluminiai interviu“, „kortelių dėliojimą“, jis iškristalizuoja tokį tipinį romantinės meilės modelį. Ištyręs kultūrinį romantinės meilės modelį Lietuvoje, V. de Munckas konstatuoja, kad jauni suaugę lietuviai linkę romantinę meilę sutapatinti su pradiniu ar laikinu „svajonių“ etapu meilės santykiuose. Šis etapas yra išskiriamas iš kasdienio gyvenimo ir yra labiau „poetiškas“, tačiau baigiasi arba išsiskyrimu arba transformacija į „tikrą“ meilę. Romantinė meilė, kaip laikina ir poetinė meilės forma, tipiškai yra praktikuojama, kaip vyrai ir moterys siekia savo karjeros tikslų. Kai jie įsitvirtina karjeros kelyje, pradeda skirti dėmesį santuokos sudarymui. „Tikra“, o ne „romantinė“ meilė tampa sėkmingos santuokos kriterijumi.

Kas gi tie kultūriniai modeliai? Ši sąvoka kaip ir turbūt visos sąvokos už savęs slepia gausų ginčų ir disputų diskursą, kurio šiame darbe nenagrinėsiu. Pateiksiu kultūrinio modelio sampratą pagal de Muncką.

Straipsnyje „II dalis: Pabaisos pilve: Dvi neišbaigtos kultūros teorijos ir kodėl jos dominuoja socialiniuose moksluose“ (2001: 10-14) amerikiečių antropologas teigia, kad kultūriniai modeliai yra sukonstruoti iš bendrų simbolių, kurie yra sudėstomi į dinaminį „vaizdinį“. Kultūrinis modelis, pasak šiuolaikinių kognityvinių antropologų, yra pagrindinis ir elementarus kultūros vienetas. Kultūrinis modelis gyvuoja prote, kaip Platoniškoji idėja: jis yra grynas, apribotas ir visiškai pasyvus kaip toks. Modeliai yra konstruojami naudojimui. Žmonės remiasi kultūriniais modeliais įvardinti prasmei, o tai darydami jie patvirtina modelį. De Munck pasitelkia apskritimo vaizdinį kaip pavyzdį. Visi galime įsivaizduoti kaip atrodo apskritimas ir jo vaizdinys yra idealaus apskritimo formos, be jokių nelygumų. Mes remiamės šiais modeliais tam tikriems tikslams – tam, kad identifikuoti juos su realaus pasaulio objektais, klasifikuojant dalykus, naudojant juos kaip metaforą (pvz.: “eiti ratais”), gaminti ratams ir t.t. Tikras kultūrinio modelio įgyvendinimas niekuomet nesutampa su kultūrinio modeliu, kokį mes jį matome “vidine akimi”. Kultūrinio modelio tikslas yra suteikti prasmę, o ne dubliuoti tikrąjį pasaulį. Yra tam tikros bet kokio modelio dalys, be kurio apskritimo vaizdinys nebebūtų tuo, kuo jis yra (apskritimas nebūtų apskritimu, jei jis nebūtų apvalus). Taigi, konkrečiam kultūriniam modeliui tam tikros dalys yra būtinos, nes daro jį tuo modeliu. Kultūrinis modelis skiriasi laike ir erdvėje, t.y. jis istoriškai kinta. Taip pat laike kinta ir kultūrinio modelio sąryšiai su kitais kultūriniais modeliais. Tai pavyzdžiui, XXa. pradžioje JAV romantinės meilės modelis negalėtų vadintis tokiu, jei jo nelydėtų santuoka.

Kultūriniai modeliai susideda iš interpretuojamo turinio, esančio *prototipinėse formuluotėse*. De Munckas (2001: 15) išvardina pagrindines prototipines formuluotes kultūrinio modelio įgyvendinimui: 1. tipinės situacijos – sąlygos, kurioms esant kultūrinis modelis tipiškai išreiškiamas; 2. tipinės socialinės asociacijos – kas naudoja kultūrinį modelį ir kam tipiškai kultūrinis modelis yra skirtas; 3. tipinės moralinės asociacijos – ar kultūrinio modeliu naudojasi (*invoke*) visuomenės apibrėžiami geri ar blogi žmonės; 4. socialinis atsakas – ar kultūrinio modelio atsiradimą lydi pagyros ar pasmerkimas; 5. galios asociacijos – ar kultūrinio modelio buvimas tipiškai asocijuojamas su statuso lygybe ir nelygybe.

Kultūrinis modelis yra kognityvinis žmonių įrankis, kuriuo žmonės naudojami, organizuodami asmeninę ir kolektyvinę patirtį ir tokio organizavimo rezultatai yra demonstruojami mūsų kalboje, socialiniuose ritualuose, žmonių santykiuose ir politiniuose sprendimuose (Kronenfeld 2008:69).

Daugelis pagrindinių kultūrinio modelio elementų yra leksiškai užkoduoti ir yra naudojami kasdieniuose pokalbiuose. Kultūriniai modeliai yra bendri visiems (*shared*), supaprastinti, lengvai išmokstami ir įmanomi aprašyti. Kai kultūra nagrinėjama kaip kultūriniai modeliai, tuomet gali atsitikti taip, kad kultūriškai homogeniškoje šalyje egzistuoja daug

reikšmingų vertybinių, elgesio, įsitikinimo ir praktikos skirtumų tarp kultūrai priklausančių narių. Būna taip, kad egzistuoja didesnė kultūrinių bruožų variacija pačioje kultūrinėje zonoje, nei tarp skirtingų kultūrinių zonų (de Munck 2001: 15).

1986 metais Romney, Batchelder ir Weller suformulavo kultūrinio konsensuso teoriją, pagal kurią tikimasi, kad daugelio informantų, pildančių klausimyną apie savo kultūrą klausimai sutaps (de Munck 2008: 140). Konsensuso teorija remiasi prielaida, kad kultūros vieta yra išskirtinai žmonių protuose, o ne materialiniuose dirbiniuose. Ši teorija replikuoja pačios kognityvinės antropologijos prielaidas.

III. 3. Empirinio tyrimo tikslai ir uždaviniai

Eksplikavus šias kultūrinio modelio teorines prielaidas pagal de Muncką, iškeliami empirinio tyrimo tikslai:

1. Išsiaiškinti heteroseksualių jaunų žmonių grupės romantinės ideologijos nuostatų sklaidą Lietuvos kontekste.
2. Išsiaiškinti jaunų žmonių kultūrinių romantinės meilės vaizdinių dinamiką Lietuvos kontekste.

Darydama prielaidą, kad Sprecher ir Metts (1989) sukurta romantiškumo ideologijos nuostatų skalė yra prototipiška kultūriniam romantinės meilės idealams, keliu tokius uždavinius pirmam tikslui:

1. Patikrinti, hipotezę, kad taikant Sprecher ir Metts skalę jauniems respondentams, socializuotiems Lietuvos kultūroje, faktorinės analizės priemonėmis galima išskirti tokias pačias romantinės meilės vaizdinio dimensijas.
2. Ištirti, kokių yra statistiškai reikšmingų požiūrio į romantinę meilę skirtumų tarp atskirų respondentų kategorijų
3. Ištirti, ar yra statistiškai reikšmingų ryšių tarp romantiškų nuostatų ir kitokių respondentų charakteristikų

Darydama prielaidą, daugelis pagrindinių kultūrinio modelio elementų yra leksiškai užkoduoti ir yra naudojami kasdieniauose pokalbiuose, keliu tokius uždavinius antram tikslui:

1. Pateikti fokusuotų diskusijų grupių metu vystomų temų apie romantiškumą analizę.
2. Išsiaiškinti, kokie kiti kultūriniai modeliai Lietuvos jaunimo vaizdiniuose yra asocijuoti su romantinės meilės modeliu

III.3.1. Kiekybinio tyrimo metodika ir analizė

Tiriamieji

20 – 29 metų jauni heteroseksualūs žmonės, turintys arba siekiantys aukštojo išsilavinimo Vilniaus mieste. Buvo naudojama netikimybinė tikslinė atranka, siekiant užtikrinti heteroseksualių žmonių patekimą į imtį bei užtikrinti maždaug vienodą amžiaus pasiskirstymą tiriamajame intervale.

Apklausiai buvo naudojamas standartizuotas klausimynas (žr. 1 priedas).

Tyrimas atliktas 2008 metais gegužės 02 – 13 d

Iš viso buvo apklausta $n=117$ respondentų. Iš kurių $n=64$ buvo moterys, o $n=53$ vyrai. Nuo 20 iki 25 amžiaus respondentų buvo $n=73$, o nuo 26-29 $n=44$.

Romantinių įsitikinimų skalė (ROMANISITIK):

Sprecher ir Metts skalės pritaikomumas Lietuvos kontekste:

Tyrėjai, kurie konstruodavo ir tikrindavo nuostatų skales, darydavo prielaidas, kad žmonės turi priešpatyriminius įsitikinimus apie romantinius santykius, ir kad tai veikia jų lūkesčius ir elgesį, kai jie įžengia į tokius santykius (Weaver ir Ganong 2004 :171 -172).

Bendrai, romantiškumo ideologija susideda iš tokių įsitikinimų, kad meilė nugalė visą kliūtį, tikra meilė tęsiasi amžinai, meilė yra svarbiausias santuokos motyvas, ir kad meilė iš pirmo žvilgsnio yra įmanoma. Taip pat įsitikinimas, kad kiekvienam yra numatyta viena tikra meilė, kad meilė veda į laimę ir kad nėra nieko svarbesnio už meilę, yra dalis Vakarietiško supratimo apie romantiškumą (Weaver ir Ganong 2004).

Atsižvelgdamos į daugybės teoretikų darbus Sprecher ir Metts (1989) tvirtina, kad nors romantinės meilės ideologijos aprašymai būna įvairūs, nuostatos išsiskiriančios šioje

ideologijoje yra tipiškai tokios: meilė yra svarbiausias principas renkantis partnerį, nurungiantis tokius socialinius artefaktus kaip klasė, statusas ar papročiai; tai meilė iš pirmo žvilgsnio, tik viena tikra meilė, tikra meilė tęsiasi amžinai, ir bebaimiai įsimylėjęliai gali nugalėti bet kokias kliūtis išskylančias jų kelyje.

Romantizmo ideologija yra santykinai susieta su asmenine orientacija meilės atžvilgiu, ji gali funkcionuoti kaip kognityvinė schema, organizuojanti ir įvertinanti asmens elgesį ir potencialaus ar esamo romantinio partnerio elgesį. Romantinės ideologijos perpratimas yra svarbus indėlis artimų santykių dinamikos suvokimui (Sprecher ir Metts 1989: 389).

Romantinių įsitikinimų skalė (ROMANĪSITIK), kurią 1989 metais sukonstravo Susan Sprecher ir Sandra Metts (1989), susideda iš 15 teiginių su Likerto skalės tipo atsakymais, kurie varijuoja nuo 1 (visiškai nesutinku) iki 7 (visiškai sutinku). 4 reiškia neutralią poziciją (nei sutinku, nei nesutinku). Teiginiai yra pateikti anketoje priede nr.1 Daroma prielaida, kad kuo daugiau balų surenkama, tuo didesnis individo romantiškumas.

Sprecher ir Metts (1989: 389) literatūros content analizės būdu, kruopščiai atrinko ir sukonstravo romantinės meilės idealų tipologiją. Pradžiai buvo manoma, kad skalę sudaro penki faktoriai, kurie būtų: meilė nugalai visas kliūtis, meilė kaip pagrindinis partnerio pasirinkimo motyvas, meilė iš pirmo žvilgsnio, tikra meilė bus ideali, kiekvienam žmogui yra skirta viena tikra meilė.

Faktorinę analizę yra atliekama, kai tyrėjai yra įsitikinę, kad atsakymai į klausimus priklauso nuo betarpiškai neišmatuojamų faktorių. Kintamųjų tarpusavio koreliacijos pasufleruoja, koks tiesiogiai nestebimas faktorius vienija grupes. Prieš atlikdami faktorinę analizę tyrėjai, nežino kiek bus pasirinkta faktorių. Kadangi Sprecher ir Metts buvo įsitikinusios faktorinės analizės reikalingumu, ROMANĪSITIK skalės suskirstymui, aš faktorinę analizę atlikau siekdama patikrinti, ar teiginiai susigrupuoja į tokius pačius faktorius, kokius išskyrė Sprecher ir Metts (1989).. Žinoma, reikia atsižvelgti, kad lyginamos nevienodos imtys, ir reikia atsižvelgti į tyrimo datos (1989 metais) veiksnį, tačiau darau prielaidą, kad skirtingų kultūrų ir patirčių žmonės, skirtingai konceptualizuoja romantinę meilę ir romantinės meilės idealus.

Sprecher ir Metts (1989), atlikusios faktorinę analizę, skalę padalino į keturis faktorius, kurie buvo pavadinti taip: *Meilė randa kelią* (Love Finds a Way, kurią sudarė daugelis teiginių 2,5,9,11,13 ir 15), *Vienintelis ir nepakartojamas* (One and Only, kurią sudarė 3,4 ir 10 teiginiai), *Idealizacija* (Idealization, kurią sudarė 7, 8 ir 14 teiginiai) bei *Meilė iš pirmo žvilgsnio* (Love at First Sight, kurią sudarė 1,6 ir 12 teiginiai). Romantinių įsitikinimų skalės faktoriai atitiko multidimensinį romantiškumo ideologijos teorizavimą. Sprecher ir Metts sukonstruotas skalės patikimumo lygis Alpha (Cronbach) buvo 0,81, o tai reiškia gana aukštą vidinę koreliaciją

tarp skalės teiginių. Šis kriterijus matuoja, kaip kintamieji matuoja vienos dimensijos latentinį konstrukta. Tai vidinio nuoseklumo kriterijus,

Pereisiu prie lietuviškosios ROMANŠITIK skalės pagalba gautų rezultatų. Patikrinus skalės patikimumą Alpha (Cronbach) kriterijumi, gautas 0,818 lygis. Jis sutampa su Sprecher ir Metts nustatytu patikimumo lygiu amerikietiškoje studentų bendruomenėje.

Iš pradžių SPSS paketu patikrinau, ar duomenys yra tinkamai faktorinei analizei. Nustatytas Bartleto sferiškumo kriterijus patvirtino, kad tarp stebimų kintamųjų yra statistiškai reikšmingai koreliuojančių. Ar duomenys tinka faktorinei analizei, įvertina Kaizerio-Mejerio-Olkinio (KMO) matas. Paskaičiuota KMO reikšmė yra lygi 0,815, parodanti, kad faktorinė analizė gerai tinka (Čekanavičius ir Murauskas 2002: 243).

Tada galime išskirti faktorius. Reikia patikrinti, ar teiginiai tinka faktorinei analizei. Bendrumų (Communalities) lentelė parodo, teiginių tinkamumą faktorinei analizei. Visų kintamųjų (teiginių) bendrumas ne mažesnis kaip 0,20, tai reiškia, kad jie tinkami analizei. Duomenys nurodyti x lentelėje x priede.

Iš 1 lentelės faktoriaus skaičiavimo pasirinkimo x priede nusprendžiame, kiek faktorių išskirsime. Keturi faktoriai paaiškina 60,89 proc. bendrosios dispersijos. Kadangi originalios skalės kūrėjos išskyrė keturis faktorius, tai galime teigti, kad lietuviškašias romantiškumo nuostatas matuojanti skalė irgi susideda iš keturių faktorių.

Dabar seka faktorių sukimas ir interpretavimas. Populiariausias yra Varimax sukimas. Sukimas reikalingas tam, kad duomenis būtų lengviau interpretuoti. Su faktorium susijęs tas teiginys, kurio λ koeficientas $\geq 0,40$.

1 lentelė. Teiginių priskyrimas faktoriams atlikus Varimax sukimą. Pateikiami λ koeficientai.

	1 faktorius	2 faktorius	3 faktorius	4 faktorius
1. Tam, kad iš tikro įsimylėčiau, man nebūtina ilgai pažinoti kitą žmogų.	-0,48	0,08	-0,09	0,65
2. Aš galėčiau įsipareigoti žmogui, kurį myliu, net jei mano tėvai ir draugai tam nepritartų.	-0,22	-0,15	0,80	0,19
3. Kartą patyrus 'tikrąją meilę', niekada negalėčiau patirti to paties su kitu žmogumi.	0,71	0,14	-0,13	0,17
4. Manau, kad būti iš tikro įsimylėjusiam/iai, reiškia būti įsimylėjusiam amžinai.	0,76	0,21	0,22	0,02
5. Jei aš ką nors mylėčiau, tai žinau, kad jokios kliūtys negalėtų sutrukdyti mūsų santykiams.	0,35	0,38	0,63	-0,06
6. Savo tikrąją meilę atpažinsiu vos ją sutikęs.	0,38	0,04	0,18	0,77
7. Aš esu tikras/a, kad kiekvienas naujas dalykas, kurį sužinosiu apie žmogų, su kuriuo planuoju ilgalaikius santykius, man bus malonus.	0,42	0,30	0,36	-0,22
8. Santykiai su mano „tikrąja meile“ bus beveik tobuli.	0,35	0,50	0,31	0,10
9. Jei aš ką nors myliu, tai rasiu būdą būti kartu, nepaisant aplinkinių pasipriešinimo, atstumo ar kitų kliūčių.	0,14	0,31	0,70	0,04
10. Manau, kad mano gyvenime bus tik viena tikra meilė.	0,66	0,24	0,18	0,19

11. Jei man buvo lemta būti su žmogumi - visos kliūtys gali būti įveiktos (pvz.: pinigų stygius, atstumas, karjeros konfliktai).	0,28	0,29	0,49	0,12
12. Veikiausiai aš įsimylėsiu beveik iš karto, jei tik sutiksiu tinkamą žmogų.	0,19	0,14	0,11	0,83
13. Aš tikiuosi, kad man būnant su kitu žmogumi romantinė meilė tęsis; ji neišnyks laikui bėgant.	0,12	0,71	0,06	0,20
14. Žmogus, kurį mylėsiu, bus tobulas romantinis partneris: priimančias mane tokį/ią, koks/ia esu, visiškai suprantantis ir mylintis.	0,09	0,87	0,07	0,06
15. Tikiu, kad jei kitas žmogus ir aš mylėsime vienas kitą, kartu įveiksime bet kokius iškylančius skirtumus ir sunkumus.	0,24	0,56	0,27	-0,06

Gauti faktoriai ne visai sutampa su Sprecher ir Metts išskirtaisiais, t.y. keturios subskalės talpina savyje kitokius teiginių pasiskirstymus. Žiūrėkite 2 lentelę. Faktorių pasiskirstymo palyginimas

2 lentelė. Faktorių pasiskirstymo palyginimas

Faktoriai	Sprecher ir Metts Skalė	Šio darbo autorės Skalė
Vienintelis	3,4,10	3,4,10,7
Idealizavimas	7,8,14	8,13,14,15
Meilė randą kelią	2,5,9,11,13,15	2,5,9,11
Iš pirmo žvilgsnio	1,6,12	1,6,12

Remdamasi gautais duomenimis, šiek tiek pakeičiau faktorių pavadinimus, tam, kad matytųsi nesutampančių faktorių subskalės. Tik *Meilė iš Pirmo Žvilgsnio* sutapo su Sprecher ir Metts išskirtu faktoriumi, *Idealizavimą* pervadinau į *Santykių idealizavimą*, *Meilė randa kelią* pakeičiau *Meilė nugalė viską*, o *Vienintelį ir Nepakartojamą* pakeičiau į *Vienintelį*.

Mano nuostatų subskalių Alpha(Cronbach) varijuoja nuo 0,66 iki 0,71, kas rodo pakankamą patikimumo koeficientą.

Paaiškinimų dėl subskalių nesutapimo gali būti įvairių: tai tas pats jau minėtas kitoks kultūrinis kontekstas, skalių užpildymo laikas (1989 ir 2008), imties nevienodumas (Sprecher ir Metts koledžo studentai, o šiame tyrime jauni žmonės nuo 21 -29).

Statistiškai reikšmingų skirtumų grupės viduje rezultatai:

Dabar galime patikrinti, ar tirtoje jaunų žmonių grupėje yra reikšmingų skirtumų pagal romantiškumo ideologiją matuojančias nuostatas. Romantiškumo ir jo subskalių skirstiniai buvo lyginami su lyties, amžiaus, santuokos sudarymo be meilės bei įsimylėjimo skirstiniais. Romantiškumo nuostatų skalės skirstinys – normalus, todėl hipotezė apie skirstinių lygybę turėtų tikrinti Stjudento kriterijus, subskalių skirstiniai – nenormalūs, todėl bus taikomas Mann-Whitney kriterijų. Išskyrus kelias išimtis, kurias tuoj pristatysiu, jaunų žmonių grupės pogrupių

atsakymai statistiškai reikšmingai nesiskyrė. Reikšmingai statistiškai skyrėsi skirstiniai pagal lytį ir subskalę *Meilė nugali viską* $p=0,022 < 0,05$. Patikrinus vidurkių įverčius, galime daryti prielaidą, kad faktorius *Meilė nugali viską* yra labiau išreikštas vaikinių tarpe, t.y. vaikinai labiau linkę pritarti nuostatom, kurios teigia, kad dėl meilės reikia kovoti su išorinėm kliūtim ir kad aplinkinių pritarimas ne toks svarbus. Reikšmingas faktorius paryškintas 3. lentelėje

3 lentelė. Reikšmingi vidurkių skirtumai tarp lyties ir romantiškumo nuostatų

Skalės	Tiriamųjų grupės				Kriterijus	p
	Merginos (N=64)		Vaikinai (N=53)			
	Vidurkis	SD	Vidurkis	SD		
Romantiškumas	4,11	0,894	4,28	0,806	T -0,655	0,513
1 faktorius Vienintelis	3,31	1,272	3,29	1,349	Z -0,313	0,754
2 faktorius Santykių Idealizavimas	4,54	1,119	4,76	1,162	Z -0,843	0,399
3 faktorius Meilė nugali viską	4,83	1,002	5,30	0,942	Z -2,283	0,022
4 faktorius Meilė iš Pirmo Žvilgsnio	3,64	1,334	3,59	1,341	Z -0,096	0,923

Paaiškinimai: SD – standartinis nuokrypis; Z – statistika T - statistika; p – reikšmingumo lygmuo ($p < 0,05$)

Romantiškumo nuostatų ir šiuo metu įsimylėjusių ir neįsimylėjusių vidurkių skirstiniai pagal atitinkamų statistikų kriterijus reikšmingai statistiškai skiriasi $p=0,029 < 0,05$. Šito atradimo prielaidą būtų tokia, kad įsimylėję yra romantiškesni, nei neįsimylėję. Reikšmingi skirtumai yra paryškinti 4. Lentelėje

4 lentelė. Reikšmingi vidurkių skirtumai tarp įsimylėjimo ir romantiškumo nuostatų

Skalės	Tiriamųjų grupės				Kriterijus	p
	Šiuo metu įsimylėję (N=76)		Šiuo metu neįsimylėję (N=41)			
	Vidurkis	SD	Vidurkis	SD		
Romantiškumas	4,31	0,816	3,95	0,887	T -2,205	0,029
1 faktorius Vienintelis ir Nepakartojamas	3,43	1,349	3,06	1,187	Z -1,345	0,178
2 faktorius Idealizavimas	4,79	1,073	4,37	1,220	Z -1,475	0,140
3 faktorius Meilė nugali viską	5,15	0,977	4,84	1,020	Z -1,430	0,153
4 faktorius Meilė iš Pirmo Žvilgsnio	3,73	1,374	3,41	1,237	Z -1,402	0,161

Paaiškinimai: SD – standartinis nuokrypis; Z – statistika, T- statistika; p – reikšmingumo lygmuo ($p < 0,05$)

Grupės konsensuso nustatymas romantiškumo nuostatų skalėje

Dar vienas būdas patikrinti, kokia jaunų žmonių grupėje romantiškumo nuostatų sklaida, būtų teiginių vidurkių ir dispersijos įverčių analizė. Teiginių vidurkių įverčiai yra gaunami visus teiginio įvertinimus padalinus iš respondentų skaičiaus. Vidurkio įvertis yra taškas, vidutiniškai artimiausias visiems statistinės eilutės elementams. Standartinis nuokrypis (SD) parodo sklaidą apie vidurkį. Sklaida yra nuokrypių nuo vidurkio kvadratų suma, padalyta iš laisvės laipsnių ($n-1$) sd yra sklaidos (dispersijos) kvadratinė šaknis. Moda (M) parodo

dažniausiai duomenų aibėje pasikartojusią reikšmę (Čekanavičius ir Murauskas 2001: 32-39). Tai reiškia, kad jei teiginio: *Aš galėčiau įsipareigoti žmogui, kurį myliu, net jei mano tėvai ir draugai tam nepritartų*, vidurkio įvertis (V) yra 5,72, o standartinio nuokrypio (SD) 1,057, tai atsakymai varijuoja +/- 1, 057 nuo 5, 72 (nuo 4,67 iki 6,67). Kuo mažesnis standartinis nuokrypis, tuo atsakymai tarp respondentų vienodesni. Vidurkių įverčiai pateikti lentelėje 5.

5 lentelė. Vidurkio ir standartinio nuokrypio įverčių lentelė. visi respondentai (N=117);

	Vidurkis	SD	M
1. Tam, kad iš tikro įsimylėčiau, man nebūtina ilgai pažinoti kitą žmogų.	4,26	1,807	6
2. Aš galėčiau įsipareigoti žmogui, kurį myliu, net jei mano tėvai ir draugai tam nepritartų.	5,72	1,057	6
3. Kartą patyrus 'tikrąją meilę', niekada negalėčiau patirti to paties su kitu žmogumi.	3,02	1,707	1
4. Manau, kad būti iš tikro įsimylėjusiam/iai, reiškia būti įsimylėjusiam amžinai.	3,45	1,950	2
5. Jei aš ką nors mylėčiau, tai žinau, kad jokios kliūtys negalėtų sutrukdyti mūsų santykiams.	4,21	1,655	5
6. Savo tikrąją meilę atpažinsiu vos ją sutikęs.	3,15	1,674	2
7. Aš esu tikras/a, kad kiekvienas naujas dalykas, kurį sužinosiu apie žmogų, su kuriuo planuoju ilgalaikius santykius, man bus malonus.	3,26	1,687	2
8. Santykiai su mano „tikrąja meile“ bus beveik tobuli.	3,42	1,615	5
9. Jei aš ką nors myliu, tai rasiu būdą būti kartu, nepaisant aplinkinių pasipriešinimo, atstumo ar kitų kliūčių.	5,02	1,306	5
10. Manau, kad mano gyvenime bus tik viena tikra meilė.	3,49	1,765	4
11. Jei man buvo lemta būti su žmogumi - visos kliūtys gali būti įveiktos (pvz.: pinigų stygius, atstumas, karjeros konfliktai).	5,23	1,429	6
12. Veikiausiai aš įsimylėsiu beveik iš karto, jei tik sutiksiu tinkamą žmogų.	3,44	1,689	4
13. Aš tikiuosi, kad man būnant su kitu žmogumi romantinė meilė tęsis; ji neišnyks laikui bėgant.	4,79	1,643	6
14. Žmogus, kurį mylėsiu, bus tobulas romantinis partneris: priimantis mane tokį/ią, koks/ia esu, visiškai suprantantis ir mylintis.	4,63	1,745	5
15. Tikiu, kad jei kitas žmogus ir aš mylėsime vienas kitą, kartu įveiksime bet kokius iškylančius skirtumus ir sunkumus.	5,73	1,172	6

Remdamasi aukščiau išsakytomis prielaidomis, manau, kad respondentai panašiau atsakinėjo į antrą, devintą, penkioliktą teiginius, t.y. į antrą ir penkioliktą teiginį daugiau respondentų buvo labiau linkę sutikti; į devintą – iš dalies sutikti.

Nors šie teiginiai nepriklauso vienai kuriai faktorinės analizės būdu išskirtai subskalei, tačiau jiems visiems būdingas *meilė nugalė viską, nepaisydama jokių kliūčių* leitmotyvas. Su šia nuostata respondentų grupė labiau linkusi sutikti.

Romantiškumo nuostatų koreliacijos:

Buvo tikrinamos ir koreliacijos tarp romantiškumo skalės nuostatų ir kitų kintamųjų suformuluotų anketoje, tačiau pateikiu tik statistiškai reikšmingas.

Analizuojant romantiškus įsitikinimus, taip pat buvo nagrinėjamas ryšys tarp romantiškumo ir įvairių *autonomiškumo* išraiškų. Šiame tyrime *autonomiškumu* įvardinau požiūrių rinkinį, nesusaistytą su tradicinėmis lyčių tapatybėmis (žr. anketą, 1 priedą). Ši autonomiškumą sudaro penki teiginiai:

- Moterys gali būti labai laimingos, būdamos neištekėjusiomis.
- Vyrai gali būti labai laimingi, būdami nevedę.
- Moterys gali būti labai laimingos, neturėdamos vaikų.
- Vyrai gali būti labai laimingi, neturėdami vaikų.
- Vyrai turi vienodai prisidėti prie mažų vaikų rūpinimosi ir auklėjimo.

Atlikus Spearmano koreliacijų skaičiavimus paaiškėjo, kad nors bendras romantiškumas nekoreliuoja su autonomiškumu, tačiau nustatytos statistiškai reikšmingos neigiamos koreliacijos tarp faktoriaus *Vienintelis* bei faktoriaus *Santykių Idealizavimas* ir sutikimo su teiginiu „*Moterys gali būti labai laimingos, neturėdamos vaikų*“ (koreliacijų koeficientai atitinkamai lygūs $r=-0,249$ ir $r=-0,208$ (silpnas ryšys), $p<0,05$). Neigiamas ryšys yra apibūdinamas taip, kai vieno kintamojo reikšmės didėja, kito mažėja. Taigi, *Vienintelio* bei *Santykių Idealizavimo* jausmas yra statistiškai susiję su nuostata apie moterų laimę priklausomai nuo to, ar jos turi vaikų (žr. 6 lent.).

Interpretuojant statistinius duomenis, tinkamų sąvokų parinkimas ir standartizuotas rezultatų aptarimas yra labai svarbūs. Visgi, darant hipotetinę prielaidą, galime pasakyti, kad hipotetiškai galėtų būti taip (jokių statistinių įrodymų tam neturim), kad labiau sutinkant, su nuostata, kad tau skirtas vienintelis (ė), mažiau sutinkama, kad moteris gali būti laiminga, neturėdama vaikų.

6 lentelė. Koreliacijos romantiškumas vs. Autonomiškumas (N=117); (skalė apversta – didesnis balas reiškia didesnį autonomiškumą)

Skalės		Autonomiškumas (bendrai)	Moterys gali būti labai laimingos, būdamos neištekėjusiomis	Vyrai gali būti labai laimingi, būdami nevedę	Moterys gali būti labai laimingos, neturėdamos vaikų	Vyrai gali būti labai laimingi, neturėdami vaikų	Vyrai turi vienodai prisidėti prie mažų vaikų rūpinimosi ir auklėjimo
Romantiškumas	r	-0,103	-0,063	-0,070	-0,167	-0,157	0,155
	p	0,267	0,501	0,450	0,071	0,092	0,094
1 faktorius Vienintelis	r	-0,115	-0,094	-0,087	-0,249	-0,181	0,182
	p	0,218	0,314	0,352	0,007	0,050	0,050
2 faktorius Santykių Idealizavimas	r	-0,098	-0,015	-0,059	-0,208	-0,177	0,171

	p	0,293	0,875	0,527	0,024	0,057	0,066
3 faktorius Meilė nugalė viską	r	-0,032	-0,033	-0,017	-0,040	0,012	0,074
	p	0,734	0,726	0,857	0,667	0,895	0,430
4 faktorius Meilė iš Pirmo Žvilgsnio	r	0,008	0,042	0,048	0,053	-0,036	-0,004
	p	0,931	0,653	0,606	0,567	0,697	0,968

Paaiškinimai: r – koreliacijos koeficientas, p – reikšmingumo lygmuo ($p < 0,05$)

Analizuojant romantiškumo ideologijos nuostatų ir romantinių santykių skaičiaus ryšį, nustatytos statistiškai reikšmingos koreliacijos. Subskalė *Vienintelis*, pabrėžianti partnerio išskirtinumą, statistiškai neigiamai susijusi su romantinių santykių gausa ($r = -0,202$, $p < 0,05$). Taip pat nustatytas teigiamas ryšys tarp romantinių santykių gausos ir faktoriaus *Meilė iš pirmo žvilgsnio* ($r = 0,281$, $p < 0,05$). Toks ryšys apibūdinamas taip, kad vieno kintamojo reikšmėm didėjant, didėja ir kito (žr. 7 lentelę). Koreliacijos ryšys yra silpnas, tačiau statistiškai reikšmingas.

Taip pat buvo atlikti skaičiavimai neįtraukiant į analizę asmenų, neturėjusių nei vieno romantinių santykių. Rezultatai gavosi panašūs. Romantinių santykių gausa teigiamai koreliuoja su *Meilės iš pirmo žvilgsnio* subskale, neigiamai – su *Vienintelis* subskale. Be to, nustatytas statistiškai reikšmingas ryšys ir su faktoriumi *Santykių Idealizavimas* ($r = -0,191$, $p < 0,05$) (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. Koreliacijos romantiškumas vs. romantinių santykių kartai

Skalės		Romantinių santykių gausa	
		Visi respondentai (N=117)	Turėję bent vienus romantinius santykius (N=113)
Romantiškumas	r	-0,007	-0,093
	p	0,938	0,327
1 faktorius Vienintelis	r	-0,202	-0,284
	p	0,029	0,002
2 faktorius Santykių Idealizavimas	r	-0,116	-0,191
	p	0,214	0,043
3 faktorius Meilė nugalė viską	r	0,029	-0,028
	p	0,757	0,770
4 faktorius Meilė iš Pirmo Žvilgsnio	r	0,281	0,233
	p	0,002	0,013

Paaiškinimai: r – koreliacijos koeficientas, p – reikšmingumo lygmuo ($p < 0,05$)

III.3.2. Kokybinio tyrimo metodika ir analizė

Metodas

Fokusuotų diskusijų grupė – tai grupinių interviu forma, kurioje ypatinga svarba renkant duomenis skiriama grupės sąveikai. Fokusuotų diskusijų grupė yra suplanuota diskusija, skirta atskleisti platų nuomonių, suvokimo, požiūrių spektrą vienu ar kitu klausimu interakcijoje, laisvoje bei nevaržančioje aplinkoje.

Tyrimo metu atliktos 2 fokusuotų diskusijų grupės. Diskusijos vyko 2008 metų gegužės 3 ir 9 dienomis. Fokusuotų diskusijų grupes moderavau pati. Fokusuotų diskusijų grupės gairės yra pateikiamos 2 priede, o taip pat ir nuotraukos, naudotos diskusijos metu (žr. 2.1 priede) Fokusuotos diskusijos, dalyviams sutikus, buvo įrašinėjama diktofono pagalba. Pokalbių išrašai pateikiami 3 ir 3.1 prieduose.

Respondentai

Tyrimo respondentais pasirinkti jauni, heteroseksualūs, aukštąjį išsilavinimą turintys arba jo siekiantys žmonės nuo 20 iki 29 metų. Respondentai atrinkti pagal tikslinę kokybinę „sniego gniūžtės“ atranką.

Pirmoje diskusijų grupėje dalyvavo 7 respondentai, antroje – 6 respondentai. Respondentų sąrašas pagal atrankos kriterijus pateiktas 8 lentelėje.

8 lentelė. Fokusuotų diskusijų grupių respondentai

		Lytis	Amžius	Tarpasmeninių santykių padėtis	Išsilavinimas
1 grupė	R1	Vyras	25	Susižadėjęs	Aukštasis
	R2	Moteris	28	Vieniša	Aukštasis
	R3	Vyras	28	Vienišas	Aukštasis
	R4	Vyras	19	Vienišas	Nebaig. aukšt.
	R5	Moteris	27	Ištekėjusi	Aukštasis
	R6	Moteris	27	Susižadėjusi, PPA	Aukštasis
	R7	Vyras	27	vedęs	Aukštasis
2 grupė	E1	Vyras	24	gyvena kartu nesusituokęs	Aukštasis
	E2	Vyras	21	turi antrąją pusę	Nebaig. aukšt.
	E3	Vyras	25	Vienišas	Aukštasis
	E4	Moteris	24	gyvena kartu nesusituokusi	Aukštasis
	E5	Moteris	27	Vieniša	Aukštasis
	E6	Moteris	27	išsiskyrusi po ilgalaikių santykių	Aukštasis

Pirmasis klausimas turėjo sukurti atpalaiduojančią ir atsiveriančią aplinką, todėl buvo pasitelktos vizualinės priemonės, suteikiančios daugiau žaismingumo. Klausimai turėjo būti neutralūs, neverčiantys pasakoti asmeninių dalykų, nors tuo pačiu, šio veiksmo ir nevaržantys. Dėmesys bus kreipiamas į vystomas temas diskusijos metu, užsimezgančius dialogus bei kylančius prieštaravimus ar sutarimus.

Romantiškiausi, neromantiškiausi ir tipiški šių dienų romantiškumo vaizdiniai

Fiske (1998: 15) teigė, kad komunikacija apima ženklus ir kodus, perteikiančius kultūrinės reikšmės. Vizualinė informacija irgi užkoduoja kažkokį pranešimą, kurį diskusijos dalyviai bandys atkoduoti, jiems iš anksto duota tema. Nuotraukos pateiktos (žr. x priedą). Į šį skyrių įtraukiau klausimo: „ar būtina žmogui per gyvenimą patirti romantinius santykius?“ nagrinėjimą, kadangi pastarasis sukelia asociacijas apie romantiškumą.

Pirmiausia, paanalizuokime, kokios **temos** konstruojamos **romantiškiausio modelio vaizdiniuose**:

Romantiškumas siejamas su praeitimi:

R7: „kad apie senovę ir romantika buvo tais laikais“

Romantiškumas kaip tikra meilė ir romantiškumas vs. tikra meilė

„R6: kai žmonės, kai eina vis dar susikabinę už rankų, nesvarbu, kad jiems jau 70-80 metų...“

R7: tai čia ne romantika, čia tikra meilė.

R6: Taip, tai dėl to tai yra taip romantiška“

Romantiškumas simboliuose:

R6: „ant tilto sėdi, o tiltas yra labai romantiška“

E5: „šita romantiška nuotrauka, nes vestuvės“

R3: „Gal merginoms ta balta suknelė ir yra dalis romantikos“

Romantinės meilės idealas „amžinai kartu“:

E 6: „aš kai galvoju apie istorija romantiška, tai man šie pagyvenę žmonės, nes va, žmonės taip ilgai gali išbūti kartu.“

E 4: „vyresnio amžiaus, tas imponuoja“

Romantiškumas kaip rūpestis:

R5: „Tai labai simpatiški diedukas ir bobutė. Labai atsidadė. Jei vienam kas nutiktų, tai kitas budėtų ligoninėj, paėmęs ranką, glostytų visą laiką“

Romantiškumas kaip ironija:

E 1: „nes saldu, nespavota..va šypsosi vienas kitam“, „man tai šita romantiška buvo, nes man romantiška meilė kaip seilė, ji nenatūrali ir saldi...“

R7: „Romantinėj meilėj tai vienas kitą suvalgyti gali...“

Romantiškumas kaip laimė:

E4: „atrodo laimingi kartu“

E6: „[romantinius santykius patirti būtina], nes tuo metu būna laimingiausias gyvenimo tarpsnis“,

E5.: „Aš ir manau, kad būtina, nes kitaip žmogus nesijaučia laimingas“

Romantiškumas kaip tarpusavio ryšys:

R1: „jie vienas į kitą palinkę, ten kažką daro, aplinka romantiška, veiksmai romantiški...“

R4: „žiūri vienas į kitą“

Romantiškumo kvestionavimas:

R7: „Bet tai romantika, tai nėra santykiai, tai rūšis, tai savybės tam tikros“

Romantiškumo neišvengiamumas:

R1: „Čia poreikio patenkinimas. Maslow piramidė. Juk kaip ten pagal ją, atrodo, antroj eilutėj, bendravimo poreikiai, reikia juos patenkinti, kad galėtum vystytis toliau.“

R4: „Man atrodo, kad šiais laikais neįmanoma [jų nepatirti]“

Romantiškumo tragizmas:

R7: „Reikia nelaimingą meilę patirti, kad suprastum, kas yra romantiška. Reikia patirti visą spektrą. Ir tada į kitą meilę pradedi žiūrėt visai kitaip.“

Neromantiškiausių vaizdinių temos:

Emocinio artumo trūkumas:

E3: „jie yra vienas su kitu, nes jie vienas kitą puošia“

E4: „kiekvienas pats sau, tarsi modeliai, nėra ryšio“

Santykių paviršutiniškumas:

E3: „jie yra vienas su kitu, nes jie vienas kitą puošia“

R7: „Tokia MTV pora“

E2: „pritariu, parodomasis ėjimas, nėra tarp jų ryšio“

R7: „2 nuotrauka. Kas rūko per romantiką. Tai iš vis, jų ir kepurės negražios, ir manau, kad jie ryte vienas kito nepažins“

„R5: 10. eina bernas, susikišęs rankas į kišenes.

R4: tai jis nori atrodyti kietas.

R5: Mergina prisikabinusi. Atrodo, kad didžiuojasi, kaip atrodo“

Vulgarus seksualumas:

R1: „6 nuotrauka. Man šita. Nesimato kūnų, jei būtų kiek kitu kampu fotografuota, o dabar labiau į gašlumą pereina. Neromantiška, per daug fiziškumo“

E1: „nu jo, gal dėl to, kad per daug erotizuota ir vulgari“

Ekonominiai motyvai:

E6: „ir man šita (septinta). Ji man panaši į prostitutę, o jis atrodo perka moterį“

R6: „Jos kitaip išvaidžiuoja romantiką. Bus meilė, jei atvažiuos su BMW ir panašiai.“

R7: „Kai be pinigų, tai didesnė romantika būna“

Kasdieniniškumas:

R3: „9 nuotrauka. Tokia paprasta labai. Nieko nėra ypatingo“

Neištikimybė

R6: „čia seni hipiai, čia tokie jie yra, jų gyvenimo būdas, su viena pabūti gali, su kita iškart po to pasibučiuoti...“

Patriarchalinė hegemonija:

R2: „nesuprantu, čia ta moteris juokiasi, ar verkia...gal tas vyras prievartautojas?“ „čia labai šita nuotrauka siejasi su savininkiškumu...“

Tikra meilė:

R7: „kartu apsipirkti, tai jau labai tikra meilė čia, o ne romantika. Nieko romantiško“

Tikras gyvenimas vs. kino filmai:

R6: „Nu yra žmonių, kad jie taip giliai į širdį paima to buvimo kartu kaip rodo filmuose būtinumą. Rodo filmuose ir žmonės stresuoja, kad jų santykiai neatitinka to, ką rodo per TV: o ne nesutikau tos didžiosios meilės. Juk daug yra tų serialų ir t.t.“

Tipiškos, šių dienų romantiškumo vaizdinių temos:

Jokios idealizacijos ir pagražinimų:

E4: „Nes nu jie tokie paprasti du žmonės, su maike vienas, tokie postambiai biški, ir maišelį turi. Sėdi čia biški valgo, biški bučiuojasi. Nu jie tipiški, kasdieniški, žmonės paprasti savo gyvenimo eigoj“, „čia nėra didelių jausmų, emocijų, suvalgė dar sumuštinį prieš tai“

Emocinis šiltumas:

E2: „epizodas, kad ateina, pamato kažką gražaus, prisiglaudžia, pasibučiuoja, tai man atrodo, yra tipiška“

Vartojimo romantizavimas vs. vartojimo ironizavimas:

R1: „Juk ne apsipirkime esmė. Juk pačiame buvime kartu esmė. Tai vienas iš būdų daryti kažką kartu.“

R5: „Tai tada pusė Lietuvos romantikai, nes jie kartu eina apsipirkinėti į Maksimą savaitgaliais“ R7: „Čia tipiška šių dienų romantika, čia kur už šešis šimtus litų į Prahą nuvažiavo kokie studentai, pirmo kurso ir romantiką gaudantys su maksimos maišeliu.“

Laivalaikio romantizavimas:

R6: „ir iš vis žmonės daug keliauja“ ir turi.. ir labai daug tų nuotykių...labai mėgsta neįpareigojančius santykius“

Santykių raida:

R2: „Yra etapas, kai santykiai yra romantiški, o vėliau jau kitokie“.

R3: „O kas sako, kad romantinė meilė yra netrumpalaikis dalykas?“

E6: „Galiu iš patirties pasakyti <...> Tai yra taip, kad yra tas gražusis meilės etapas, paskui jis praeina, paskui atrodo išnyksta ta meilė, o paskui nusistovi ir formuojasi ta brandesnė meilė, kitokia meilė, kur <...> neasocijuojasi su tais romantiškais pasimatymais, bet su buitimi, kavos padarymu, pagarba, supratimu, bendrumu, minčių, idėjų supratimu, gyvenimo tikslų palaikymu.“

Praeitis vs. dabartis:

„E3: Jei kalbam apie...šių laikų santykius [ir] kuo skiriasi nuo anksčiau, tai anksčiau ta meilė, santykis tarp vyro ir moters buvo apipintas visokių tabu, socialiniais apribojimais. Daug buvo visokių apribojimų, kad vedybos būtinai, kas darė tuos santykius komplikuotus.

E2.: Jei grįžtume prie pirmos nuotraukos, į tuos laikus, kur buvo draudimai, gal galim vadinti, tam tikros tradicijos. Jeigu norėjai prieit prie merginos, tai tu žinojai, ką tau daryt, ką pasakyt. Iš kitos pusės buvo labai lengva, žinojai, kaip prieit, ką pasakyti, iš kitos buvo lengva...“

Tipiško romantiškumo situacijos randamos:

- a. iš patirties: R4: „tai čia atrodo, nu ne šiaip, kad romantiška, bet taip, kaip jaunuoliai būna šiais laikais.“;
- b. iš spausdintinės žiniasklaidos: R6: „Daug žurnaluose rašo“;
- a. iš filmų: „E1: 7 foto. Man toks vaizdelis iš amerikietiško filmo, tiesiog dienos pietų pertrauka“.

Pasisakymai apie romantiškumą vykdavo kalbant apie neromantiškumą ar tipinį šių dienų romantiškumą ir priešingai. Šių trijų temų nuolatinis cirkuliavimas tęsėsi per visą nuotraukų aptarimą. Neišvengiamai kilo romantiškų santykių apibrėžties klausimas. Ar romantiškumas ir romantiniai santykiai yra tas pats? Pokalbyje iš tiesų, aptinkamos įvairių romantinės meilės diskursų nuotrupas. Dalyviai diskutuoja ir apie E. Illouz aptariamus abipusius procesus „prekių romantizavimo“ ir „meilės suprekinimo“, kuomet tikra meilė atrandama kasdieniame vartojime („apsipirkinėjimas kartu“). Romantinio mito ir realaus gyvenimo meilės priešprieša. Kartu puoselėjami „amžinai kartu“ idealai ir „kasdienio gyvenimo natūralumo, bei jokios partnerių idealizacijos“ požiūriai.

Romantiškumo ir seksualumo santykis neturi peržengti tam tikros įsivaizduojamos ribos, per didelis seksualumas nebeasocijuojamas su romantika.

Pokalbiuose šių dienų romantiniai santykiai tarp lyčių yra trokštami dėl laimės, pilnatvės („Tai duoda, padaro tave pilnesne asmenybe“) bei artimo emocinio ryšio ir peikiami dėl suprekinimo ir paviršutiniškumo. Romantinė meilė suprantama ir kaip senų laikų buvimo kartu modelis ir kaip santykių raida. Tokį požiūrį aprašė De Muncko (1998: 135): „Iš vienos pusės romantiška meilė suprantama“ kaip „neracionalus elgesys“, o iš kitos pusės, kaip „paremta giliu tarpusavio ryšiu“. „Šie du požiūriai nereiškia“ skirtingų prototipų, o „natūralų romantiškos meilės progresavimą nuo poetinių, perdėm romantiškų prie labiau realistinių ir ilgalaikių“..

Kultūrinių romantinės meilės vaizdinių sąsaja su santuoka

Pateiksiu iš diskusijų išsirutuliojusią temų klasifikaciją apie šiuos du kultūrinius darinius. Pradžioje uždaviau taip vadinamą Kepharto klausimą: Jei žmogus turi visas savybes, kurių Jūs trokštate iš priešingos lyties partnerio, ar galima už jo tekėti, jį vesti, jei nėra meilės, neįsimylėjęs esi?

Kontekstas:

1967 metais Williamas Kephartas paklausė daugiau nei 1000 Amerikos koledžo studentų: Jei vaikinai (mergina) turėtų visas savybes, kurių Jūs trokštate iš kito žmogaus, ar vestumėte (tekėtumėte) ją (už jo), jei nebūtumėte jos (jo) įsimylėjęs (usi)? Kephartas atrado, kad merginos ir vaikinai skirtingai žiūri į romantinės meilės poreikį santuokai. 35 % vaikinų pasakė, kad jie vestų nemylėdami, tuo tarpu, kai merginos buvo praktiškesnės, ir teigė, kad meilės nebuvimas neatbaidytų jų nuo santuokos sudarymo (76 % merginų teigė, kad būtų sutinkančios tekėti už žmogaus, kurio nemylė). Kephartas daro prielaidą, kad moters statusas labai priklauso nuo vyro, todėl jos turi būti praktiškesnės ir atkreipti dėmesį į vyro šeimos istoriją, profesinį statusą bei pajamas (Simpson et al 1986).

Po šio tyrimo, sociologai nepaliovė klausinėti to paties klausimo jaunųjų amerikiečių. Jeffrey A. Simpson ir kt. 1986 metais iš naujo testavo Kepharto klausimą. Po savo tyrimo, jie konstatavo, kad jaunieji ir jaunosios amerikiečiai meilę laiko svarbiu santuokos pagrindu. Pagal Allgeier ir Wiederman 1991 (cit. pg. Hatfield 2007: 14) darytos apklausos rezultatus 86% jaunųjų amerikiečių vaikinų ir 91% merginų į Kepharto klausimą atsakė ne.

Kitokie nei Kepharto tyrimo rezultatai pareikalavo išsamesnės visuomenėje vykstančių pokyčių konteksto analizės. Simpson et. al (1986) pripažino, kad tiksliai negali atsakyti, kodėl įvyko tokie nuomonių pokyčiai per pastaruosius metus. Visgi, tyrėjai daro prielaidą, kad po 1960 pradėję vykti socialiniai pokyčiai didino moters ekonominę, teisinę ir socialinę nepriklausomybę. Moters padėtis ėmė prilygti vyro, todėl moteris galėjo pakeisti vienus svarstymus – „ar tas vyras, mane galės gerai aprūpinti?“, kitais svarstymais – „ar aš tikrai myliu šitą individą?“.

Cituodami Glazer-Malbin kitus, Simpson su kolegom teigia, kad romantinis idealas 1980 metais buvo išplėstas, kadangi santuokinis pasitenkinimas nebeapsiribojo švariais namais, gerai paruoštu maistu, atvira pagarba, solidžiais atlyginimais. Dabar svarbus tapo vidinis ir efemeriškas pasitenkinimas, toks kaip laimė, asmeninis tobulėjimas, seksualinis pasitenkinimas, artumas ir pan.

Kadangi fokusuotoje diskusijų grupėje apie pritariančiųjų ir nepritariančiųjų skaičių kalbėti nepriimtina, iliustratyvumo dėlei, pateiksiu kiekybinio jaunų žmonių romantiškumo nuostatų tyrimo metu gautus duomenis. Primenu, kad imtis buvo n=117, n = 64 buvo moterys, o n=53 vyrai. Į Kepharto klausimą respondentai teigiamai atsakė n=19 (16,2%), o neigiamai n = 98 (83,8%).

Santuokos sudarymo be meilės vaizdiniai:

Tegiami:

R7: „Verta tekėt, o po to išimylėtum“

E1: „Aš manau, kad tą daiktą kaip meilę jį galima įsikalbėti. Aš manau, galėtų būti tokia situacija, kad tas žmogus, tiesiog faina su juo bendrauti ir panašiai, tai galbūt... na jei vyresnis būčiau, bet sakau, daugiau ne, negu taip“

Neigiami:

R5: „Ai nuo to gerumo tave supykintų, reikia mylėt. Juk vieną dieną patinka vieni dalykai, o kitą kiti. Keičiasi“

E4: „Ne, aš tai netekėčiau... Jeigu aš to žmogaus nemylėčiau, tai aš būčiau praktiškai visą laiką nelaiminga.“

E6: „jeigu nėra meilės, tai <...> kelių metų mažiausia smulkmena suerzins tiek, kad negalėsi būt su tuo žmogum“

Diskusijos metu, ypač vienoje grupėje išryškėjo, tema, kad tipiškesnė situacija yra tuomet, kai santuokos be meilės vaizdinį palaiko moterys. Dar pažymėtina, kad vyriškosios lyties atstovas pradėjo vystyti šią temą, remdamasis patirtimi ir girdėtomis istorijomis:

E3: „aš žinau, kad moterys taip elgiasi“, „Aš tai ne. Vienareikšmiškai. Nu čia gal dėl to jaunas..., kad aš vyras... Moterims gal kiti dalykai svarbesni... labiau saugumas ten, kad pasirūpintų ja, vaikais, šitie dalykai, nu aš taip manau.“

E3: „Jei būtų tokia apklausa kokių 35 metų moterų, kurios yra jau išsiskyrusios, nu tai aš taip spėju, kad didesnė dalis atsakytų, kad „taip“, kad verta“

Utilitariniai santuokos sudarymo motyvai yra pateisinami. Pateisinimą legitimuoja lyties aspektas ir gyvenimiškų aplinkybių situacija.

Šis klausimas sukėlė ir moralinių asociacijų:

E2: „Dauguma vardindami priežastis „kodėl“, sakė tik apie save, apie tą kitą žmogų nė žodžio. Ir turbūt dauguma nepagalvoja atsakinėdami į šį klausimą. Tas kitas žmogus nuošaly paliekamas. Šiaip tai ne. Bet jei pasirenki ir už tą žmogų atsakingas“

Moralinės implikacijos išryškina, kad abipusiškumas meilėje yra svarbus dalykas. Svarbus dviejų žmonių įsitraukimas, atsakomybė už kito jausmus ir sąžiningumas. Šie punktai svarbūs kuriant giddensišką „grynąjį santykį“.

Kitas klausimas, paimtas iš A. Maslauskaitės knygos skyrelio pavadinimo: Ar vis dar būtina meilei santuoka?

XIX a. pab – XX a. vid. Vakaruose laikotarpyje industrinė revoliucija transformavo šeimos ir partnerio pasirinkimo prigimtį iš esmės. Industrializacija, urbanizacija, sumažėjusi individo socialinė kontrolė – tai vieni iš modernizacijos bruožų, kurie transformavo santuokos kūrimo motyvus. Šiame laikotarpyje santuoka galėjo garantuoti geresnę socialinę ir ekonominę

gyvenimo kokybę (ypač moterims), visgi pradėta akcentuoti meilės svarba santuokos instituto sukūrimo (Bulcroft ir kt 2000: 72).

Nuo XX a. vid. pradedami stebėti deinstitucionalizacijos procesai, sukelti kitų abstrakčių ir globalių procesų. Santuoka pavadinama vienu iš gyvenimo stilių, vienu iš galimų bendrabūvio formų. Kadangi legitimuojamos skirtingos bendrabūvio formos, meilė išimtinai nebeprisiklauso santuokai.

Maslauskaitė nagrinėdama Lietuvos žiniasklaidoje spekuliuojamais meilės įvaizdžiais, teigia, kad šių dienų žiniasklaidoje aptinkamas santuokos, kaip scenos, kurioje atliekami tradiciniai ir asimetriniai vaidmenys, vaizdinys: „moteris skuba į virtuvę ir ruošią valgi, o vyras prigula paskaityti laikraščio arba žiūri televizorių (2004: 96).

Diskusijos dalyviai šiuo klausimu, ar meilei reikalinga santuoka, iškėlė tokias temas:

Santuokos ir meilės atsietumas:

R7: „Nu ne. Be meilės atsiranda santuoka.“

R2: „Gali gyventi santuokoje, kai meilės jau seniai nėra“

R1: „Juk gali mylėti ir nebūti santuokoje. Nebūtina“

Utilitariniai (ekonominiai, saugumo) motyvai:

R1: „Neprivalu, tiesiog finansiškai apsimokės“

R5: „Mano sesė sako, kad santuoka yra sutartis.. Naudingas [dalykas]“

R5: „kad moterims reikia tekėti, nes tai suteikia saugumo“

R1: „Pragmatiniai sumetimai, materialiniai“

R6: „Aš tikrai nebūčiau tekėjus, man to fakto nereikėjo, bet aš kai paskaičiau, kiek man reikės, vaiką registruot netekėjusiai, o ypatingai gyvenant skirtingose šalyse, nes mano vaiko tėtis užsienietis, tai tiesiog gyvenimas per sunkus, tai kad esi priverstas tekėti ar vesti“

Santuoka dėl socialinių sankcijų vengimo:

R4: „Santuokos reikia giminėm labiau, ten tėvams, o ne tau pačiam“

R2: „Arba romantika, arba nėštumas veda prie altoriaus“

R3: „Manau, kad privalu, nes tuoj išleis naują šeimos įstatymą, kuris tai diktuoja.“

Kohabitacija, pakartotinos santuokos:

R6: „O šiaip tai visokių istorijų būna. Va kažkada girdėjau, man pasakojo, kad jie buvo pažįstami mokyklos laikais, o po to į skirtingas puses persikraustė Švedijos, o po 40 metų kartą netikėtai susitiko parduotuvėj ir įsimylėjo ir susiėjo. Jie abu buvo išsiskyre, tai nebuvo kliūčių. Ir dabar gyvena be santuokos. Ir jis klausia savo draugų, ką jai padovanoti. O kodėl, be jokios progos? O todėl, kad ji jam graži tą dieną buvo. Va kokia romantika. Ir burkuoja.“

R3: „Ir mano močiutė ištekėjo antrą kartą, po senelio mirties, už to vaikino, su kuriuo, kai buvo jauna, susipažino šokiuose“

Santuoka kaip tradicija:

R7: „ Gražus įprasminimas meilės“

Santuoka kaip meilės įrodymas:

R5: „Santuoka įrodo, kad myli. Juk įsipareigoji.“

Santuoka kaip grėsmė meilei:

E3: nu kaip tu sakai, kai kas į santuoką žiūri kaip į grėsmę meilei. Tai kiek girdėjau, kiti nesituokia, kad negadint tos meilės“

E1: „Tuo labiau, kad ta santuoka gali priešingai paveikti. Nu čia šiaip, o čia su ja visą gyvenimą reikės būti, o j ne, negaliu ir nebūsiu“

Santuoka užtikrina santykių ilgalaikiškumą:

E6: „santuoka yra reikalinga, nes meilė nu tik nedaugeliu atveju gali, kad ten iki pat gyvenimo galo būtų sklandi, graži... O santuoka tas įpareigojantis dalykas, kas padeda išsaugoti meilę.“

E5: „Papildysiu šiek tiek, nes labai sutinku. Gali atsirasti meilė, bet santuoka sutvirtina tą meilę ir padeda ją išsaugoti. Pavyzdžiui, tu sudarai santuoką, pagyveni tarkim 10 metų ir atsiranda šeimoj krizė. Jei tu nesi susituokęs, labai lengva paimt ir išeit, ir išsiskirt.... O kai esi santuokoje, vistiek yra popieriai, visokie įsipareigojimai, turto dalybos ir t.t.“

E5:...tarkim, jei tu esi santuokoje, yra lengviau likti kartu.

Santuoka ir meilė religiniame kontekste

E2: Visų pirma aš atskirčiau santuoką, ta kur susijus su religija, santuoka. Mano nuomone, tai yra visiškai skirtingi dalykai... ir apskritai ta civilinė santuoka kaip tokia visiškai netekus savo reikšmės, nes ją galima nutraukt. Pats faktas, kad ją galima nutraukt... Tam kontekste, kuriam šnekam, ją net nereikia vadint santuoka. Jei yra galimybė nutraukt, tai niekas yra. O kitas dalykas yra iš religinės pusės.

E2: Meilė be santuokos ne tai kad negali būti, bet tiesiog tam žmogui, tiesiog negali įsivaizduot, kaip gali būti meilė be santuokos. Tai atrodo kaip savaiminis dalykas. Nes pirmiausia santuoka yra suprantama ne kaip sau dalykas, bet kaip kitam. Ne kaip dalykas, kuris tau naudos kažkokios duoda, bet tik visiškai atsidavimas kitam. Aš sakau iš tos religinės pusės. Jei šnekėt apie civilinę santuoką, iš viso apie ją nereikia šnekėt, nes tai nėra santuoka.

Ryšio tarp santuokos ir meilės aptarimas varijuoja nuo tradicijomis paremto, požiūrio, kad santuoka yra įsipareigojimą užtvirtinantis kontraktas iki labai individualizuoto ir autonomiško meilės, santuokos ir religijos supratimo.

Nevengiama aptarti kitų nei meilė, santuokos sudarymo motyvų, kurie būtų paremti ekonominiais, saugumo, sankcijų vengimo sumetimais. Santuoka taip aptariama kaip vienas iš variantų būti kartu, šalia kohabitacijos, pakartotino kohabitacijos, pakartotinos santuokos. Taip santuoka kartais matoma kaip antipodas meilei, tai gali būti susiję su aukščiau jau aprašytu santuokos kaip neigiamo, tradicinių vaidmenų pasiskirstymo vietos įvaizdžiu

Kadangi santuoka nebeįsivaizduojama kaip vienintelis santykių įteisavimo institutas, o labiau įsivaizduojamas kaip dviejų žmonių santykiai, aktualu išsiaiškinti kokios temos artikuluojamos klausimu „kada reikia nutraukti santuokinius ryšius?“

Neištikimybė ir (ar) smurtas

R2: „Dėl neištikimybės ir smurto“

R6: „Jokių ten taikstymų, dėl smurto. Jei galima dėl kitų dalykų, nesusipratimų kalbėtis, o smurtas kai, tai susikrauni daiktus ir varai“

E6: [reikia svarstyti, ar likti kartu] jei kitas žmogus atsiranda“

Kai ryšys netenkina:

R3: „Kai pradedi viens kitam kraują gadint, kai jauti neigiamą poveikį ilgą laiką, būnant kartu“

E4: „aš manau, kad jeigu du žmonės gyvena ir nebesijaučia laimingi kartu ir apskritai nervina vienas kitą...“

E1: „Nežinau, nu čia toks klausimas... Tai kai jau blogai, tai reikia skirtis“

Prisiminus teorinėje dalyje aptartą Giddenso teoriją apie grynąjį santykį ir konfluentinę meilę, galima teigti, kad dalyviams santuoka yra kaip ryšys: „kuris pradedamas ir tęsiamas tol, kol teikia glaudaus kontakto su kitu keliamą emocinį pasitenkinimą“ (Giddens 2000 :118).

Romantiškumo suprekinimas

Vartojimo reiškinys- viena iš populiarių sociologinių temų. Vartojimo visuomenė egzistuoja, nes kuriami vis nauji poreikiai ir yra individų, norinčių juos patenkinti. Emocijos suprekinimos ir paverčiamos perkama gerybe, beje, labai paklausia, ir pelną garantuojančia gerybe. Romantinių novelių ir filmų apie meilę populiarumas garantuoja milijoninį pelną Amerikoje (Gross 2005: 302). Kultūrinis vartojimas, jų pavertimas perkama gerybe. Į klausimą „kodėl filmai apie meilę susilaukia didelio populiarumo?“ dalyviai pateikė tokius atsakymus:

Nežinau:

R1: „Todėl, kad...nežinau atsakymo“

Meilės temos paklausimas:

R2: „Visi ieško spektakliuose ir filmuose to, ką atpažįsta, o romantiškus santykius visi atpažįsta“.

R5: „Visi žmonės siekia meilės, tai todėl. Meilė visiems svarbu, tai dar todėl“

Emocinių poreikių pasitenkinimas:

E4: „Nežinau, gal paveikia tą moteriškąją dalį, kuri dažnai vaikšto į kiną, emociškai. Ji emociškai paveikia, tu gali įsijausti ir išgyventi tą meilės jausmą, kuris yra maloniai vartojamas jausmas.“

E5: „Aš sutikčiau, kad žmogus žiūri tą filmą, jis viską emociškai išgyvena, jis pats gauna tokių emocijų teigiamų, ypač jeigu jam trūksta tokios meilės“

E3: „Aš manau, kadangi ta meilė yra idealizuojama... aš galvoju, kad nedaug žmonių ją gyvenime yra patyrę arba tuo metu ją turi, net jei laimingai vedę, bet galbūt tuo metu jie nejaučia to meilės jausmo, bet žmonėms to reikia. Ir filmas tą duoda, filmas duoda pajusti tas emocijas, kurių žmonėms trūksta.“

Kultūrinių romantinės meilės idealų aptarimas

Diskusijoje buvo aptariamoms, Sprecher ir Metts (1989) išskirtoms, į romantinės meilės ideologijos išsišaknijusiosios nuostatos, bei viena neigiama, Giddenso ir Cancian aprašyta, romantinės meilės idealo padiktuota elgesio praktika:

- Tikra meilė gali būti tik kartą gyvenime. Tikrai mylėti galime tik vieną žmogų;
- Tikra meilė gali užklupti ir iš pirmo žvilgsnio;
- Tikra meilė gali nugalėti bet kokias kliūtis. (tėvų nepritarimą, ekonominius- socialinius skirtumus);
- Tikroji meilė yra tobula. Ji gali užtikrinti gyvenimo pilnatvę.
- Romantiniuose santykiuose moteris rūpinasi jaukumu ir švelnumu, t.y. emociniu gerbūviu.

Tikra meilė gali būti tik kartą gyvenime. Tikrai mylėti galime tik vieną žmogų;

Šią nuostatą lydį nepritarimas:

R2: „skirtingai myli kiekvieną žmogų“

R1: „ne, nemanau“

R2: „yra daugiau nei vienas tinkantis žmogus“

R3: „gali būt daugiau žmonių, tik vieni mažiau, kiti daugiau tinkamesni“

Abejojimas:

E3: „kažkada galvojau, kad tik vieną kartą gyvenime, bet dabar nežinau... galvoju, kad gal ir daugiau kartų gyvenime. Bet iš tikrųjų ta pirmą meilė būna emociškai stipriausia“

Palaikymas:

R5: „Yra tokių žmonių, kurie viena meile gyvena“

R2: „Būna ir taip, kad pasižiūri į tą porą ir galvoji, kad jie vienas kitam skirti“

R2: „Būna žmonių, kurie turi vieną meilę ir jei jie gyvena viena meile. Jie būna labai nelaimingi. Viena moteris pasakojo, kad palaidojo savo vyrą prieš 35 metus, ir vis dar gedi“

Ironizavimas

R7: „viena meilė, tai čia..tai reikia gyvent bokšte ir tave tada išgelbėt turi..“

Tikra meilė gali užklupti ir iš pirmo žvilgsnio:

Pritarimas:

E2: „Gali“

R3: „Iš pirmo šokio esu patyręs“

R1: „Iš pirmo žvilgsnio aš įsimylėjau. Tada metus nebendravom, o dabar jau esam susižadėję“

Nepritarimas:

E6: „Ne“

Dalinis pritarimas:

E5: „Gali, išsirutuliot po to gal“
E4: „Gali, bet aš su tuo nesusidūrus“
E1: „Manau, kad išsirutuliot gali...“

Abejojimas:

R6: „Iš pirmo žvilgsnio tik tokia trumpalaikė atsiranda“
R1: „Iš pirmo žvilgsnio ne tikra meilė atsiranda, bet kažkas užkabinti gali, iš ko gali išsivystyti kažkas tokio“
R4: „Iš pradžių gal tik susižavėjimas, o po to tada meilė“

Tikra meilė gali nugalėti bet kokias kliūtis. (tėvų nepritarimą, ekonominius- socialinius skirtumus):

Dalinis pritarimas:

E6: „taip, bet jei yra kažkokie kertiniai dalykai kaip vertybės, religija, tada meilė gali neįveikti“
E5: „jei žmonės iš vienodo socialinio sluoksnio, nu kultūros, tai tada nesvarbu kas ką sako, ką draugai sako, gali būti kartu. Bet jei labai skiriasi...“
E3: „kadangi meilė yra stiprus emocinis jausmas, tai gali padėti įveikt kliūtis. Bet čia nuo žmogaus asmeninių savybių priklauso ir kiek jis aukotis gali“
R1: „Visų kliūčių- ne, bet kai kurias gali“
R3: „Meilė galėtų padėti. Juk meilėj susikoncentruoji į kažką, kažkokį tikslą, o kai tu žinai, ko nori, tai tau lengviau tada yra“

Pritarimas:

E2: „gali“

Nepritarimas:

R4: „Visokių kliūčių yra, tai ta meilė dėl kai kurių gali nutrūkti“

Tikroji meilė yra tobula. ji gali užtikrinti gyvenimo pilnatvę

Pritarimas:

R3: „meilė vienas ir vienintelis dalykas“

Dalinis pritarimas:

E5: „meilė papildo gyvenimą“
E1: „neužtenka tos vien meilės, dar juk ir batono reik nusipirkt. 80% meilės gyvenime, 20% batono“

Neapsprendimas:

E6: „mm, nežinau“

Nepritarimas

R1: „Meilės neužtenka. Turi būti ir kiti dalykai, o meilė svarbus ingredientas“

Romantiniuose santykiuose moteris rūpinasi jaukumu ir švelnumu, t.y. emociniu gerbūviu

Nepritarimas (abu turi kurti):

E4: „Man tai abu turi rūpintis intymumu ir jį kurti“

E3: „nu taip, abu turi, manau“

E5: „taip, abu“

R6: „Abu, kaip čia bus, kas čia per nesąmonė“

R2: „Turi abu, nes vienas pavargs“

Nepritarimas (nepriklauso nuo lyties):

E6: „nu priklauso, kokia pora, tiksliau kokia žmogaus asmenybė. Kam to jaukumo daugiau reikia, tas ir rūpinsis“

R4: „Aš manau, kad ir vyrų būna romantiškų, ne tik moterų“

Diskusijoje kiekviena nuostata apipinama įvairiomis gyvenimiškomis situacijomis ir svarstymais, todėl griežto pasirinkimo tarp taip ir ne negali būti. Dėl romantiškų meilės idealų nuostatos yra deramasi, diskutuojama, kas labai natūralu individualios savasties projektui.

Romantinės meilės idealo vaizdinys piešiamas ironiškai: „Vyras atneša nukeptą gauruotą padarą, o moteris jį iškepa [juokiasi moderat.past]“(R7) arba atvirkščiai patvirtinamas patirtyje: „Iš pirmo žvilgsnio aš įsimylėjau. Tada metus nebendravom, o dabar jau esam susižadėję“ (R1).

IŠVADOS

1. Romantinės meilės termino konceptualinė painiava įprasmina įvairių romantinės meilės teorijų apžvalgą:
 - a. Simpatizuojančios gamtos mokslams socialinės teorijos romantinę meilę laiko poravimosi ir palikuonių auginimo toje pačioje poroje adaptacijos mechanizmu.
 - b. Romantinės meilės universalumo beišskantys kultūrinės antropologijos atstovai, jos įrodymų atranda etnografų darbuose ar folklorinėje kūryboje. Tokių tyrimų rezultatų pakartojamumas mažai tikėtinas.
 - c. Goode socialinio veiksmo teorija meilę laiko tinkamu kintamuoju socialinio mobilumo kontroliavimui. Romantinė meilė yra universalus reiškinys, vienos kultūrose ji kaip gyvenimo partnerio pasirinkimo pagrindas yra sankcionuojama, o kitose skatinama.
 - d. Psichologai konstruodami meilės skales žmonių santykius grupuoja pagal meilės tipus. Romantinė meilė traktuojama kaip viena ypatinga meilės atmaina.
 - e. Feministinė tradicija romantinę meilę laiko lyčių nelygybės sąlyga, romantinės meilės konstrukta išimtinai siedama su Vakarų kultūra.
 - f. Priimant prielaidą, kad romantinė meilė yra „socialinis konstruktas“, kuris kinta laike ir erdvėje yra įmanoma vakarietiškos romantinės meilės istorinė rekonstrukcija. Vakarietiška romantinės meilės ideologija yra kildinama iš Viduramžiškos trubadūrų meilės kultūros, sureikšminančios, ryšio išskirtinumo, partnerio ir ryšio idealizavimo, vadovavimosi jausmais aspektus.
2. Sociologinės literatūros meilės tema analizės apibendrinimai:
 - a. A. Giddensas įrodinėja, kad tradiciškai grindžiamus tarpasmeninius intymius keičia grynuoju santykiu paremti santykiai. Santuokos institutas nebėra vienintelis buvimo kartu įprasmino būdas. Romantinę meilę, A. Giddensas, siejo su asimetriniu galios santykio pasiskirstymu tarp lyčių.
 - b. Vėlyvosios modernybės U. Becko ir E. Beck-Gernsheim romantinės meilės projekto kūrime svarbiausiais elementais tampa autonomiškumo išsaugojimas ir egalitarizmas tarp lyčių.
 - c. Z. Baumanas postuluoja meilės neįmanomumą dėl jos bendruomeniško pobūdžio šiuolaikinėje vartojimo visuomenėje.

d. Šiuolaikinių tarpasmeninių intymių santykių sociologijos teorijų empiriniai tyrimai fiksuoja daug subtilesnius ir įvairesnius nei dichotominius lyčių vaidmenų pasiskirstymus. Tiek romantinės meilės, tiek grynojo santykio idealai gali perspinti vieno žmogaus biografijoje.

3. Lietuvos jaunų žmonių kultūrinių romantinės meilės modelio vaizdinių tyrimo išvados:

a. Hipotezė, kad taikant amerikiečių Sprecher ir Metts suformuluotą romantinių įsitikinimų skalę jauniems žmonėms, socializuotiems Lietuvos kultūroje faktorinės analizės priemonėmis galima išskirti tokias pačias romantines meilės vaizdinio dimensijas, pasitvirtino iš dalies. Tik faktorius „Meilė iš pirmo žvilgsnio“ identišškai sutapo su originaliai išskirtu faktoriumi. Kiti faktoriai nežymiai varijavo. Lietuviškos faktorinės analizės atveju, visi teiginiai maždaug vienodu skaičiumi pasidalino į faktorius. Priimti hipotezės, kad Lietuvių jaunų žmonių romantinės meilės vaizdinio dimensijos sutampa su amerikiečių negalime.

b. Statistiškai reikšmingų požiūrio į romantinę meilę skirtumų tarp atskirų respondentų grupių buvo keli:

i. Vaikinų ir merginų subskalės *Meilė nugalė viską* vidurkių skirstiniai reikšmingai skiriasi. Šis skirtumas atsiranda dėl to, kad vaikinai labiau linkę nei merginos pritarti nuostatom, kurios teigia, kad dėl meilės reikia kovoti su išorinėm kliūtim ir kad ji nugalė viską;

ii. Romantiškumo nuostatų ir šiuo metu įsimylėjusių ir neįsimylėjusių vidurkių skirstiniai reikšmingai statistiškai skiriasi. Šį skirtumą galima aiškinti hipoteze (kurią patikrinti reikėtų atskiro tyrimo), kad įsimylėję yra romantiškesni, nei neįsimylėję.

c. Statistiškai reikšmingi ryšiai koreliacijos ryšiai:

i. Statistiškai reikšmingas neigiamos koreliacijos ryšys buvo aptiktas tarp faktorių *Vienintelis* ir faktorių *Santykių Idealizavimas* su teiginiu „*Moterys gali būti labai laimingos, neturėdamos vaikų*“.

ii. Romantinių santykių gausa teigiamai koreliuoja su faktoriumi *Meilė iš pirmo žvilgsnio*.

4. Fokusuotų diskusijų metu romantinės meilės modelio vaizdiniai gali kelti neigiamas asociacijas, siejant modelį su tradicinių vaidmenų pasiskirstymu tarp lyčių, arba teigiamas, siejant romantinius santykius su artumu bei emociniu ryšiu. Romantinis meilės modelis taip pat siejamas su santykių raida: nuo intensyvios ir aistringos iki brandžios ir draugiškos.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Bauman, Z., 2008. Likvidi meilė: apie žmonių ryšių trapumą. Vilnius: Apostrofa
2. Bawin-Legros, B., 2004. Intimacy and the New Sentimental Order. *Current Sociology*, Vol. 52(2), p. 241–250
3. Beauvoir, S., 1996. Antroji lytis. Vilnius: Pradai
4. Beck, U., 1993. Risk society: Towards a New Modernity. London: Sage Publications
5. Beck, U., Beck-Gernsheim, E., 1995. The Normal Chaos of Love. Cambridge: Polity Press
6. Beigel, H. G., 1951. Romantic Love. *American Sociological Review*, 16 (3), p. 326-334
7. Bulcroft, R., Bulcroft, K., Bradley, K., Simpson, C., 2000. The Management and Production of Risk in Romantic Relationships: A Postmodern Paradox. *Journal of Family History*, 25(63). London: Sage Publication
8. Burns, A., 2000. Looking for Love in Intimate Heterosexual Relationships. *Feminism & Psychology*, 10(4), p. 481-485. London: Sage Publication
9. Čekanavičius, V., Murauskas, G. 2002. Statistika ir jos taikymai II. TEV: Vilnius
10. De Munck, V., 2000. Culture, Self, and Meaning. Prospect Heights (IL): Waveland Press
11. De Munck, V., 2001. Part 2: In the Belly of the Beast: Two Incomplete Theories of Culture and Why They Dominate the Social Sciences. *Cross-Cultural Psychology Bulletin*, 35(3), p. 5-18
12. De Munck, V., 2006, Romantic Love, Sex and Marriage Lithuania Style. *Journal of Baltic Studies*, 37(4), p. 412-441
13. De Munck, V., 2008. Kultūros tyrimai: patirtis ir apibendrinimai. Kaunas: VDU
14. Fisher, H., 1994. The Nature of Romantic Love. *The Journal of NIH research*, 4(6), p. 59-64. [žiūrėta 2009 03 10] prieiga per internetą: <http://homepage.mac.com/helenfisher/Sites/030606articles/04natofrl.pdf>
15. Fisher, H., Aron, A., Mashek, D., Strong, G., Li, H., Brown, L.L., 2002. Defining the Brain Systems of Lust, Romantic Attraction and Attachment. *Archives of Sexual Behavior*, 31(5), p. 413-19. [žiūrėta 2009 03 10] prieiga per internetą: <http://homepage.mac.com/helenfisher/Sites/030606articles/14defining.pdf>
16. Fiske, J., 1998. Įvadas į komunikacijos studijas. Vilnius: baltos lankos
17. Giddens, A., 1992. The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies. Cambridge: Polity Press
18. Giddens, A., 2000. Modernybė ir asmens tapatumas. Vilnius: Pradai
19. Goffman, E., 2000. Savęs pateikimas kasdieniame gyvenime. Vilnius: Vaga

20. Gottschall, J., Nordlund, M., 2006. *Romantic Love: A Literary Universal? Philosophy and Literature*, 30 (2), p. 432–452. [žiūrėta 2009 03 15] prieiga per internetą: [http://www.washjeff.edu/users/jgottschall/Papers,%20etc/10_PHL-30-2_Gottschall%20\(Romantic%20Love\).pdf](http://www.washjeff.edu/users/jgottschall/Papers,%20etc/10_PHL-30-2_Gottschall%20(Romantic%20Love).pdf)
21. Gross, N., Simmons, S., 2002. Intimacy as a Double-Edged Phenomenon? An Empirical Test of Giddens. *Social Forces*, Vol. 81, No. 2, p. 531-555
22. Gross, N., 2005. The Detraditionalization of Intimacy Reconsidered. *Sociological Theory*, 23(3)
23. Hatfield, E. & Rapson, R. L. 2007. Passionate love and sexual desire: Multidisciplinary perspectives. In Forgas, J. P., *Personal Relationships: Cognitive, Affective, and Motivational Processes*.
24. Hawkes, G., 1999. Liberalizing heterosexuality? *The sociology of the family. A reader*. Graham, A. Blackwell Publishers: Oxford, p. 36-56
25. Hochschild, A., 1979. Emotion work, feeling rules, and social structure. *American Journal of Sociology*, 85, p. 551-575
26. Illouz, E., 1997. Consuming the Romantic Utopia. Love and Cultural Contradictions of Capitalism. Berkeley: University of California Press
27. Jamieson, L., 1998. Intimacy. *Personal Relationships in Modern Society*. Cambridge: Polity Press
28. Jankowiak, W. R., Fischer, E. F., 1992. A Cross-Cultural Perspective on Romantic Love. *Ethnology*, 31, p. 149-155
29. Koivunen, A., Liljestrom, M., 1998. Sprendžiamieji žodžiai. 10 žingsnių feminizmo link. Vilnius: Tyto alba
30. Kronenfeld, D., 2008. Cultural models. *Intercultural Pragmatics*, Vol. 5, Issue 1, p. 67–74
31. Lindholm, Ch., 1998. Love and Structure. *Theory, Culture and Society*, Vol. 15 (3-4), p. 243-263
32. Luhmann, N., 1998. Love as Passion: The Codification of Intimacy. Stanford: Stanford University Press
33. Maslauskaitė, A., 2004. Meilė ir santuoka pokyčių Lietuvoje. Vilnius: Socialinių tyrimų institutas
34. Maslauskaitė, A., 2004 (b). Lytis, globa ir kultūriniai gerovės kapitalizmo barjerai Lietuvoje. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, Nr. 3, p. 39-51, Kaunas: VDU
35. Maslauskaitė, A., 2004 (c). Tarpasmeniniai santykiai poroje ir santuokoje: dvi metodologinės prieigos. *Filosofija. Sociologija*, t.4, p. 64–70

36. Maslauskaitė, A. Šeimos deinstitutionalizacija: raida, priežastys ir iššūkiai šeimos politikai. [žiūrėta 2008 10 17] prieiga per internetą: <http://www.gay.lt/family/maslauskaite.pdf>
37. Masuda, M., 2003. Meta-analyses of love scales: Do various love scales measure the same psychological constructs? *Japanese Psychological Research*, 45 (1), p. 25- 37
38. Simpson, A., J., Campbell, B., Berscheid, E., 1986. The Association between Romantic Love and Marriage: Kephart (1967) Twice Revisited. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 12 (3), p. 363 -372
39. Sprecher, S., Metts, S., 1989. Development of the “Romantic Beliefs Scale” and Examination of the Effects of Gender and Gender-role Orientation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6, p. 387– 441
40. Sprecher, S., Regan, P. C., 1998. Passionate and Companionate Love in Courting and Young Married Couples. *Sociological Inquiry*, 68(2), p. 165- 185
41. Stankūnienė, V., 1997. Šeima ir gimstamumas Lietuvoje. Vilnius: LSFI
42. Sternberg, R., 1999. Cupids Arrow. The Course of Love through time. Cambridge: Cambridge UP
43. Swidler, A., 2001. Talk of Love. How Culture Matters. Chicago: University of Chicago Press, p. 110-215. [žiūrėta 2009 03 15] prieiga per internetą: <http://www.soc.ucsb.edu/ct/pages/CT4/Readings/Swidler/swidler.pdf>
44. Škokic, T., 2004. Romantic Love Folks Art. *Croatian Journal Of Ethnology and Folklore Research*, 41(1). [žiūrėta 2009 02 10] prieiga per internetą: <http://www.ceeol.com/aspx/issuedetails.aspx?issueid=e5c126e4-967f-42a8-b29c-0d85534490af&articleId=4c869661-59e8-40d0-8cb9-c671626f0517>
45. Vincent, L., McEwen, C., 2006. Labouring to Love: Romantic Love and Power in the Construction of Middle-class Femininity. *Indian Journal of Gender Studies*, 13:1
46. Weber, M., 1997. Protestantiškoji etika ir kapitalizmo dvasia. Vilnius: Pradai
47. William, J., Goode, W. J., 1959. The Theoretical Importance of Love. *American Sociological Review*, Vol. 24, No. 1, p. 38-47
48. Willmot, H., 2007. Young Women, Routes through Education and Employment and Discursive Constructions of Love and Intimacy. *Current Sociology*, Vol. 55(3), p. 446– 466
49. Weaver, E. Sh., Ganong, H. L., 2004. The factor structure of the Romantic Beliefs Scale for African Americans and European Americans. *Journal of Social and Personal Relationships*. Vol. 21(2), p. 171–185

PRIEDAI

Anketa

Gerb. Respondente,

Esu Kristina Masevičiūtė, VU sociologijos specialybės studentė. Atlieku sociologinį tyrimą apie meilės nuostatas savo magistriniam darbui. Jūsų atsakymai išliks anonimiški, o visi surinkti duomenys bus naudojami statistikai ir pateikti apibendrinta forma. Anketa pildyti bus nesunku, kadangi bus paaiškinta, kaip ir ką pildyti.
Iš anksto dėkoju už atsakymus.

Šioje lentelėje yra pateikiami teiginiai. Atidžiai perskaitykite kiekvieną iš jų ir pažymėkite ties tuo skaičiumi, kuris labiausiai atspindi Jūsų nuomonę. Skaičiai reiškia : **1- visiškai nesutinku, 2 – nesutinku, 3 – iš dalies nesutinku, 4 – nei sutinku, nei nesutinku, 5- iš dalies sutinku, 6- sutinku, 7- visiškai sutinku** (pvz. su teiginiu, kad savo tikrąją meilę pažinsiu vos ją sutikęs, jūs iš dalies sutinkate, tuomet apibraukiate skaičių 5).

TEIGINIAI	VERTINIMAI						
	1	2	3	4	5	6	7
Tam, kad iš tikro įsimylėčiau, man nebūtina ilgai pažinoti kitą žmogų							
Aš galėčiau įsipareigoti žmogui, kurį myliu, net jei mano tėvai ir draugai tam nepritartų.							
Kartą patyrus 'tikrąją meilę', niekada negalėčiau patirti to paties su kitu žmogumi.							
Manau, kad būti iš tikro įsimylėjusiam/iai, reiškia būti įsimylėjusiam amžinai.							
Jei aš ką nors mylėčiau, tai žinau, kad jokios kliūtys negalėtų sutrukdyti mūsų santykiams.							
Savo tikrąją meilę atpažinsiu vos ją sutikęs.							
Aš esu tikras/a, kad kiekvienas naujas dalykas, kurį sužinosiu apie žmogų, su kuriuo planuoju ilgalaikius santykius, man bus malonus.							
Santykiai su mano „tikrąja meile“ bus beveik tobuli.							
Jei aš ką nors myliu, tai rasiu būdą būti kartu, nepaisant aplinkinių pasipriešinimo, atstumo ar kitų kliūčių.							
Manau, kad mano gyvenime bus tik viena tikra meilė.							
Jei man buvo lemta būti su žmogumi - visos kliūtys gali būti įveiktos (pvz.: pinigų stygius, atstumas, karjeros konfliktai).							
Veikiausiai aš įsimylėsiu beveik iš karto, jei tik sutiksiu tinkamą žmogų.							
Aš tikiuosi, kad man būnant su kitu žmogumi romantinė meilė tęsis; ji neišnyks laikui bėgant.							
Žmogus, kurį mylėsiu, bus tobulas romantinis partneris: priimančias mane toki/ią, koks/ia esu,							

visiškai suprantantis ir mylintis.							
Tikiu, kad jei kitas žmogus ir aš mylėsime vienas kitą, kartu įveiksime bet kokius išskylančius skirtumus ir sunkumus.	1	2	3	4	5	6	7

1. Atsakykite į hipotetinį klausimą: Jei vaikinai (mergina) turėtų tokias savybes, kokių Jūs trokštate iš priešingos lyties, ar sutiktumėte tekėti už jo (vesti ją), jei jo (jos) nemylėtumėte?

Taip Ne

2. Ar Jūs šiuo metu esate įsimylėjęs?

Taip Ne

3. Kiek kartų esate užmezgęs (usi) romantinius santykius su priešingos lyties atstove (u)? (Irašykite skaičių)

.....

4. Ar ketinate, kada nors sudaryti santuoką?

Taip Ne Aš jau susituokęs/usi Buvau susituokęs/usi

4. Įvertinkite šiuos teiginius, apibraudami Jums tinkamiausią variantą:

	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Moterys gali būti labai laimingos, būdamos neištekėjusiomis.	1	2	3	4	5
Vyrai gali būti labai laimingi, būdami nevedę.	1	2	3	4	5
Moterys gali būti labai laimingos, neturėdamos vaikų.	1	2	3	4	5
Vyrai gali būti labai laimingi, neturėdami vaikų.	1	2	3	4	5
Vyrai turi vienodai prisidėti prie mažų vaikų rūpinimosi ir auklėjimo.	1	2	3	4	5

5. Ar šiuo metu Jūs turite antrąją pusę?

Taip Ne (JEI PAŽYMĖJOTE ŠĮ VARIANTĄ PEREIKITE PRIE KLAUSIMO 11 KL.)

6. Ar šiuo metu Jūs gyvenate su savo antrąja puse (partneriu/e)?

Taip Gyvenu ne visą laiką (JEI PAŽYMĖJOTE ŠĮ VARIANTĄ PEREIKITE PRIE KLAUSIMO 7) Ne (JEI PAŽYMĖJOTE ŠĮ VARIANTĄ PEREIKITE PRIE KLAUSIMO 8)

7. Kodėl Jūs gyvenate su savo partneriu ne visą laiką?

.....

8. Kaip dažnai Jūs su savo partneriu (e) rimtai pasikalbate apie dalykus, kurie Jums yra svarbūs? (Ties tinkamu variantu pažymėkite varnelę arba kryžiuką)

Labai dažnai	Dažnai	Kartais	Retai	Niekada

10. Įvertinkite šiuos teiginius, apibraudami Jums tinkamiausią variantą:

	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Jis/ji supranta, kaip jaučiuosi dėl man rūpimų dalykų	1	2	3	4	5
Aš galiu būti atvira (s) su savo partneriu (e) dėl mane kankinančių rūpesčių	1	2	3	4	5

11. Jūsų Lytis

- Moteris
 Vyras

12. Jūsų amžius (IRAŠYKITE):

.....
 13. Koks Jūsų išsilavinimas:

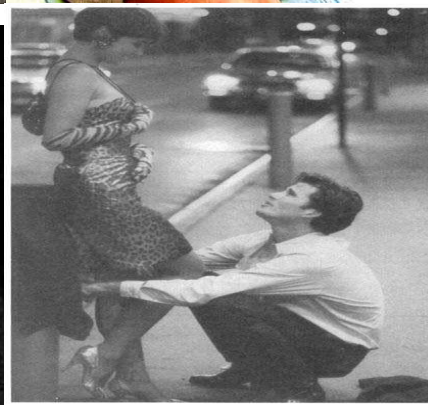
- Pradinis
 Pagrindinis
 Vidurinis
 Nebaigtas aukštasis
 Aukštasis neuniversitetinis
 Aukštasis

2 Priedas. Fokusuotų diskusijų grupės gairės

Pažiūrėję į nuotraukas nuspręskite:

1. Jūsų nuomone, kuri nuotrauka vaizduoja romantiškiausią meilės istoriją?
2. Jūsų nuomone, kuri nuotrauka yra neromantiškiausia, nekelia jokių asociacijų su romantika.
3. Jūsų nuomone, kuri iš šių nuotraukų vaizduoja tipišką šių dienų romantinių santykių akimirką.
4. Jei žmogus turi visas savybes, kurių Jūs trokštate iš priešingos lyties partnerio, ar galima už jo tekėti, jį vesti, jei nėra meilės, neįsimylėjęs esi?
5. Jūsų nuomone, ar šiais laikais meilei reikalinga santuoka?
6. Jūsų nuomone, kada reikia skirtis? Kada neverta tęsti santuokinių ryšių?
7. Jūsų nuomone, ar būtina patirti romantinius santykius gyvenime?
8. Jūsų nuomone, kodėl filmai apie meilę susilaukia didelio populiarumo?
9. Ar sutinkate su tokiais teiginiais:
 - Tikra meilė gali būti tik kartą gyvenime. tikrai mylėti galime tik vieną žmogų;
 - Tikra meilė gali užklupti ir iš pirmo žvilgsnio;
 - Tikra meilė gali nugalėti bet kokias kliūtis. (tėvų nepritarimą, ekonominius- socialinius skirtumus);
 - Tikroji meilė yra tobula. ji gali užtikrinti gyvenimo pilnatvę.
 - Romantiniuose santykiuose moteris rūpinasi jaukumu ir švelnumu, t.y. emociniu gerbūviu.

2.1. Priedas

3. Priedas

PIRMOS GRUPĖS DISKUSIJOS IŠRAŠAS

Moderatorė: Kuri nuotrauka, vaizduoja romantiškiausią meilės istoriją? Romantiškiausia meilės istorija, išsirinkite nuotrauką.

R7: 1 nuotrauka, todėl, kad ji yra juodai balta, todėl, kad apie senovę ir romantika buvo tais laikais ir jie...ir jis dar jos net nepabučiavęs, o jie jau turbūt du metus susitikinėja.

R3: 1 nuotrauka. Man gražu...tiesiog gražu...[*moderatorė: todėl romantiškiausia?*]...taip

R1: 2 nuotrauka. Jausmas, kurį palieka, ir šiaip jie vienas į kitą palinkę, ten kažką daro, aplinka romantiška, veiksmai romantiški...

R7: Kokia romantika...koks pilvas [*nuotraukoje mergina yra nėščia. moder.past.*]

R5: O man tai čia atrodo, kad ta moteris sėdi su kažkokiu vaiku, o ne vyru ir dar trečias vaikas dar tuoj ateis į pasaulį..

R4: Moteris tai atrodo laiminga, o vyras, tai nežinau.

R2: 4 nuotrauka. Todėl, kad romantiška labai, todėl, kad yra gamta.

R5: Kad nelabai matosi gamtos.

R2: nu ten medžiai kažkur toli matosi ir vanduo, upė.

R6: ant tilto sėdi, o tiltas yra labai romantiška. Juk per vestuves, per vestuves tas nešimas per tiltą, juk ne šiaip sau. Nešimas per tiltą tarsi nešimas į naują gyvenimą, naują etapą.

R5: O man greičiau, kad vaikščiojo vaikščiojo, pavargo ir prisėdo, o tada pradėjo bučiuotis ir viskas.

R4: 11 pliažas romantiška aplinka, jūra ir panašiai, graži išraiška, žiūri vienas į kitą.

R6: man tai čia kažkoks atostogų romanas.

R6: 12 nu va šita nuotrauka mano.

R5: ir mano.

R6: va šitiek metų ir kartu dar, vienas į kitą palinkę.

R5: čia gal nuo senatvės palinkę...

R6: Ne...aš iš asmeninio gyvenimo galiu pasakyti...va, kai pasižiūriu į senelį su močiute, arba ten tetos su dėdėm, kaip jie bendrauja vienas su kitu, tai baisu...vhu vhu [*mosuoja rankom, išreikšdama netaikų bendravimą moder.past.*] Vienas kitam įsiėdę ir kai žmonės, kai eina vis dar susikabinę už rankų, nesvarbu, kad jiems jau 70-80 metų, vadinasi jie vienas kitą taip gerai surado..jie tarsi..

R7: tai čia ne romantika, čia tikra meilė.

R6: Taip, tai dėl to tai yra taip romantiška.

R5: Tai labai simpatiški diedukas ir bobutė. Labai atsidavę. Jei vienam kas nutiktų, tai kitas budėtų ligoninėj, paėmęs ranką, glostyty visą laiką.

Moderatorė: Išsirinkite neromantiškiausią nuotrauką, kuri jums nekelia jokių asociacijų su romantika.

R5: 10. eina bernas, susikišęs rankas į kišenes.

R4: tai jis nori atrodyti kietas.

R5: Mergina prisikabinusi. Atrodo, kad didžiuojasi, kaip atrodo. Parodomasis ėjimas.

R7: Tokia MTV pora.

R3: 9 nuotrauka. Tokia paprasta labai. Nieko nėra ypatingo. [*moderatorė: jei ne ypatinga, tai ne romantiška?*] taip.

R1: 6 nuotrauka. Man šita. Nesimato kūnų, jei būtų kiek kitu kampu fotografuota, o dabar labiau į gašlumą pereina. Neromantiška, per daug fiziškumo.

R7: ne, nieko čia dar tokio. Čia dar visai nėra fiziškumo, čia per daug romantikos.

R6: 5 nuotrauka. Susitiko du seni hipiai ir durniuoja, ir čia šiaip, gal jie tik šiaip pažįstami.

R2: nesuprantu, čia ta moteris juokiasi, ar verkia...gal tas vyras prievartautojas?

R6: čia seni hipiai, čia tokie jie yra, jų gyvenimo būdas, su viena pabūti gali, su kita iškart po to pasibučiuoti...

R2: čia labai šita nuotrauka siejasi su savininkiškumu...

Moderatorė: Romantinėje meilėje neturi būti savininkiškumo?

R2: manau, kad ne.

R1: čia kažkokios feministinės nuotaikos.

R2: kodėl? Nu čia šita nuotrauka, ji tokiu rakursu nufotografuota, jei šitie žmonės vienas į kitą žiūrėtų, o jis nelaikytų jos taip suspaudęs, tai neatrodytų taip savininkiška.

R7: Romantinėj meilėj tai vienas suvalgyti gali...

R7: 2 nuotrauka. Kas rūko per romantiką. Tai iš vis, jų ir kepurės negražios, ir manau, kad jie ryte vienas kito nepažins.

Moderatorė: Jūsų nuomone, kuri iš šių nuotraukų vaizduoja tipišką šių dienų romantinių santykių akimirką?

R7: 4. Čia tipiška šių dienų romantika, čia kur už šešis šimtus litų į Prahą nuvažiavo kokie studentai, pirmo kurso ir romantiką gaudantys su maksimos maišeliu. Ir vis jie kažkokie iš Panevėžio.

Moderatorė: Maksimos maišeliai ir apsipirkimai su romantika nesisieja?

R7: Ne. Niekaip.

R2: O ką kartu apsipirkti nefaina?

R7: kartu apsipirkti, tai jau labai tikra meilė čia, o ne romantika. Nieko romantiško.

R1: Juk ne apsipirkime esmė. Juk pačiame buvime kartu esmė. Tai vienas iš būdų daryti kažką kartu.

R5: Tai tada pusė Lietuvos romantikai, nes jie kartu eina apsipirkinėti į Maksimą savaitgaliais.

R1: Bet čia todėl, kad jie neturi, ką veikti, ar todėl, kad jie kartu nori kažką paveikt.

R6: Ne, porų būna tokių: jie eina kartu apsipirkinėti, nes poroje vienas viską sprendžia, o antras negali nieko nupirkti be pirmo leidimo, nes bus konfliktas. Aš matau daug tokių porų apsipirkinėjančių ir rėkiančių vienas ant kito.

R4: Man 6. Iš šiuolaikinio jaunimo perspektyvos. Tai čia atrodo, nu ne šiaip, kad romantiška, bet taip, kaip jaunuoliai būna šiais laikais.

R5: Čia jo jo, tipiška, atvarai į koki tūšą, prisigeri ir bučiuojiesi su kuo nors po to.

R1: 4. Tai yra tokia, kokią aš dažniausiai įsimylėjėlius, jei matau, tai matau tokioje situacijoje.

R2: Kaip tipiška šių dienų meilės išraiška. Aš irgi taip manau.

R7: Bet tai romantika, tai nėra santykiai, tai rūšis, tai savybės tam tikros.

R6: 11. Čia tai atostogų romanai. Daug žurnaluose rašo: berniuką ar mergaitę pamačiau, ir va... ir iš vis žmonės daug keliauja ir turi.. ir labai daug tų nuotykių...labai mėgsta neįpareigojančius santykius.

Moderatorė: Jei žmogus turi visas trokšamas, norimas savybes (yra visas komplektas), ar galima už jo tekėti, jį vesti, jei nėra meilės, neįsimylėjęs esi?

R1: Jei jis yra visų geriausių savybių rinkinukas, ta iš to turėtų plaukti, kad tame rinkinuke turėtų būti ta savybė, kad tu jį įsimyli. Ne nu logiškai pagalvojus.

R3: Idealistas.

R1: Juk plaukia, juk jei turi visas tas savybes, tai noras pamilti irgi turi išplaukti, atsirasti.

R6: Nu ne. Gal iš pradžių džiaugtumeisi. Visi sakytų, o kaip tau pavyko, bet tau gerklėj nuo to gerumo, kad neįvyksta nei vienas blogas dalykas. Juk neteisingi dalykai prideda skonio, pipiriukų.

R5: Tai gali panorėt, kad vyras eitų į kalnus ir paliktų tave vieną, tai tada...

R4: Ne neverta su tokiu tobulu žmogum prasidėt, nes tada tu visiems pavydėtum to žmogaus.

R2: tu toks netobulas, o jis toks tobulas.

R7: Verta tekėt, o po to įsimylėtum.

R5: Ai nuo to gerumo tave supykintų, reikia mylėt. Juk vieną dieną patinka vieni dalykai, o kitą kiti. Keičiasi.

R3: O kas sako, kad romantinė meilė yra netrumpalaikis dalykas?

Moderatorė: Ar šiais laikais meilei reikalinga santuoka?

R7: Nu ne. Be meilės atsiranda santuoka.

R3: Manau, kad privalu, nes tuoj išleis naują šeimos įstatymą, kuris tai diktuoja.

R1: Neprivalu, tiesiog finansiškai apsimokės.

R6: Aš tikrai nebūčiau tekėjus, man to fakto nereikėjo, bet aš kai paskaičiau, kiek man reikės, vaiką registruot netekėjusiai, o ypatingai gyvenant skirtingose šalyse, nes mano vaiko tėtis užsienietis, tai tiesiog gyvenimas per sunkus, tai kad esi priverstas tekėti ar vesti.

R4: Santuokos reikia giminėm labiau, ten tėvams, o ne tau pačiam.

R5: Mano mama sako, kad moterims reikia tekėt, nes tai suteikia saugumo.

Moderatorė: O ką tu manai?

R5: Nu šiaip nuspręst, ar tekėti sunku buvo, bet dabar tai visai džiaugiuosi.

R7: Gražus įprasminimas meilės.

R5: Santuoka įrodo, kad myli. Juk įsipareigoji.

R2: Gali gyventi santuokoje, kai meilės jau seniai nėra. Nebūtinai siejasi su meilės įprasminimu.

R1: Juk gali mylėti ir nebūti santuokoje. Nebūtina.

R5: Mano sesė sako, kad santuoka yra sutartis. Bet geras dalykas. Naudingas.

R6: O šiaip tai visokių istorijų būna. Va kažkada girdėjau, man pasakojo, kad jie buvo pažįstami mokyklos laikais, o po to į skirtingas puses persikraustė Švedijos, o po 40 metų kartą netikėtai susitiko parduotuvėj ir įsimylėjo ir susiėjo. Jie abu buvo išsiskyrę, tai nebuvo kliūčių. Ir dabar gyvena be santuokos. Ir jis klausia savo draugų, ką jai padovanoti. O kodėl, be jokios progos? O todėl, kad ji jam graži tą dieną buvo. Va kokia romantika. Ir burkuoja.

R3: Ir mano močiutė ištekojo antrą kartą, po senelio mirties, už to vaikiną, su kuriuo, kai buvo jauna, susipažino šokiuose.

Moderatorė: Kada reikia skirtis? Kada neverta tęsti santuokinių ryšių?

R6: Kai vienas žmogus įsitraukia į religinę sektą.

R2: Dėl neištikimybės ir smurto.

R6: Iš karto dėl šitų. Jokių ten taikstymųsi, dėl smurto. Jei galima dėl kitų dalykų, nesusipratimų kalbėtis, o smurtas kai, tai susikrauni daiktus ir varai.

R1: Kai nebesinori būti kartu ir laiko nesinori leisti.

R3: Kai pradedi viens kitam kraują gadinti, kai jauti neigiamą poveikį ilgą laiką, būnant kartu.

R2: Tai gal nebesistengi. Žmonės nesistengia šiais laikais, lengva išeiti.

R1: Šiais laikais lengva išsiskirti, o senesniais sunkiau būdavo.

R2: Visi labai individualistais pasidarė, labai savęs žiūri, bet nesistengia.. Gyvenam kartu dėl vaikų, dažnai tenka išgirst.

R3: Bet vaikai turi jausti meilę šeimoje. Jei tėvai vienas kitam kraują gadina, tai ir vaikai tai jaus.

R6: Geriau išsiskyrę ir laimingi tėvai vaikams, nei vienas kitą ėdantis.

R4: Aš manau, kad nereikia tuoktis, jei ketini išsiskirti.

R5: Tai iš pradžių nieks ir neketina. Pasikeičia žmonės.

R4: Kaip žmonės gali taip pasikeisti, kad išsiskirtų.

R2: Tai iš pradžių myli ir nesiruošia skirtis. Juk dideli pokyčiai vyksta 25-27 metų, o jei jauni išteka, tai tada gali kilti bėdų. Nebelieka sąlyčio taškų.

R7: Nereikia skirtis. Reikia pabandyti ir pasižiūrėti, kaip bus iki galo.

R6: Nebūtinai jauni. Va šiandien Lietuvos rytu skaičiau, kad keturios lietuvės tekėjo už užsieniečių. Viena tekėjo sulaukusi virš 40 metų, po vienerių metų bendravimo susituokė, o tas

švedas [*spragtelį pirštais moderat. past.*] pasikeitė siaubingai. Ir jie išsiskyrė. Ji susikrovė daiktus ir išėjo.

R2: O kai būna. Draugų pora. Vyras stengėsi daryti karjerą, o moteris augino vaikus. Ir vyras daug pasiekė ir neįdomi žmona pasidarė. O ji jautėsi labai išduota, nes ji aukojosi dėl šeimos, pati nėjo dirbti...

Moderatorė: Ar būtina patirti romantinius santykius gyvenime?

R2: Yra etapas, kai santykiai yra romantiški, o vėliau jau kitokie.

R5: Būtina. Pamokantis patyrimas. Visai neblogas.

R7: Būtina, kad suprastum apie ką rašo knygos ir rodo filmai.

R1: Čia poreikio patenkinimas. Maslow piramidė. Juk kaip ten pagal ją, atrodo, antroji eilutė, bendravimo poreikiai, reikia juos patenkinti, kad galėtum vystytis toliau.

R5: Yra tai teigiamas patyrimas. Smagu.

R4: Man atrodo, kad šiais laikais neįmanoma. Vis tiek.

R2: Gal užsidarytum jeigu.

R6: Nu yra žmonių, kad jie taip giliai į širdį paima to buvimo kartu kaip rodo filmuose būtinumą. Rodo filmuose ir žmonės stresuoja, kad jų santykiai neatitinka to, ką rodo per TV: o ne nesitikau tos didžiosios meilės. Juk daug yra tų serialų ir t.t.

R1: Romantika, juk ne tai, ką rodo per televiziją. Yra daug kitų dalykų, būdų, kurie gali būti romantiški.

R7: Kai be pinigų, tai didesnė romantika būna.

R1: Taip, kūrybiški dalykai romantiški.

R6: Juk kai paskaitai, tai daug juk Lietuvos mergaičių, naivumo lygis aukščiausias, kurios tikisi, kad princai iš užsienio išgelbės jas iš provincijos. Tikisi princo ant žirgo.

R2: Tai su amžiumi praeina.

R1: Tai jų poreikiai gal ne romantiški, o kitokie...

R6: Jos kitaip įsivaizduoja romantiką. Bus meilė, jei atvažiuos su BMW ir panašiai.

R2: Čia tik tam tikram laikotarpiui.

R7: Todėl, kad reikia viską patirti.

R3: Tai duoda, padaro tave pilnesne asmenybe. Tai jei tu nepatyrėi to, tai esi netikras žmogus.

R7: Reikia nelaimingą meilę patirti, kad suprastum, kas yra romantiška. Reikia patirti visą spektrą. Ir tada į kitą meilę pradėsi žiūrėti visai kitaip.

R3: Juk romantiška meilė būna ir laiminga.

R5: Nu bet gal tik kinuose tik taip rodo, o literatūroje kitaip.

R3: Nu taip, bet baigiasi gal ji, tačiau tas etapas, kai būni kartu, būna laimingas.

R6: Visi romantiški filmai baigiasi vestuvėmis.

R3 ir R5: Ne.

R3: Vestuvės nėra romantiška.

R1: Jo.

R3: Gal merginoms ta balta suknelė ir yra dalis romantikos.

R6: Bet kai ją reikia eiti rasti ir susirasti, tai tu jos nebenori.

R2: Arba romantika, arba nėštumas veda prie altoriaus.

R5: arba mama nuveda...

R1: Pragmatiniai sumetimai, materialiniai.

R4: Jo.

Moderatorė: Kodėl filmai apie meilę susilaukia didelio populiarumo?

R3: Kai dirbau tokioje organizacijoje, tai mokymų trenerio visi bajoriai būdavo apie seksą. Tai apie ką daugiau juokaut, kad visiems žmonėms iš 15 šalių būtų suprantamas dalykas. Kad juokai visiems būtų juokingi. Visi supranta.

R5: yra ir kitokių filmų populiarų.

R6: Bet visur įkišamas elementas.

R2: Visi ieško spektakliuose ir filmuose to, ką atpažįsta, o romantiškus santykius visi atpažįsta.
R1: Todėl, kad...nežinau atsakymo.
R4: Garantuoja pinigų. Juk paprastas scenarijus tų filmų.
R5: Visi žmonės siekia meilės, tai todėl. Meilė visiems svarbu, tai dar todėl.

Moderatorė: Ar sutinkate su tokiais teiginiais: Romantiniuose santykiuose moteris rūpinasi jaukumu ir švelnumu, t.y. emociju gerbūviu.

R5: Abu turi rūpintis.
R6: Abu, kaip čia bus, kas čia per nesąmonė.
R7: Vyras atneša nukeptą gauruotą padarą, o moteris jį iškepa [juokiasi moderat.past].
R6: Juk ne gyvenimas visas, ne visa rutina, o akimirkos romantiškos būna.
R1: Abu, vienas liks nuskriaustas. Tas kuris rūpinasi, jis stengiasi ir lūkesčių turi, tikisi to paties iš partnerio. Atsibos,
R4: Aš manau, kad ir vyrų būna romantiškų, ne tik moterų.
R3: sutinku su R4 mintim. O šis teiginys galėtų būti suformuluotas: Vyras rūpinasi emociju gerbūviu. Juk nesvarbu dabar. Visaip būna.
R4: Aš manau, kad moterų būna visiškai neromantiškų.
R2: Turi abu, nes vienas pavargs.
R3: Bet gal vienas ir gali būti labiau romantiškesnis, nes jei abu tokie romantiški, tai bus per daug to romantiškumo. Gali tas romantiškasis užburti kitą ir to pakaks.

Moderatorė: Tikra meilė gali būti tik kartą gyvenime. tikrai mylėti galime tik vieną žmogų.

R1: ne, nemanau.
R2: skirtingai myli kiekvieną žmogų.
R1: Jei meilė yra prisirišimas, o tai prie daug žmonių gali priprasti. Kai pažiūrime tėvus ir vaikus. Jei vaiką įvaikina, jis su savo netikrais tėvais gali tokius pat santykius išvystyti, taip pat mylėti, taip pat, kaip su tikrais. Jei atsiranda du žmonės...nuo aplinkybių priklauso.
R7: kiekviena meilė yra ta vienintelė, iš pradžių taip galvoji. Daug meilių.
R5: Yra tokių žmonių, kurie viena meile gyvena.

Moderatorė: Tai mitas, kad egzistuoja tik viena tau skirta antroji pusė?

R7: Yra žmonių, kuriems tai teisybė.
R2: Yra daugiau nei vienas tinkantis žmogus.
R3: Gali būt daugiau žmonių, tik vieni mažiau, kiti daugiau tinkamesni.
R2: Būna ir taip, kad pasižiūri į tą porą ir galvoji, kad jie vienas kitam skirti.
R7: O kituose kraštuose būna, kad žmogui leidžiama turėti daugiau meilių iškart [juokiasi moderat.past.]
R6: Ne, nu ta prasme skaičiaus nėra. Priklauso nuo žmogaus, viskas gali pasikeisti, pavyzdžiui, jei trenks į veiduką.
R2: Būna žmonių, kurie turi vieną meilę ir jei jie gyvena viena meile. Jie būna labai nelaimingi. Viena moteris pasakojo, kad palaidojo savo vyrą prieš 35 metus, ir vis dar gedi.
R4: kiekvieni santykiai skirtingi, tos meilės skirtingos.
R5: O tu netiki viena meile?
R4: Nu kodėl? Nežinau...
R7: viena meilė, tai čia..tai reikia gyvent bokšte ir tave tada išgelbėti turi..

Moderatorė: Tikra meilė gali užklupti ir iš pirmo žvilgsnio

R3: Iš pirmo šokio esu patyręs.
R2: O tai tikra meilė buvo?
R1: Iš pirmo žvilgsnio ne tikra meilė atsiranda, bet kažkas užkabinti gali, iš ko gali išsivystyti kažkas tokio.

- R6: Iš pirmo žvilgsnio tik tokia trumpalaikė atsiranda.
R1: Iš pirmo žvilgsnio aš įsimylėjau. Tada metus nebendravom, o dabar jau esam susižadėję.
R4: Iš pradžių gal tik susižavėjimas, o po to tada meilė.
R5: Man tai atvirksčiai, jei iš pradžių baisu buvo, o tada meilė atsirado. Reikia pabendrauti.

Moderatorė: Tikroji meilė yra tobula. ji gali užtikrinti gyvenimo pilnatvę.

- R1: Meilės neužtenka. Turi būti ir kiti dalykai, o meilė svarbus ingredientas.
R3: Meilė vienas ir vienintelis dalykas.
R1: Nereikia namų?
R3: Jei esi į meilę susikoncentravęs, turi tokį tikslą, tai tada meilė suteikia pilnatvę. Kad ir ta romantinė meilė ir trumpai trunka, bet suteikti gali.
R7: Žmonės miršta iš tikros meilės.
R4: kaip?
R3: Ar svarbiau mylėti ar nemylėti ir važinėti su mersedesu?
R4: Dėl meilės tų dalykų, materialių, galima atsisakyti.
R6: Meilė greitai susiveda į pinigus ir nuo materialinių problemų meilė išgaruoja.
R5: Meilė pilnatvei duoda daug, bet ne viską.
R2: Negalėčiau gyvent auksiniame narvelyje su savo tikra meile. Neužtenka.
R7: Yra žmonių, kuriems meilės užtenka.

Moderatorė: Tikra meilė gali nugalėti bet kokias kliūtis. (tėvų nepritarimą, ekonominius-socialinius skirtumus).

- R1: Visų kliūčių- ne, bet kai kurias gali.
R7: Nu kai filmuose rodo, tai meilė kalnus gali nuversti. Bet nebūtinai visas nugali.
R3: Meilė galėtų padėti. Juk meilėj susikoncentruoji į kažką, kažkokį tikslą, o kai tu žinai, ko nori, tai tau lengviau tada yra.
R5: Jo.
R6: Nežinau. Priklauso nuo žmogaus kitų savybių, aš daug kartų galėjau trenkti durimis. Mano sužadėtinis švedas. Bet tas atstumas ir daug kitų nesąmonių. Bet garsiai aš niekada nieko nesakiau. Ir kai jis atvažiavo į žemesnio lygio šalį gyvent, ir bedarbiu tapo, man buvo neramu. Bet gal čia tarp mūsų nėra tokio didelio skirtumo socialiai, kultūrai? Bet jei už arabo kokio ištekėčiau, tai nežinau, koks atstumas. Reiktų persikelt gyvent.
R4: Visokių kliūčių yra, tai ta meilė dėl kai kurių gali nutrūkti.
R5: Bet jei žmonės stengiasi.
R6: psichologas gali išgelbėti, padėti.
R1: Man dvi mintis kyla, arba tikros meilės nėra, todėl, kad žmonės išsiskiria, arba yra kliūčių, kurios meilę nugali.
R6: meilė yra siekiamybė, ko siekti reikia.
R3: Ar gali žmonės išsiskirti dėl meilės?
R6: Gavau laišką iš vaikinio, kad jis mane palieka, nes nenori man gyvenimo gadint.
R7: Gudrus vaikinas.
R2: Bet kaip būna. Va kaimynai, turkas su lietuve, tokia meilė buvo, visi aplink kalbėjo, bet jie išsiskyrė dėl jo šeimos. Šeima lietuvių nepriėmė.
R3: Tose šalyse reikia žiūrėti į išplėstinę šeimą. Kai imi žmoną, tai ją imi visai giminei, visam kaimui.

3 Priedas

2 GRUPĖS DISKUSIJOS IŠRAŠAS

Moderatorė: Kuri nuotrauka Jums atrodo romantiškiausia istorija vaizduojanti? Kuri iš šių nuotraukų Jums romantiškiausia?

E 1: man pirma, nes saldu, nespavota..va šypsosi vienas kitam

E 2: Pirmas įspūdis, toks, kad čia romantiška, net nepastebėjau, kad ji neščia, kai pirmą kartą žiūrėjau, o dabar dar labiau šita, viskas taip kaip turėtų būti.

E 3: man šita (ketvirta). Netikėtai užfiksuoti, nesuvaidinti ir spontaniški, ne taip kaip kitose nuotraukose. Ir dar tiltas, va bokštas ir natūralumas.

Moderatorė: išorinė aplinka tinkama?

E3: taip ta aplinka šitos nuotraukos.

E 4: man šita (penkta), atrodo laimingi kartu, spontaniški ir vyresnio amžiaus, tas imponuoja.

E 5: man šita (aštunta), nes merginos veidas romantiškas atrodo (mod. ilgesingas žvilgsnis), šita romantiška nuotrauka, nes vestuvės gal, pradžia kažko naujo.

E 6: mano (devinta nuotrauka), vat aš kai galvoju apie istorija romantiška, tai man šie pagyvenę žmonės, nes va, žmonės taip ilgai gali išbūti kartu.

Moderatorė: Kuri iš šių nuotraukų yra pati neromantiškiausia?

E4: man tai pirma, nes dirbtiniai tie žmonės, kiekvienas pats sau, tarsi modeliai, nėra ryšio nėra.

E1: man tai šita romantiška buvo, nes man romantiška meilė kaip seilė, ji nenatūrali ir saldi...

E1: man šita (šešta), nu va šita „buitiaškė“...nu tokia labai

E6: per daug fiziškumo?

E2: vulgarumo?

E1: nu jo, gal dėl to, kad per daug erotizuota ir vulgari.

E5: man šita (septinta)

E6: ir man šita (septinta). Ji man panaši į prostitutę, o jis atrodo perka moterį.

E4: jo ir dar veiksmas gatvėje.

E6: ir jos leopardinė apranga kažkokia.

E3: man šita (dešimta)

E2: man irgi.

E3: nu jie panašūs į šiuolaikinį jaunimą. [juokiasi moderat. past.], jie yra vienas su kitu, nes jie vienas kitą puošia.

E4: yppiai

E2: pritariu, parodomasis ėjimas, nėra tarp jų ryšio.

Moderatorė: Jūsų nuomone, kuri iš šių nuotraukų vaizduoja tipišką šių dienų romantinių santykių akimirka?

E4: man ketvirta

E5: ir man

E2: man ir šita

E6: aš irgi

E3: man

Moderatorė: o jau nesirinkai jos kaip romantiškos?

E3: jo, o negalima?

Moderatorė: galima. Tai pasisakom, kodėl šita tipiška?

E4: Nes nu jie tokie paprasti du žmonės, su maike vienas, tokie postambiai biški, ir maišelį turi. Sėdi čia biški valgo, biški bučiuojasi. Nu jie tipiški, kasdieniški, žmonės paprasti savo gyvenimo eigoj. Nuėjo, prisėdo, pasibučiavo, viskas gerai jiems, normaliai, paprasta...

Moderatorė.: Ar tipiška čia?

E4.: Tipiška imant, kad dauguma taip elgiasi, tai galbūt tai ir yra tipiška.

E2: Epizodas, kad ateina, pamato kažką gražaus, prisiglaudžia, pasibučiuoja, tai man atrodo, yra tipiška.

E1: Aš manau, kad tai yra visiškai netipiška. Todėl, kad čia yra visiškos atostogos, pirmas dalykas, tai nėra šešių dienų vaizdas... na jei paimsim, kad tai atostogos, tai atostogos vyksta dvi savaites per metus, tai nėra tipiškas vaizdas vien dėl to. Antras dalykas, žmonės yra čia su kažkokiom tašm, jie vėl gi yra turistai, niekas miestiečiai taip nesėdi mieste ir... aš manau, tai visiškai netipiškas vaizdas šių dienų meilei. Nes jie iš esmės dirba savo darbus kur nors „statuose“ ir išvažiuoja į Europą ir pasėdės dvi savaites ir toliau dirbs savo darbus ir tipo...

E5: Bet čia yra tipiškas vaizdelis. Kai išvažiuoji didesnį miestą, matai pilna<...>

E2.: Na jei paimt tą vaizdelį konkretų, nekalbant, kad tai atostogos, tai tipiškas, sutinku...

E4: Tas veiksmas, tiesiog jis yra labai paprastas. Šiaip pabučiavai šalia esantį žmogų, čia nedaro nieko, čia nėra didelių jausmų, emocijų, suvalgė dar sumuštinį prieš tai

E1: Man viskas diktuoja, kad žmonės yra turistai. Aš imu laiko procentuotę laiko per metus, kad atostogos jau yra netipiška iš karto.

E6.: Man irgi pasirodė natūrali labiausiai.. natūralūs, nepozuojantys

E3: Jei kalbam apie tuos šių laikų santykius, o skiriasi nuo anksčiau, tai anksčiau ta meilė, santykis tarp vyro ir moters buvo apipintas visokių tabu, socialiniais apribojimais. Daug buvo visokių apribojimų, kad vedybos būtinai, kas darė tuos santykius komplikuotus.

E2.: Jei grįžtume prie pirmos nuotraukos, į tuos laikus, kur buvo draudimai, gal galim vadint, tam tikros tradicijos. Jeigu norėjai prieit prie merginos, tai tu žinojai, ką tau daryt, ką pasakyt. Iš kitos pusės buvo labai lengva, žinojai, kaip prieit, ką pasakyti, iš kitos buvo lengva...

E3.: Ta meilė nėra tokia idealizuojama kaip ankstesnėse nuotraukose...

E1.: [7] Man šita nuotrauka, o to, kai pradėjot kalbėti, tik tada pagalvojau, kad gali būti naktis. Man toks vaizdelis iš amerikietiško filmo, tiesiog dienos pietų pertrauka. Bičas išėjęs per pietus... man atrodė tokia pietų pertraukėlė, nes nu jie čia ir šneka. Man tai yra miestas, nu su miestu asocijuojasi, tipinis vaizdelis... Prie šiukšlių dėžės, miestas, mašinos važiuoja, bičas iš ofiso... Nu man pasirodė kaip iš filmo. Man susiję su tokiais ofiso žmonėm...Ofisas ir pietų pertrauka.

E4: Man ta nuotrauka negali kalbėt apie tipišką meilę, nes tai kaip iš, man kaip iš itališko filmo. Nu visiškai netipiška, kad gatvėje atsitūpęs apsikabintų merginos kojas, nu tikrai to nepamatysi... Ir emocijos visos paryškintos, pastatytos, pagražintos. Ko nėra nuotraukoj, kur viskas paprastai, nėra jokių pagražinimų...

E2.: Man irgi iš filmo kokio amerikietiško toks vaizdelis, net mašinos amerikietiškos...

E1.: Aš šitoj nuotraukoj išžiūrėjau nu va pietų pertraukos vaizdelį...

Moderatorė: Jei žmogus turėtų visas savybes, kurių jūs trokštate iš priešingos lyties, vestumėt/tekėtumėt, jei nebūtumėt įsimylėjęs?

E3: Aš tai ne. Vienareikšmiškai. Nu čia gal dėl to jaunas..., kad aš vyras...Moterims gal kiti dalykai svarbesni... labiau saugumas ten, kad pasirūpintų ja, vaikais, šitie dalykai, nu aš taip manau...

E2.: Man irgi atrodo, kad kitiems atrodo, kad į šitą klausimą moterys daugiau turėtų atsakyti „taip“.

E4.: Ne, aš tai netekėčiau... Jeigu aš to žmogaus nemylėčiau, tai aš būčiau praktiškai visą laiką nelaiminga. Nes vienas iš džiaugsmų ir laimė gyvenime yra mylėti kažką. Ir dar didesnis džiaugsmas ne tik mylėti, bet ir būti įsimylėjus tą žmogų. O jeigu tu jo nemyli, tai aš paprasčiausiai niekada nebūčiau su juo laiminga, ir pradėčiau eiti į kairę.

Moderatorė.: aišku

E3.: aš žinau,kad moterys taip elgiasi

E1: Tekėčiau už pirmo pasitaikiusio. <...> Čia toks klausimas, reikėtų mąstyti, kas ta meilė yra iš tikrųjų ... Labai priklauso nuo aplinkybių... daugiau ne, negu taip. Na negaliu vienareikšmiškai. Na jeigu labai daug pinigų turėtų, juokauju... Aš manau, kad tą daiktą kaip meilę jį galima įsikalbėti. Aš manau, galėtų būti tokia situacija, kad tas žmogus, tiesiog faina su juo bendrauti ir panašiai, tai galbūt... na jei vyresnis būčiau, bet sakau, daugiau ne, negu taip, jei procentais, tai matyt 70-30.

E5: Aš tai manau, kad ne. Va dabar manęs kas paklaustų ir man reiktų rinktis, tai tikrai ne. Bet aš nežinau, kaip aš elgčiaus, kai man bus trisdešimt metų. Ir apskritai tai priklauso nuo žmogaus savybių. Nes kiekvienas žmogus jisai visai kitaip sprendimus... Net tas pats žmogus tam tikru gyvenimo momentu visai kitokį sprendimą priimtų.

E3: Jei būtų tokia apklausa kokių 35 metų moterų, kurios yra jau išsiskyrusios, nu tai aš taip spėju, kad didesnė dalis atsakytų, kad „taip“, kad verta.

E4: Ne, čia priklauso nuo moters socialinės padėties. Jei ji, pavyzdžiui 35 metų moteris, pati savim apsirūpina, turi pinigų, darbą, gal vadovė netgi, tai kam jai tas vyras? Jeigu jinai jo nemyli?

E1: O jeigu jis yra nuostabus pašnekovas pavyzdžiui? <...> Nesimuša, nu geras žmogus? Vienareikšmiškai taip nereiktų

E5: O kodėl jis negali būti jai draugas, kodėl būtinai tekėti?

E1: Nu aišku, galima sakyti, labas, nuomojamės butą kartu. Ai va bet čia jo geras klausimas toks...

E2: Vieną dalyką norėjau dėmesį atkreipt. Dauguma vardindami priežastis „kodėl“, sakė tik apie save, apie tą kitą žmogų nė žodžio. Ir turbūt dauguma nepagalvoja atsakinėdami į šį klausimą. Tas kitas žmogus nuošaly paliekamas. Šiaip tai ne. Bet jei pasirenki ir už tą žmogų atsakingas.

E6: Aš labai pritariu E5, kad žmogaus sprendimas priklauso nuo to, kada, kokiomis aplinkybėmis. Aš tai sakyčiau „ne“. Ir jeigu nėra meilės, tai tas žmogus šiuo esamu momentu atrodo toks toks toks ir komplektas, tai po kelių metų mažiausia smulkmena suerzins tiek, kad negalėsi būt su tuo žmogum... O gyvenime labiausiai erzina kai pradedi tą artimą gyvenimą gyventi, tai ta buitį ir tokios visisiškos smulkmenos pradeda labiausiai erzinti.

Moderatorė.: Ar šiais laikais meilei reikalinga santuoka? Gali būti meilė be santuokos?

E3: Tai jo. Pirma meilė, po to- santuoka. Ta prasme, atvirkščiai negali būt. niekada

E4: O aš taip drįščiau paprieštaraut...

E2: Gali atsitikt ir taip, kad po santuokos bus ir meilė.

E5: Jo, bet daugiau variantų, kad pirma meilė.

Moderatorė: O ar galima mylėt ir nesituokt?

E3: Taip. Pirma, santuoka asocijuojasi su išipareigojimais, su bendru gyvenimu, bendra buitimi. Meilė, ji asocijuojasi su romantiškais jausmais, su emocijom, su tais dalykais, kurie nėra buitiski ir kasdieniški, ir ta prasme... Tarkim, kad išsaugot meilę, santuoka nėra būtina.

E6.: Mano supratimu meilei atsirasti ir ten būti kažkiek laiko santuokos tikrai nereikia, o paskui, mano supratimu, santuoka yra reikalinga, nes meilė nu tik nedaugeliu atveju gali, kad ten iki pat gyvenimo galo būtų sklاندi, graži... O santuoka tas įpareigojantis dalykas, kas padeda išsaugoti meilę. Nes gali būti tu nueisi be santuokos į kairę, į dešinę. Santuoka įpareigoja. Čia jau priklauso nuo tavo moralinių normų. Nes pavyzdžiui, jei bažnyčioj tuokiesi, jei esi tikintis žmogus, vien tai yra svarbu, tave įpareigoja. <...>

E5: Papildysiu šiek tiek, nes labai sutinku. Gali atsirasti meilė, bet santuoka sutvirtina tą meilę ir padeda ją išsaugoti. Pavyzdžiui, tu sudarai santuoką, pagyveni tarkim 10 metų ir atsiranda šeimoj krizė. Jei tu nesi susituokęs, labai lengva paimt ir išeit, ir išsiskirt.... O kai esi santuokoje, vistiek yra popieriai, visokie išipareigojimai, turto dalybos ir t.t. Galbūt praeis keli mėnesiai ir viskas užsiglaistys. Galbūt vienas nueis į kairę, kitas – į kairę ir jie supras, kad skirti vienas kitam. Ir vėl viskas iš naujo prasidės.

E1: Aš tai čia visai nepritariu... man atrodo čia prietarai tokie. Jei į klausimą atsakyt, tai man atrodo, čia nereikia tos santuokos. Nu gal dėl to, kad parkių būtų, nu popierizmas. Popierizmas...nu gal ir sulaiko nuo staigaus sprendimo, Čia galbūt ne meilė, čia yra šeima, nu tarkim taip pavadinkim. Prie meilės čia ne prie ko. O tai, kad laikas praeitų, tai jis gali ir atskirai praeiti.. Nu ta prasme žmonės gyvena kartu kažkiek laiko, tai išsisiria ir paskui suvokia, kad jiems velgi reiktų kartu būti. Tai jie gali ir vėl kartu būti. Ta prasme dėl religinių įsitikinimų, tai taip, aš sutinku, kad jis gali būti kaip postūmis, stengtis tai išlaikyti. Bet šiaip daugiau kažkaip...

E5: O tau neatrodo, kad būna tarkim toks etapas meilė, ir ta meilė tarkim išblėsta, ir po kurio laiko ateina brandi meilė. Ir vat būtent tam kažkuriam laikui reikia...tarkim, jei tu esi santuokoje, yra lengviau likti kartu.

E6: Galiu iš patirties pasakyti, kad ne. Aš apie laiką kalbu, apie meilę, koks etapas būna... Tu kalbėjai apie dešimt metų, aš galiu tik apie aštuonerius kokius metus. Tai yra taip, kad yra tas gražusis meilės etapas, paskui jis praeina, paskui atrodo išnyksta ta meilė, o paskui nusistovi ir formuojasi ta brandesnė meilė, kitokia meilė, kur su meile neasocijuojasi su tais romantiškais pasimatymais, bet su buitimi, kavos padarymu, pagarba, supratimu, bendrumu, minčių, idėjų supratimu, gyvenimo tikslų palaikymu. Jeigu kalbant apie meilę, tai meilei santuoka nėra būtinas dalykas. Šiaip santuoka gal fainas dalykas, dėl suknelių, tortų, dėl vaikų ypač gerai, dėl įsiteisinimo... bet šiaip kad meilei išlaikyti tai nemanau, kad santuoka yra būtina. Nemanau, kad meilę reikia išlaikinti kažkokiais kitais prievartiniais būdais. Tu turi pats stengdamasis tuos santykius išlaikyti.

E1: Tuo labiau, kad ta santuoka gali priešingai paveikti. Čia kaip butą pirkti- nu va reikės mokėti, tai nepirksiu, o šiaip nuomotis gali visą gyvenimą ir tiek pat mokėti. Nu čia šiaip, o čia su ja visą gyvenimą reikės būti, o j ne, negaliu ir nebūsiu. Nu va priešingai gali suveikti kai kuriems žmonėms. Nu pavyzdžiui, man priešingai gali suveikti. O toliau, kas laiko žmones kartu ir be santuokos, gali būti vaikai. Nu toks jungiamasis daiktas.

E3: Noriu tik papildyt... nu kaip tu sakai, kai kas į santuoką žiūri kaip į grėsmę meilei. Tai kiek girdėjau, kiti nesituokia, kad negadint tos meilės

E2: Visų pirma aš atskirčiau santuoką, ta kur susijus su religija, santuoka. Mano nuomone, tai yra visiškai skirtingi dalykai... ir apskritai ta civilinė santuoka kaip tokia visiškai netekus savo reikšmės, nes ją galima nutraukt. Pats faktas, kad ją galima nutraukt... Tam kontekste, kuriam šnekam, ją net nereikia vadint santuoka. Jei yra galimybė nutraukt, tai niekas yra. O kitas dalykas yra iš religinės pusės. Tam, kuris tiki, santuoka yra truputį kitokia. Iš kur santuoka atsirado? Ji susijusi su religija, man atrodo.nors galiu klysti.

E4: anksčiau ekonominiiais sumetimais santuoka sudaroma, nuo senų senovės

E2: Meilė be santuokos ne tai kad negali būti, bet tiesiog tam žmogui, tiesiog negali įsivaizduot, kaip gali būti meilė be santuokos. Tai atrodo kaip savaiminis dalykas. Nes pirmiausia santuoka yra suprantama ne kaip sau dalykas, bet kaip kitam. Ne kaip dalykas, kuris tau naudos kažkokios duoda, bet tik visiškas atsidavimas kitam. Aš sakau iš tos religinės pusės. Jei šnekėt apie civilinę santuoką, iš viso apie ją nereikia šnekėt, nes tai nėra santuoka.

Moderatorė: kada neverta tęsti gyvenimo kartu santuokoje?

E2: Nu asmeniškai man, tai jei jau susituokei, bažnyčioje, tai vėl gi pasikartosiu, čia kaip per sakramentą sako: čia kaip priesaika tėvynei- tu mirk, daryk ką nori, bet tėvynės neišduok. Viskas. Ta santuoka bažnyčioje yra toks dalykas, jisai yra amžinas. Turi gyvent toliau.

Moderatorė: Net jeigu labai kažkaip blogai?

E2: Taip. Tai turi stengtis daryt, kad nebūtų blogai. Bet išeit jau yra ... viskas.

E6: Bet jeigu muša tave ten vyras..?

E2: Net ir bažnyčioj... nu yra tokie dalykai, kad kažkiek gali tą santuoką nutraukt. Yra ten bažnyčios teismas, kuris nagrinėja kiekvieną atvejį atskirai ir leidžia nutraukt santuoką.

E4: Nu aš manau, kad jeigu du žmonės gyvena ir nebesijaučia laimingi kartu ir apskritai nervina vienas kitą...

Moderatorė: O kodėl jie nesijaučia laimingi?

E4: Nu gali būti daug labai tų priežasčių. Galbūt jie susituokė ir tada atrodė, kad čia va myli myli vienas kitą, nebandė galbūt net pagyventi kartu arba iš vis mažai pažinojo vienas kitą, bet susituokė. Ir jie galvojo, kad viskas bus gerai, bet kai va atsirado buitį ir visos tos problemos, jie pamatė, kad jie du skirtingi žmonės. Ir viskas. Būna daug tokių atvejų. Ir tada aš manau tikrai verta išsiskirti. Jeigu tu matai, kad tai ne tavo žmogus, geriau išsiskirt ir susirast savo žmogų... Ypač jei dar nėra vaikų. Jeigu yra vaikų, tai čia sunkiau. Ne tai, kad sunkiau, bet... irgi yra visokių išeičių, kompromisų, bet... mano akimis žiūrint, kad jau geriau palaukti, kol vaikas užaugs ir kažkaip bandyt kartu gyvent... nu bent jau draugiškus santykius palaikyt. Yra vienas variantas, kad išsiskirt, gyvent atskirai, bet palaikyt draugiškus santykius ir kad vaikas matytų, kad viskas yra gerai. Nes vaikui, kiek aš matau pavyzdžių, vaikui yra trauma.

E2: Aš tik pagalvojau, jeigu mes apie meilę šnekėjom, kokia būna padėtis su ta meile kada reikia skirtis, kas su ta meile atsitinka? Ji išblėsta, jos visai nelieka?

E5: Gal jos net nebuvo? Gal buvo, bet tik įsimylėjimas, bet tai nebuvo meilė? Ir jos dėl to nebelieka. Arba praeina... na po kažkiek metų vistiek žmonės keičiasi. Ir tarkim pagyvenę keturiasdešimt metų kartu, žmonės supranta, nu viskas kažkoks kitas žmogus šalia manęs. O tada galima susirast ,kai tau 60 metu naują partnerį surast, ir būt labai laimingu.

E1: Nežinau, nu čia toks klausimas... Tai kai jau blogai, tai reikia skirtis.

E4: Aš galvoju, kad kai viską padarei, ką galėjai padaryti,... Nes jei du žmonės gyvena kartu ir jie nelaimingi visiškai, tai ne gyvenimas yra. Nu gal kadangi aš pati jauna, man atrodo, kad tai yra labai svarbus elementas santykiuose. Jeigu nėra meilės, tie santykiai, nu palaikai tą visą bendrumą ir supratimą, kartu veiki nu.... bet jei nemyli to žmogaus tai tie santykiai...

E3: viena vertus, žmonės keičiasi su laiku, ... charakteriai gali radikaliai pasikeist ir pamatyt, kad nepatinka. Bet kita vertus ta santuoka yra pakankamai svarbus dalykas, mano nuomone, reikia dėti visas įmanomas pastangas tam, kad tą santuoką išlaikyti. Iš tikrųjų būna gi krizių visokių ir daug žmonių tas krizes įveikia ir paskui būna laimingi iki gyvenimo pabaigos.

E4: Bet būna ir didesnių, tokių esminių, pamatinių konfliktų, kur visiškai pamatiniai įsivaizdavimai apie gyvenimą ir pasaulį susideda. Tai gali ypač jei esi nesusituokęs ir išeit tada. Iš tikrųjų sunku išsiaiškinti, kada yra tokia krizė, kur va gali pergyvent....

E6: Pritariu dėl pastangų dėjimo. Reikia bandyt. Jei jau dedant pastangas, nelieka jokio bendrumo su žmogum ir pykčiai, o jei kitas žmogus atsiranda, tai tada atitinkamai sprendimas jau gali būti, kad neverta. Labai priklausytų nuo to, ar vaikų yra, manau tai labai paveikia sprendimo priėmimą.

E2: Aš vėl grįšiu prie tikėjimo... Aš pavyzdžiui žinau, kad jei susituoksiu, gali atsirast kitas žmogus... santuoka – viskas. Neįsivaizduoju, kaip aš jausčiausi, bet...

Moderatorė: Kodėl meilės siužetas filmui garantuoja populiarumą?

E4.: Nežinau, gal paveikia tą moteriškąją dalį, kuri dažnai vaikšto į kiną, emociškai. Ji emociškai paveikia, tu gali įsijausti ir išgyventi tą meilės jausmą, kuris yra maloniai vartojamas jausmas. Kai tu žiūri tą meilės istoriją, jei ji bent gerai ten suvaidinta, tai tu ją emociškai išgyveni ir ten paliūdi, ir pasidžiaugi kartu, ir tai tau sukelia jausmų. Tau sužadina visus jausmus tuos. Ne tiek meilės istorija, kiek tavo gal paties meilės istorija ir dar iš šalies įdeda biškutį papildomai dar tų jausmų.

Moderatorė: Ir daugeliui žmonių taip pat?

E4: Nu aš manau, kad daugeliui vyrų- ne. Stereotipiškai... Bet manau, kad daliai moterų, bent jau...

E1: Aš tai galiu pasakyti, kad čia gi ta formulė plačiai eskaluojama, kad ten turi būt gaudynių, biški šaudyt turi, būtinai turi būti graži moteris ir ten įsimylėti herojų. Ta prasme, holivudinis scenarijus, kur visur nuperkamas yra. Tai yra visi gero gyvenimo elementai: babkės, tačkos, moterys. Aš nemanau, kad vien paimt filmą kokį ir bus vien tik įdėta meilės istorija kokia, bet pavyzdžiui visas veiksmas bus apie fermerį kaime ir ten atvyko graži užsienietė, kurią jis

įsimylėjo, ir tuo baigėsi filmas, aš manau, bus visiškai fiasko. Vien šita meilė tu nenupirksi. Bajavyke, va pavyzdžiui, gera pabaiga ir gali ramiai eit miegot. Čia tai gerai.

E1: Kiekvienas filmas, kuris yra kažkiek ypatingas, apie meilę sukasi. <...> Jei vien tik apie meilę paimsi filmą, čia aišku priklauso nuo to, kaip jis pastatytas, bet jis nebus toks hollywoodas, blockbusteris.

E5.: Aš sutikčiau, kad žmogus žiūri tą filmą, jis viską emociškai išgyvena, jis pats gauna tokių emocijų teigiamų, ypač jeigu jam trūksta tokios meilės... Tai jis gauna tų emocijų per filmą, bent jau tą trumpą laiką, kurį jisai žiūri. Ir jis jaučiasi gerai. Nes tokį filmą pasižiūrėjus, daugelis išeina su gerom emocijom.

E2.: Gėris traukia. Faktas. Žmogui reikia kažkuo džiaugtis gyvenime. Gėris traukia, grožis vilioja gal. Žmogui reikia kažkuo džiaugtis, netgi kitu. Tai yra gražu, faina...

E6: Galbūt priklauso kaip tau yra. Jei tau sušikta viskas, nueini į kokį filmą, kur kas nors žudosi... jėzau, kam man dar... savų bėdų užtenka, kad dar svetimo bėdas žiūrėčiau.

Gal dėl to žiūrėt gražius filmus.

E3: Aš manau, kadangi ta meilė yra idealizuojama... aš galvoju, kad nedaug žmonių ją gyvenime yra patyrę arba tuo metu ją turi, net jei laimingai vedę, bet galbūt tuo metu jie nejaučia to meilės jausmo, bet žmonėms to reikia. Ir filmas tą duoda, filmas duoda pajusti tas emocijas, kurių žmonėms trūksta.

Moderatorė: ar būtina gyvenime patirti romantiškus santykius?

E1.: Taip

Moderatorius: Kodėl?

E1.: Nes nepilnas scenarijus tada bus... Nors kaip yra pasakęs mano draugas, jei tu žmogau, rasi kažkokią savo antrą pusę, tai tu nieko gyvenime nepasieksi. Ta platesne prasme, nes tu vistiek negali persiplėsti ir visko atiduoti. Arba tu atiduodi vienam, arba kitam visą save. Tu turi pasirinkti. Jei iš to požiūrio taško, tai gal nebūtina, bet jeigu iš mano pusės, tai taip, būtina.

E2: karjeros nepasieksi, jei moterį turėsi?

E1: jei būsi vedęs, neišgelbėsi Afrikos vaikų.

E3.: Jo, būtina. užprogramuota

E6: Aš manau irgi, kad būtina. Nes tuo metu būna laimingiausias gyvenimo tarpsnis.

E5.: Aš ir manau, kad būtina, nes kitaip žmogus nesijaučia laimingas. Jis nesijaučia, kad jis padarė kažką gyvenime... Be romantinės meilės jis pragyvena tą gyvenimą ir jaučia, kad kažko nebuvo tame gyvenime, kažko trūko.

E4: Labai pritariu. Ir dėl to, kad laimingiausias gyvenimo tarpsnis, ir kad tavo gyvenimas kaip ir neišbaigtas, jeigu to nebuvo, o kai buvo tokia meilė, tai jo...

Moderatorė: tikrai galima mylėti tik vieną žmogų?

E5.: Manau, kad ne

E6: Ne

E3: Nežinau

E1: Ai tai matyt, kad nežinau.

E2.: Nu taip, sakykim.

E4: Čia irgi diskutuotinas klausimas, kas ta tikra meilė...

E3: Kažkada galvojau, kad tik vieną kartą gyvenime, bet dabar nežinau... galvoju, kad gal ir daugiau kartų gyvenime. Bet iš tikrųjų ta pirmą meilė būna emociškai stipriausia.

Moderatorė: tikra meilė gali užklupti iš pirmo žvilgsnio

E1.: Gali

E2.: Gali

E6.: Ne

E5.: Gali, išsirutuliot po to gali
E4.: Gali, bet aš su tuo nesusidūrus.
E1.; Manau, kad išsirutuliot gali...
E6.: Na užauginamas dalykas, per laiko tarpą.
E2.: Pakartosiu, ką sakiau: gėris patraukia. Pirmas eini prie žmogaus ne dėl to kad..., bet tas gėris traukia. Pradžioj gal negali sakyt, kad čia meilė. Bet kažkas patraukia

Moderatorė: tikra meilė gali įveikti kliūtis..

E4: taip, nu gali atsitikti, kad bendras gyvenimas ar įteisinimas santykių, jei vienas kuris iš kitos kultūros.

E6: taip, bet jei yra kažkokie kertiniai dalykai kaip vertybės, religija, tada meilė gali neįveikti

E5: aš sutinku su E6, jei žmonės iš vienodo socialinio sluoksnio, nu kultūros, tai tada nesvarbu kas ką sako, ką draugai sako, gali būti kartu. Bet jei labai skiriasi...

E1: nu tarkim būti kartu sunku, tai iš meilės tam žmogui, tu gali jį palikt, leist jam gyvent

E2: gali

E3: kadangi meilė yra stiprus emocinis jausmas, tai gali padėti įveikt kliūtis. Bet čia nuo žmogaus asmeninių savybių priklauso ir kiek jis aukotis gali.

Moderatorė.: Meilė- tobula ir ji gali užtikrinti pilnatvę

E5: meilė papildo gyvenimą.

E3: nu pilnatvės be meilės negali būti, bet ar meilė užtikrint tai gali, tai nežinau,

E2: tai dėl ko mes gyvenam? Jei dėl meilės, tai ji ir užtikrins tą pilnatvę.

E1: neužtenka tos vien meilės, dar juk ir batono reik nusipirkt. 80% meilės gyvenime, 20% batono.

E6: mm, nežinau

Moderatorė.: Moterys rūpinasi jaukumu ir emociniu gerbūviu.

E4: nepriimtinas tas romantinės meilės idealas. Man tai abu turi rūpintis intymumu ir jį kurti.

E1: o va iš knygų, tai romantiniuose santykiuose taip ir yra, kad moteris viską daro.

E6: nu priklauso, kokia pora, tiksliau kokia žmogaus asmenybė. Kam to jaukumo daugiau reikia, tas ir rūpinsis

E3: nu taip, abu turi, manau

E5: taip, abu.